

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra hudební výchovy

Olga Nováková

**Vokální a instrumentální činnosti učitele 1. stupně základní
školy**

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Pavel Režný, Ph.D.

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedené literární a elektronické zdroje.

Olomouc 18. 4. 2023

.....

Olga Nováková

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé diplomové práce, doc. PaedDr. Pavlovi Režnému, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady, věcné připomínky, ochotu a trpělivost, kterou mi při zpracování této práce věnoval. Děkuji také svému manželovi a rodině, která mě podporovala a byla mi oporou po celou dobu studia.

ANOTACE

Jméno a přímení:	Olga Nováková
Katedra:	Katedra hudební výchovy
Vedoucí práce:	doc. PaedDr. Pavel Režný, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název diplomové práce:	Vokální a instrumentální činnosti učitele 1. stupně základní školy
Název diplomové práce v anglickém jazyce:	Vocal and instrumental activities of a primary school teacher
Anotace práce:	<p>Diplomová práce je rozdělena do dvou částí. Část teoretickou a výzkumnou. Teoretická část vymezuje zařazení hudební výchovy do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Dále se zaměřuje na hlasovou výchovu, kde se zabývá jejími jednotlivými složkami. Také se soustředí na vokální kompetence v primární škole, kde se zabývá metodami nácviku jednohlasé písně. Dále vymezuje činnosti a metody v oblasti instrumentálních kompetencí v primární škole nebo práci s online aplikacemi a využití moderních technologií v hodinách hudební výchovy. Ve výzkumné části se soustředí na vokální i instrumentální činnosti učitelů hudební výchovy na prvním stupni základních škol. Také zkoumá jejich přístupy, metody a formy ve vyučování hudební výchovy.</p>
Klíčová slova:	primární škola, hudební výchova, intonace, hlasová výchova, instrumentální činnost, vokální činnost, hra na hudební nástroj, metody, nácvik jednohlasé písně
Anotace v anglickém jazyce:	<p>The thesis is divided into two parts. The theoretical and research part. The theoretical part defines the inclusion of Music Education in the Framework Curriculum for Primary Education. It also focuses on Voice Education, where it deals with its different components. It also focuses on vocal competences in primary school, where it deals with the methods of single voice song training. It also defines activities and methods in the field of instrumental</p>

	competences in primary school or working with online applications and the use of modern technologies in music education classes. In the research part, it focuses on vocal and instrumental activities of primary school music teachers. It also explores their approaches, methods and forms in Music Education teaching. This research was performed by using an online questionnaire.
Klíčová slova v anglickém jazyce:	Primary school, music education, intonation, voice education, instrumental activities, vocal activities, playing a musical instrument, methods, practicing a one-part song
Přílohy vázané v práci:	Přílohy č. 1–43
Rozsah práce:	99
Jazyk práce:	Český jazyk

OBSAH

ÚVOD	8
HLAVNÍ CÍLE.....	10
1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	11
1.1 Charakteristika vzdělávací oblasti Umění a kultura.....	11
1.2 Zařazení hudební výchovy do RVP ZV	12
2 HLASOVÁ VÝCHOVA	15
2.1 Složky hlasové výchovy	16
2.1.1 Správné držení těla.....	16
2.1.2 Správné dýchání	16
2.1.3 Tvorba tónu	19
2.1.4 Nasazení tónu.....	20
2.1.5 Výslovnost a artikulační cvičení	22
2.1.6 Rozezpívání.....	23
2.1.7 Hlasová hygiena.....	24
3 VOKÁLNÍ KOMPETENCE V PRIMÁRNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	26
3.1 Nácvik jednohlasé písně nápodobou (imitací)	27
3.1.1 Metodický postup při nácviku jednohlasé písně nápodobou:	27
3.2 Nácvik jednohlasé písně intonací	28
3.2.1 Tonální písňová metoda.....	29
3.2.2 Metodický postup nácviku jednohlasé písně intonací	34
3.2.3 Struktura hodiny hudební výchovy	35
3.3 Příklady práce s jednohlasou písní v hodině HV	36
4 INSTRUMENTÁLNÍ KOMPETENCE V PRIMÁRNÍM VZDĚLÁVÁNÍ.....	41
4.1 Carl Orff a jeho hudební instrumentář	43
4.2 Orffův instrumentář:.....	45
4.3 Vlastnoručně vyrobené hudební nástroje	48

4.4	Ostatní hudební nástroje.....	49
4.5	Příklady rytmických a melodických doprovodů na dětské hudební nástroje:....	51
5	VYUŽITÍ MODERNÍCH TECHNOLOGIÍ V HUDEBNÍ VÝCHOVĚ V PRIMÁRNÍM VZDĚLÁVÁNÍ.....	54
5.1	Online aplikace a nástroje pro využití moderních technologií ve výuce hudební výchovy	55
6	VÝZKUMNÁ ČÁST.....	59
6.1	Hlavní a dílčí cíle výzkumu	59
6.2	Zkoumaný soubor.....	59
6.3	Organizace a lokace sběru dat.....	59
6.4	Uplatnění výzkumné metody a nástroje	60
6.5	Tvorba nástroje.....	60
6.6	Formulace hypotéz	61
6.7	Etické parametry zkoumání.....	61
6.8	Vyhodnocení výsledků výzkumu	61
6.9	Vyhodnocení jednotlivých hypotéz.....	79
6.10	Závěr výzkumné části.....	80
7	ZÁVĚR.....	86
	Seznam použité literatury	90
	Elektronické zdroje	92
	Seznam obrázků	97
	Seznam grafů.....	97
	Seznam tabulek	98
	Seznam příloh.....	98
	Přílohy	

ÚVOD

Hudbu lze definovat několika způsoby. Můžeme říct, že je to jakýsi soubor zvuků, které skladatel řádně seřadil za účelem pozitivně obohatit či uspokojit duševní nebo estetickou stránku člověka. Dále lze hudbu popsat jako jakýsi systém zvuků produkovaných člověkem, který je na rozdíl od řeči určený pro lidské vnímání. Můžeme tedy říct, že hudba a zpěv má zcela jiný význam pro vnímání, cítění, estetický a emocionální rozvoj člověka.¹ „*Hudba je uměním kombinovat zvuky způsobem příjemným pro naše ucho.*“ (Jean-Jacques Rousseau, 18. stol.)

Emocionální a estetický vývoj v oblasti hudby můžeme u dětí pozorovat mezi 6. a 8. rokem života. Právě v tuto dobu se u dětí pomalu rozvíjí abstraktní a estetické myšlení. Jedná se tedy o děti či žáky mladšího školního věku, se kterými se setkáváme jako učitelé na prvním stupni základní školy. Proto je důležité klást větší důraz na průběh hudební výchovy v primární škole ke správnému vývoji žákovy estetického a emočního vnímání či myšlení. Učitel hudební výchovy na prvním stupni základní školy by se měl tedy zamyslet nad stylem, metodami i formami hodiny hudební výchovy, které využívá s ohledem na danou věkovou skupinu žáků.

Dítě je již v 6 letech schopno využívat hudební paměť, dokáže si zapamatovat jednoduchý hudební motiv, reprodukovat známou melodii či si zpětně vybavit známý hudební podnět. Od 8 let věku u dětí vzroste sluchová diferenciací vnímání výšky tónů. Mezi 9. až 11. rokem začíná být dítě schopno myslet analyticky. Z tohoto vyplývá, že do devíti let je vhodné využívat činností v hudební výchově, které jsou vázané spíše na smyslové vnímání. Poslech, rytmizace, pohybová činnost či nácvik jednohlasé písně nápodobou.²

Přesto často slyšíme, že žáci mladšího školního věku nejsou schopni nebo se nechtějí výrazně zapojovat a realizovat v různých, jak vokálních, tak instrumentálních činnostech v hodinách hudební výchovy. Jde spíše ale o to, že dětem často není poskytována dostatečně různorodá škála všech činností, kterými je lze v hodinách aktivizovat a motivovat. Proto je jedním z hlavních cílů této diplomové práce objasnit různé metody vokálních i instrumentálních činností v hodinách hudební výchovy na prvním stupni ZŠ.

¹ Definice A Význam Hudby. Vyznam-slova.com-Vyhledávání ve slovníku [online]. Dostupné z: <https://www.vyznam-slova.com/hudby>

²Múzy v škole. 26. Banská Bystrica, 2020. ISSN 1335–1605, str. 5.

Diplomová práce je rozdělena do 5 kapitol v teoretické části. 6. kapitola se věnuje výzkumné části, jejíž hlavním cílem je objasnit do jaké míry učitelé 1. stupně ZŠ využívají své vokální a instrumentální dovednosti, metody a činnosti v primární škole.

Mezi takové činnosti či metody, lze zařadit metody nácvičku jednohlasé písně, jelikož se tato činnost považuje za jednu ze stěžejních činností v hudební výchově. Této činnosti ale předchází složky hlasové výchovy, do kterých zařazujeme například hlasovou hygienu, která žáky vede ke správnému zacházení se svým hlasem. 4. kapitola diplomové práce je věnována instrumentálním dovednostem jak žáků, tak učitelů v primární škole, jelikož například doprovod na hudební nástroj je jedním z očekávaných výstupů RVP ZV. Zařazením hudební výchovy do RVP ZV se zabývá kapitola 1. Dále se teoretická část zabývá prací s online aplikacemi a využitím moderních technologií v hodinách hudební výchovy, jelikož je důležité dokázat namotivovat a aktivizovat i žáka se sníženým hudebním či rytmickým vnímáním. Jedná se tedy o využití jiných metod nebo činností, kterými dojde alespoň částečně k žákově rozvoji a aktivizaci v oblasti nejen hudební výchovy ale i v oblasti digitální gramotnosti.

Hlavní úlohou hudby by ale především mělo být probudit v lidech různé emoce, pocity nebo nálady. Radost, smutek, letargii, chuť k tanci, euforii, klid atp.

HLAVNÍ CÍLE

Hlavním cílem této diplomové práce bylo zjistit vokální a instrumentální činnosti učitelů hudební výchovy na základních školách. Dílčími cíli jsou: zjistit do jaké míry učitelé využívají své dovednosti v oblasti hudební výchovy. Objasnit metody nácviku jednohlasých písní. Zjistit, zda učitelé využívají hudební nástroje v hodinách hudební výchovy, případně které. Stanovit míru využití moderních technologií v hodinách hudební výchovy. Odhalit míru spokojenosti učitelů hudební výchovy na prvním stupni ZŠ, s vlastní formou výuky.

1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

1.1 Charakteristika vzdělávací oblasti Umění a kultura

Vzdělávací oblast Umění a kultura se dělí na dva, potažmo tři vzdělávací obory. Hudební výchova, výtvarná výchova a dramatická výchova, která je pouze doplňujícím vzdělávacím oborem. Tato vzdělávací oblast by měla žákům umožnit jiné než pouze racionální vnímání světa. Je tedy zcela odlišná od všech ostatních vzdělávacích oblastí v RVP ZV. Vzdělávání v této oblasti by mělo vést k prohlubování estetického a emocionálního cítění či vnímání. Jednou z nejdůležitějších složek této vzdělávací oblasti je tvořivost. Tvořivé činnosti by měly zahrnovat především vyjadřování nonverbálně. Např. prostřednictvím zvuku, tónu, barvy, gesta, mimiky.³Hana Váňová definuje tvořivost v hudební výchově jako: *"Elementární, samostatnou hudební činnost, která na základě výběru a kombinace jednotlivých hudebních představ vytváří relativně novou a objektivně vyjádřenou hudební kvalitu. Jde tedy o činnost charakterizovanou takovými znaky jako je jednoduchost, samostatnost a relativní původnost. Jejím výsledkem je zvuková realizace myšlenkové aktivity žáka či její notový záznam."*⁴ Jestliže budeme vycházet z definice, dělíme tvořivost do tří kroků:

- a) Zopakuj – imitace –např. nácvik jednohlasé písně nápodobou
- b) Pozměň – částečná improvizace – např. při rytmických činnostech
- c) Udělej jinak– improvizace – např. při pohybových činnostech

Vzdělávací oblast Umění a kultura se dále věnuje prohlubováním vazby k různým kulturám a ke kultuře vlastní. Dalším úkolem této vzdělávací oblasti je naučit žáky propojovat umění navzájem na základě společných témat, schopnost vcítit se do kulturních

³Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: Národní ústav pro vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2021, str. 82. [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani.html>

⁴ VÁŇOVÁ, Hana. Hudební tvořivost žáků mladšího školního věku / Hana Váňová. 1989. ISBN 8070581492, str. 50.

potřeb ostatních lidí. Žák by měl mít co nejvíce možností poznat svět, který ho obklopuje. Proto kurikulární dokument vede učitele k předávání žákům konkrétních kompetencí.⁵

1.2 Zařazení hudební výchovy do RVP ZV

Hudební výchova by dle RVP ZV by měla vést žáka primární školy prostřednictvím vokálních, instrumentálních, pohybových a poslechových činností k tomu, aby žák porozuměl hudebnímu umění. Dále by měla přispívat k aktivnímu vnímání zpěvu a hudby a jejich využívání při komunikaci. Hudební činnosti by se měly navzájem propojovat, ovlivňovat

a doplňovat. Jedině tak mohou komplexně ovlivnit celkovou osobnost žáka. Jedná se především o rozvoj hudebnosti jejímiž složkami jsou – hudební schopnosti, které lze následně sledovat při individuálním hudebním rozvoji žáka. Těmito dovednostmi myslíme především: sluchové, pěvecké, rytmické, intonační, instrumentální, hudebně pohybové, hudebně tvořivé a poslechové.

Díky těmto činnostem žák uplatňuje svůj individuální postoj či vztah k hudbě. Jedná se o hlasový potenciál například při sólovém zpěvu či sborovém zpěvu. Co se týče instrumentálních dovedností, můžeme zmínit hru na hudební nástroj. Své taneční schopnosti může uplatňovat při tanci na hudební doprovod. Žákův umělecký potenciál se může také projevat v poslechových činnostech a v neposlední řadě v interpretaci hudby dle svého individuálního stylu nebo zaměření. Obsahem vokálních činností je především práce s hlasem. Při správné práci s hlasem totiž dochází ke kultivaci pěveckého i mluveného projevu žáka, který je již na 1. stupni ZŠ nezbytný a velmi kladně hodnocený. Jde o posílení správných pěveckých návyků či hlasové hygieny. Obsahem instrumentálních dovedností by měla být hra na hudební nástroj. Další složkou je pohybová činnost, která udává, že by měli žáci reagovat gesty, tancem či jinými pohyby na hudební produkci. Poslední část je tvořena poslechovými činnostmi, kde by měl žák aktivně vnímat znějící hudbu a poznávat jednotlivé interprety, žánry a styly v různých podobách. Učí se analýze a interpretaci hudby.

V RVP ZV se nachází očekávané výstupy. Rozumíme tím jakési cíle pro učitele, které by měli žáci splňovat po ukončení jednotlivých období.⁶

⁵ Postavení hudební výchovy v RVP ZV a její metodologická východiska. Metodický portál RVP ZV [online]. 2004 [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/42/POSTAVENI-HUDEBNI-VYCHOVY-V-RVP-ZV-A-JEJI-METODOLOGICKA-VYCHODISKA.html>

⁶ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: Národní ústav pro vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2021, str. 82. [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani.html>

Očekávanými výstupy pro 1. období (1. – 3. ročník) jsou:

- *zpívá na základě svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase*
- *rytmizuje a melodizuje jednoduché texty, improvizuje v rámci nejjednodušších hudebních forem*
- *využívá jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře*
- *reaguje pohybem na znějící hudbu, pohybem vyjadřuje metrum, tempo, dynamiku, směr melodie*

- *rozlišuje jednotlivé kvality tónů, rozpozná výrazné tempové a dynamické změny v proudu znějící hudby*
- *rozpozná v proudu znějící hudby některé hudební nástroje, odlišuje hudbu vokální, instrumentální a vokálně instrumentální*

Očekávanými výstupy pro 2. období (4. – 5. ročník) jsou:

- *zpívá na základě svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase či dvojhlasu v durových i mollových tóninách a při zpěvu využívá získané pěvecké dovednosti*
- *realizuje podle svých individuálních schopností a dovedností (zpěvem, hrou, tancem, doprovodnou hrou) jednoduchou melodii či píseň zapsanou pomocí not*
- *využívá na základě svých hudebních schopností a dovedností jednoduché, popřípadě složitější hudební nástroje k doprovodné hře i k reprodukci jednoduchých motivů skladeb a písní*
- *rozpozná hudební formu jednoduché písně či skladby*
- *vytváří v rámci svých individuálních dispozic jednoduché přede hry, mezihry a dohry a provádí elementární hudební improvizace*
- *rozpozná v proudu znějící hudby některé z užitých hudebních výrazových prostředků, upozorní na metroritmické, tempové, dynamické i zřetelné harmonické změny*
- *ztvární hudbu pohybem s využitím tanečních kroků, na základě individuálních schopností a dovedností vytváří pohybové improvizace⁷*

Kromě očekávaných výstupů v RVP ZV ve vzdělávacím oboru Hudební výchova, najdeme učivo, které by mělo být realizováno a které by si žáci měli osvojit. Učivo se dělí do čtyř různých složek. Vokální činnosti, instrumentální činnosti, hudebně pohybové činnosti a poslechové činnosti.

Učivo

VOKÁLNÍ ČINNOSTI

- *pěvecký a mluvní projev – pěvecké dovednosti (dýchání, výslovnost, nasazení a tvorba tónu, dynamicky odlišený zpěv), hlasová hygiena, rozšiřování hlasového rozsahu*

⁷Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: Národní ústav pro vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2021, str. 84-85. [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/trvp-pro-zakladni-vzdelavani.html>

- *hudební rytmus – realizace písní ve 2/4, 3/4 a 4/4 taktu*
- *dvojhlas a vícehlas – prodleva, kánon, lidový dvojhlas apod.*
- *intonace, vokální improvizace – diatonické postupy v durových a mollových tóninách (V., III. a I. stupeň, volné nástupy VIII. a spodního V. stupně apod.), hudební hry (ozvěna, otázka–odpověď apod.)*
- *záznam vokální hudby – zachycení melodie písně pomocí jednoduchého grafického vyjádření (např. linky), nota jako grafický znak pro tón, zápis rytmu jednoduché písně, notový zápis jako opora při realizaci písně*

INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI

- *hra na hudební nástroje – reprodukce motivů, témat, jednoduchých skladbiček pomocí jednoduchých hudebních nástrojů z Orffova instrumentáře, zobcových fléten, keyboardů apod.*
- *rytmizace, melodizace a stylizace, hudební improvizace – tvorba předeher, mezíher a doher s využitím tónového materiálu písně, hudební doprovod (akcentace těžké doby v rytmickém doprovodu, ostinato, prodleva), hudební hry (ozvěna, otázka–odpověď), jednodílná písňová forma (a–b)*
- *záznam instrumentální melodie – čtení a zápis rytmického schématu jednoduchého motivu či tématu instrumentální skladby, využití notačních programů*

HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI

- *taktování, pohybový doprovod znějící hudby – dvoudobý, třídobý a čtyřdobý takt, taneční hry se zpěvem, jednoduché lidové tance*
- *pohybové vyjádření hudby a reakce na změny v proudu znějící hudby – pantomima a pohybová improvizace s využitím tanečních kroků*
- *orientace v prostoru – utváření pohybové paměti, reprodukce pohybů prováděných při tanci či pohybových hrách*

POSLECHOVÉ ČINNOSTI

- *kvality tónů – délka, síla, barva, výška*
- *vztahy mezi tóny – souzvuk, akord*
- *hudební výrazové prostředky a hudební prvky s výrazným sémantickým nábojem – rytmus, melodie, harmonie, barva, kontrast a gradace, pohyb melodie (melodie vzestupná a sestupná), zvukomalba, metrické, rytmické, dynamické, harmonické změny v hudebním proudu*
- *hudba vokální, instrumentální, vokálně instrumentální, lidský hlas a hudební nástroj*
- *hudební styly a žánry – hudba taneční, pochodová, ukolébavka apod.*
- *hudební formy – malá písňová forma, velká písňová forma, rondo, variace*
- *interpretace hudby – slovní vyjádření (jaká je to hudba a proč je taková)⁸*

⁸Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: Národní ústav pro vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2021, str. 84-85. [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/trvp-pro-zakladni-vzdelavani.html>

2 HLASOVÁ VÝCHOVA

Jednou ze složek hudební výchovy je právě hlasová výchova. Učitelé 1. stupně základních škol, kteří vyučují hudební výchově, by měli v těchto hodinách působit jako hlasový profesionálové. Měli by žáky vést k osvojení si základních pravidel a metod práce se svým hlasem.

Mezi jednotlivé složky hlasové výchovy řadíme: správné držení těla. Při správném držení těla při zpěvu dochází z lékařského hlediska ke správnému rozšiřování hrudního koše, přímí se nám páteř a dochází k povzbuzení krevního oběhu. Další složkou hlasové výchovy je správné návyky dýchání. Dýchání se při zpěvu stabilizuje a prohlubuje. Výkonnost dýchacího aparátu je při správném dýchání u zpěvu až pětkrát větší, než když jsme v klidovém režimu. Toto dýchání způsobuje vydatné okysličování krve. Pravidelné dýchání podporuje pravidelnou srdeční činnost a krevní tlak.⁹ Y. Roddová – Marlingová vychází ze skutečnosti, že každý člověk má jiné anatomické předpoklady pro zpěv „*Kdo nemůže zpívat, tomu k této činnosti nechybí pěvecký orgán; pouze se tento orgán nachází v co nejnepříznivějším stavu.*“ A dále: „*Hlasová výchova znamená regeneraci, navrácení pěveckého orgánu do jeho od přírody žádoucího stavu, vyléčení jeho fonastenických projevů, tedy vlastně léčbu. Hlasová výchova jako taková – nemluvíme teď vůbec o uměleckých hodnotách – je více terapie než cokoli jiného.*“ Jestliže žáky naučíme, jak při zpěvu správně sedět a jak používat svůj dech, přicházíme s další složkou hlasové výchovy. Samotné tvoření tónu. Tvorbu tónu nebudeme žákům prvního stupně vysvětlovat příliš teoreticky. Zde půjde spíše o nácvik použití hlavového tónu. Co je dáno taktéž dobrou dechovou oporou je další složka hlasové výchovy-nasazení tónu. U žáků mladšího školního věku pak klademe velký důraz na správnou výslovnost, artikulaci a přednes dané písně. Víme totiž, že někteří mladší žáci mohou mít např. logopedický problém. Poté dochází i k celkové degradaci dojmu ze zpěvu a text se stává nesrozumitelným. Samostatnou větší kapitolu, která ale také patří do složek hlasové výchovy, je hlasová hygiena.¹⁰

⁹ SLAVÍKOVÁ, Marie. Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy / Marie Slavíková. 2003. ISBN 8070432616, str. 23-24

¹⁰ HUSLER, Frederick a Yvonne RODDOVÁ-MARLINGOVÁ. Zpěv: vrozené fyzické vlastnosti hlasového orgánu: návod k rozvinutí zpěvního hlasu. Ostrava: F-PRINT, 1995. ISBN 80-901883-0-3., str. 12.

2.1 Složky hlasové výchovy

2.1.1 Správné držení těla

Správné držení těla při zpěvu nepodporuje jen funkčnost, ale má i estetický význam. Je vhodné, aby bylo celé naše tělo uvolněné, ruce spuštěné podél těla. Postoj je příjemný, přirozený a vzpřímený, aby docházelo ke správnému dýchání. Rozezpívání probíhá ve stoje. Váha těla by měla být přirozeně a rovnoměrně rozložena na obě nohy, mírně rozkročené.

Při nácviu písni můžeme sedět. Tělo necháváme opět přirozeně vzpřímené. Chodidla necháváme na zemi a ve stejné ose jako naše kyčle. Opět mírně rozkročené. Jestliže máme v rukou držet notový záznam, držíme jej v obou rukou, a tak abychom si nezakrývali obličej. Je také vhodné sedět na tvrdé a pevné podložce, aby nedocházelo k deformaci vzpřímeného sedu.

Je běžné, že s mladšími žáky často pracujeme například na koberci. V tomto případě je vhodný klek na patách. Mírné roztažení kolen umožní správné držení těla, zapojí svaly v podbřišku. V důsledku toho dochází ke zpevnění spodních břišních svalů a ty nám pomohou vzpřímit záda. Také dochází k uvolňování spodních žeber v oblasti žaludku a tím se nám otevírá bránice a cesta ke správnému dýchání. Pro mladší žáky, je tento způsob sezení komfortní a přirozený.¹¹

Tyto pravidla neustále žákům opakujeme, aby došlo k jejich fixaci a žáci se již přirozeně postavili anebo posadili ke zpěvu.¹²

Abychom dosáhli správného držení těla žáků před samotným zpíváním, je nutné naše tělo nejdříve protáhnout a připravit se ke zpěvu. Mohou to být hry jako: „*Sbírání jablek*“, „*Ohýbáme záda jako luk*“, „*Kolíbka*“, „*Strom ve větru*“ atd.¹³

2.1.2 Správné dýchání

Abychom dokázali vytvořit kvalitní tón, je nezbytné umět při zpěvu správně dýchat. Rozlišujeme čtyři typy dýchání.

¹¹TICHÁ, Alena. Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let / Alena Tichá. 2005. ISBN 807178916X., str. 78-79.

¹²SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720 str. 7

¹³TICHÁ, Alena. Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let / Alena Tichá. 2005. ISBN 807178916X., str. 79-84.

- a) Dýchání svrchní (klíčkové)
 - a. toto dýchání vylučuje možnost dechové opory a projevuje se typickým zvedáním ramen. Časté u dětí, nevhodné však pro zpěv.
- b) Dýchání žeberní (hrudní, kostální)
 - a. Toto dýchání používáme při zvýšené tělesné námaze.
- c) Dýchání brániční (břišní, abdominální)
 - a. Při dýchání tímto typem dochází k velkému vyklenutí břicha. Používá se při dechových cvičeních.
- d) Dýchání žeberně – brániční
 - a. Nejvhodnější typ dýchání pro zpěv. Hrudník se vyklene do stran a směrem dolů a dochází k vyklenutí i stěny břišní.¹⁴

Žeberně – brániční dýchání je tedy nejvhodnějším typem dýchání pro zpěv. Při takovém dýchání využíváme celou kapacitu plic. Dech jde nejprve směrem do spodní části plic, kde dochází ke stlačení bránice. Při takovém stlačení bránice dochází k vyklenutí břišní stěny a současně se nám otevírá hrudník ve spodní části žeber. Poté je stlačená bránice aktivována, jelikož má tendenci vrátit se do původního stavu. Dochází tak k napětí, a to nám umožní regulovat výdech.

Správné dýchání má jednotlivé fáze. První fází je fáze nádechu. Nádech provádíme vždy „do břicha“. Žákům můžeme přiložit dlaň na břicho, a tak kontrolovat, jestli se nadechli správně. Nadechujeme se nosem a ramena se nesmí zvedat. Poté při nácviku písně dýcháme zároveň nosem a ústy „přidechujeme“. Při nádechu pozorujeme dlaní na břiše i pohyb spodních žeber, která by se měla mírně rozšířit do stran. Poslední fází nádechu je tzv. „nádech do zad“. Zde jde spíše o představu, aby došlo k pomyslnému zvětšení kapacity dechu.

Druhou fází nádechu je zadržení či zklidnění, uklidnění dechu. Krátké zadržení dechu nám pomůže správně nasadit tón. Zadržování dechu také napomáhá k jeho správnému hospodaření.

Poslední fází nádechu je výdech. Výdech by měl být přirozený, volný, rovnoměrný a plynulý.

K procvičení a kontrole správného dýchání u dětí je vhodné zařazovat před každým zpíváním dechová cvičení. Jednak aby si na formu žeberně – bráničního dýchání zvykly

¹⁴Postoj a dýchání: PĚVECKÁ TECHNIKA. PĚVECKÁ TECHNIKA [online]. Copyright © 2013 Všechna práva vyhrazena. [cit. 04.11.2022]. Dostupné z: <https://pevecka-technika.webnode.cz/zasady-peveckekeho-postoje-a-peveckekeho-dychani/>

a také, aby dokázaly správně nasadit tón, hospodařit s dechem, a tak nic negativně neovlivnilo jejich kvalitu pěveckého projevu.¹⁵

2.1.2.1 Příklady dechových cvičení:

Pro veškerá dechová cvičení je nejdříve nutné určit správnou polohu těla. Provádíme je vždy tak, aby žáky bavily a zároveň se nestaly stereotypem. Dechová cvičení by neměla být příliš zdlouhavá a je vhodné je často obměňovat. Jednotlivé příklady.

- a) nádech – zadržení – výdech.
- b) „Balónek“ – nádech – nafukujeme balónek, velký balón, horkovzdušný balón, kterým chceme odletět na výlet
- c) Rychlý výdech – zahřívání zmrzlých rukou
- d) Fázovaný výdech – sfoukávání svíček na dortu, sfoukávání bublin, hra na dýchání psa, sfoukáváme chmýří smetánky lékařské
- e) Dlouhý plynulý výdech – foukáme do peříčka – žákům vysvětlíme, že nesmíme foukat moc abychom peříčko neodfoukli, foukání bublin z bublifuku, foukáme bolavý prst
- f) Dlouhý plynulý nádech – vůně květiny¹⁶
- g) Fázový nádech – čichám jako pes¹⁷
- h) Nácvič nádechu spojeného s výdechem: „syčení“ – syčíme jako had – hospodaření s dechem, je možné pracovat s dynamikou, explozivní výslovnost „tk“ dále staccatový výdech¹⁸ „čk“ nebo přerušovaný výdech – houkání vlaku
- i) Dlouhý plynulý výdech spojený s vokalizací – střídání tónu 5. a 3. stupně – „bim – bam“¹⁹ nebo 1. a 5. stupně – „ho-ří“
- j) Hospodaření s dechem – syčení hada, kreslení pomocí foukání brčkem, nekonečná věta²⁰
- k) Artikulace a pružnost bránice – koktání – *po-po-ka-te-pe-tl, kachní řeč „-ga-ga“, slepičí řeč „-ko-ko“, ptačí řeč „-pi-pi“*²¹

¹⁵ SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720 str. 7-8.

¹⁶TICHÁ, Alena. Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let / Alena Tichá. 2005. ISBN 807178916X., str. 97

¹⁷Tamtéž str. 99

¹⁸Postoj a dýchání: PĚVECKÁ TECHNIKA. PĚVECKÁ TECHNIKA [online]. Copyright © 2013 Všechna práva vyhrazena. [cit. 05.11.2022]. Dostupné z: <https://pevecka-technika.webnode.cz/zasady-peveckekeho-postoje-a-peveckekeho-dychani/>

¹⁹SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720, str. 8.

²⁰TICHÁ, Alena. Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let / Alena Tichá. 2005. ISBN 807178916X., str. 104-106

²¹ Tamtéž str. 103

2.1.3 Tvorba tónu

Lidský hlas vzniká v dýchacích cestách člověka. Proud vzduchu jdoucí z plic rytmicky proráží štěrbinu mezi uzavřenými hlasivkami, a tak způsobuje kmitání jejich sliznic. Frekvence kmitů sliznic hlasivek odpovídá frekvenci základního hrtanového tónu. To znamená, že 65 kmitů sliznice hlasivek za sekundu tvoří tón C o frekvenci 65 Hz.²²

J. Majtner uvádí že: „Tón je tvořen v první fázi semknutím hlasivek = fonační postavení. Pod uzavřenými hlasivkami dojde k nahromadění vzduchu, čímž vznikne adekvátní přetlak, který je příčinnou rozevření hlasové štěrbiny (zanedbatelný zlomek vteřiny). Díky své pružnosti se vracejí hlasivky do semknuté polohy atd.- vzniká pravidelné chvění. Tato vibrace se přenáší na vzduch nad hlasivkami a rozechvívá jej ve stejném kmitočtu; tím vznikají zvukové vlny – tón.“²³ Tón tedy vzniká jakýmsi pravidelným chvěním našich hlasivek. Tento proces aktivuje výdechový sloupec vzduchu a poté se dotvoří v rezonančních orgánech – rezonance hlavová a hrudní. Poté se dotvoří v artikulačním ústrojí.

Tón jako takový by se ale nejdříve měl vytvořit v žákově představě. K tomuto slouží již zmiňované a žádoucí chvilkové zadržetí dechu. Žák si tón představí, a tak dokáže lépe nasadit tón správný. K představě tónu nám slouží jednoduchá cvičení – „zakousnutí do jablka“, „prozívnutí“. Mladším žákům můžeme uvést příklad velké žraločí pusy. Pomocí těchto cvičení dochází k vyklenutí vrchního měkkého patra a v důsledku toho dochází i k přesné intonaci.

Rezonance, která je tedy tvořena pomocí našich hlasivek, se dělí na hlavovou a hrudní. Hrudní rezonanci využíváme především při mluveném projevu. Tón rezonuje v hrudní oblasti a využíváme jej častěji při zpěvu nižších tónů. Pro žáky je hrudní rezonance přirozeně jednodušší, jelikož nad její tvorbou nemusí přemýšlet a používají ji při mluveném projevu. Kdežto hlavovou rezonanci je třeba se naučit a procvičovat. Při hlavové rezonanci tón rezonuje nad hlasivkami, a tak jej využíváme k tvorbě vyšší tónů. Hlavový tón je u dětí velmi žádoucí, jelikož je většinou intonačně správný a čistý. Také pomocí hlavového tónu dosáhneme většího rozsahu. Hlavový tón je čistý, nosný a má charakteristickou barvu.

²² JAROŠ, DANIEL. Zpěv khoomei: Zpěv khoomei. ORL ambulance, centrum léčby hlasových poruch, Rychnov nad Kněžnou [online]. Rychnov nad Kněžnou, 2009, 17.7.2013 [cit. 2022-11-05]. Dostupné z: <http://www.hlascentrum.cz/>

²³ MAJTNER, Jaroslav. Hlasová výchova / Jaroslav Majtner. 1908. ISBN 8070675098., str. 12.

K navození hlavového tónu nám pomáhají vhodná cvičení. Jsou to zvuky, které žáci umí sami vytvářet – „*mňoukání, houkání, kukání*“.²⁴ Podle B. Chládkové, probíhá navozování hlavového tónu: „*pomocí lehkého brumenda shora s přechodem na slabiku „mu“*. Hlavový tón tvořený brumendem shora usnadňuje přechod mezi hrudním a hlavovým rejstříkem a jejich vzájemné spojení. Při volbě vhodné dynamiky zabraňuje vzniku hlasových zlomů, rozšiřuje rezonanční možnosti a připravuje *voixmixte*.“²⁵ Dalším krokem k navození hlavového tónu jsou hry s hlasem. Cvičení, která pomáhají upevňovat navození hlavového tónu začínají vždy sestupně od uvedeného tónu. Zpíváme na slabiky – *mu, -ju, -nu*. Děti zakukají *ku-ku*, podívají se *juúú*, zahoukají jako vlak *húúúú*. Při vyšších tónech u se u dětí probudí hlavová rezonance přirozeně. Pocit hlavově-rezonančního znění pak přenášíme do střední a hluboké hlasové polohy. Cvičením pro děti může být například zazpívání meluzínu *fiúú* a příjemným lehkým jasným zvukem sjedou pomocí glissanda dolů. Tímto cvičením dochází k jakémusi podvědomému návyku přenášení měkkého nasazení, lehkého znění hlasu a pocitu hlavové rezonance do polohy mluvních tónů. Jakmile se žáci naučí pracovat s vylehčením střední polohy a s posazením nižších tónů do hlavové rezonance, poté jsou schopni do hlavové rezonance posadit i vyšší tóny.²⁶

Ze slabik přecházíme na zpěv písní se sestupnou melodií. Nejdříve je vhodné píseň zpívat bez textu pomocí výše zmíněných slabik. Písně, které mají vzestupnou melodii v této fázi upevňování hlavového tónu, vynecháme. Vhodnými písněmi mohou být např.: „*Kočka leze dírou*“, „*Ráda, ráda*“, „*Zajíček běží po silnici*“ nebo „*To je zlaté posvícení*“.²⁷

2.1.4 Nasazení tónu

Stejně jako tvoření tónu podporuje správná dechová opora, u nasazení tónu tomu není jinak. Je žádoucí, aby byl žák také schopný představy daného tónu v dané rezonanci. Díky

²⁴ SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720, str. 9.

²⁵ CHLÁDKOVÁ, Blanka. První pěvecké kroky: Základní studijní úkoly, technické problémy a hlasová cvičení. 1. Praha, 1988, str 19-20.

²⁶ TICHÁ, Alena. Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let / Alena Tichá. 2005. ISBN 807178916X., str. 36-38.

²⁷ SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720 str. 9.

zadržení dechu a jasné představě tónu, bude tón kvalitní, znělý a intonačně správný a kvalitně nasazený.²⁸

Nasazení tónů dělíme na tři skupiny:

- Měkké nasazení – u souhlásek – nejlépe *m, n, ň, j, z, d, v, h*, vzduch postupně a plynule rozechvívá hlasivky od jejich okrajů, tón je estetický a nepoškozuje nám hlasivky – tedy je hygienický
- Tvrdé nasazení – dochází k prudkému rozevření hlasivek – obvykle u slov, která začínají samohláskou – vokálem – tento způsob je velmi nežádoucí a esteticky nesprávný
- Dyšné nasazení – způsobuje šustivé znění hlasu – hlasová štěrbina zůstane nedovřelá – taktéž nežádoucí způsob nasazení tónu

Nejvhodnější je tedy měkké nasazení tónu, jelikož nijak nepoškozuje náš hlasový orgán a je i fonačně správný. Mezi jednotlivá cvičení pro nasazení měkkého tónu můžeme zařadit: Volání na maminku „*mamíí*“, jelikož pro slabiky – *ma, -mo, -don, -bim*. Hra na Medvědy: Motivujeme žáky, aby si představili, že jsou medvědi v lese. Protože mají velký hlad, tak „*bruč*.“ Aktivitu doplňujeme o pohybová cvičení. Představu měkkého nasazení tónu navodíme brumendem – zpíváme se zavřenými ústy, ale zuby máme mírně od sebe. Nebo hra na zvon. Hrajeme si na zvony. Žáci si při zpívání položí prsty na lícní nosní nebo čelní kost a když ucítí chvění, vysvětlíme jim, že pse jim právě podařilo měkce nasadit hlavový tón. Poté přidáme slabiky *-bim-bam*.

Takové hry s hlasem mají žáci většinou v oblibě. Napodobujeme jak hluboké tóny – bručení, tak vysoké tóny – zapištění, zavýsknutí, zakukání. Pomocí těchto her se vracejí do batolecího věku, kdy byl jejich hlas přirozeně vyvážený. Mají možnost znovu objevovat, čeho je jejich hlas schopený.²⁹ „*Při těchto spontánních hrách nacházejí děti postupně stále větší odvahu se hlasově projevit.*“³⁰

²⁸SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720 str. 11..

²⁹Informační systém [online]. Copyright © [cit. 07.11.2022]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/ped/podzim2015/ZS1BP_HLV1/Hlasova_vychova.pdf

³⁰TICHÁ, Alena. Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let / Alena Tichá. 2005. ISBN 807178916X., str. 109.

2.1.5 Výslovnost a artikulační cvičení

Celkový dojem ze zpěvu ovlivňuje právě správná artikulace a výslovnost. „*Mají-li mluvidla účelně pracovat, musí se nejprve zbavit přebytečných napětí a deformací.*“³¹

Mezi jednotlivá cvičení artikulačních schopností pro žáky hudební výchovy můžeme zařadit například tyto: Hry na uvolnění artikulačního aparátu: **Hra na čertíka** – uvolnění mimických svalů, rtů a čelisti. Zkuste postrašit ostatní žáky, jako čerti. Tělo a hlavu se snažíme mít mírně předkloněny, uvolníme obličej a vytváříme čertovský zvuk. „Tuto hru můžeme rozvinout do dialogu mezi čerty. Zkusíme zatřást hlavou ze strany na stranu. Další hrou může být „**Odfrknutí koně**“. Uvolnění rtů, čelisti, aktivizace bránice. Namotivujeme žáky příběhem o koních a zeptáme se jich, jestli vědí, jak si odfrkne kůň. „*Zkusíte ho napodobit?*“

Hry na uvolnění čelisti a zúženého hrdla. „*U dětí je třeba pocit uvolněné čelisti pěstovat vědomě. Přitom si musíme uvědomit, co dětem brání ve správném uvolnění dolní čelisti:*

- *Děti nemají návyk řádně vyslovovat, zejména „šidi“ artikulaci vokálů.*
- *Chybné držení těla:*
 - *předsumují hlavu – mají napětí v zátylku,*
 - *vysouvají a zvedají bradu – blokují volný pohyb čelisti a napínají svaly kolem hrtanu.*
- *Velký tlak dechem do hlasivek – hrtan se zúží a vystoupí nahoru, čímž zablokuje pohyblivost dolní čelisti a zřetelnou výslovnost.*
- *Chybně otvírají ústa – přední řezáky mají příliš rozevřeny. Ze samé snahy otvírají ústa vpředu „jako ptáček“, takže nemůže dojít k potřebnému oddálení stoliček „jako když kváká žába“.*

Správné uvolnění čelisti dokazuje plynulý pohyb dolů a jen mírně dozadu. Naším cílem je žáky naučit vnímat přirozeně klesající čelist. Čelist se pohybuje naprosto volně. pocitem absolutní volnosti v kořeni jazyka. „*Souhra jazyka, dolní čelisti a mírného vyklenutí měkkého patra je podmínkou pro dobrou artikulaci i pro správné tvoření hlasu!*“

Mezi jednotlivá cvičení na uvolnění čelisti patří například simulace žvýkání. Zkusíme žvýkat se zavřenými ústy, poté s otevřenými ústy, znuděně. Hra na žáby. Motivací může být pohádka, nebo jen představa, že jsem u rybníka a žáby začínají svůj koncert -kva-kva. Poté žáby vedou rozhovor. „*Zkusíš to taky?*“ Předvádění zvuků žab u žáků podporuje volnost jazyka a pružnost dolní čelisti. Ptáček a žába – další hra. Pomocí slabik

³¹ TICHÁ, Alena. Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let / Alena Tichá. 2005. ISBN 807178916X., str. 123.

– *pi-pi* napodobujeme ptáčka a srovnáváme pohyb úst, když jsme napodobovali žábu.³² Mezi další možnosti, jak s žáky procvičit jejich artikulační schopnosti jsou samozřejmě různé jazykolamy. Např. „*Osuš si šosy.*“ „*Kapka kapa, klapka klapla.*“ „*Krákorala černá vrána.*“ „*Máma má málo máku, máma málo máku má.*“ „*Strýc Šusta, suší švestky.*“³³ „*Nenaolejuje-li mě Julie naolejují Julii já.*“ „*Pštros s pštrosicí a pštrosáčaty šli do pštrosáčárny.*“ „*Pět švestek šest švestek. Pět švestek šest švestek. Pět švestek šest švestek.*“³⁴

2.1.6 Rozezpívání

Každý pedagog na 1. stupni ZŠ, který vyučuje předmět hudební výchova by měl mít ve svém portfoliu několik verzí cvičení ke správnému a dostatečnému rozezpívání. V této kapitole pouze již v bodech shrneme, jak by mělo probíhat a co by mělo být obsahem správného rozezpívání, jelikož složky hlasové výchovy se skládají právě z jeho jednotlivých kroků.

Rozezpívání se může jevit některým žákům zbytečné nebo nudné. Později však sami zjistí, jak nezbytné je, jelikož není jednoduché začít, a hlavně vydržet zpívat např. vysoké tóny nebo naopak nízké tóny bez jakéhokoli rozezpívání. Můžeme dětem vysvětlit, že v tělesné výchově tako napřed musíme naše svaly a tělo rozcvičit, jinak nepodá takový výkon, jaký si představujeme. Stejně to je i s hlasivkami, jelikož i hlasivky jsou sval. A když svaly nerozcvičujeme mohou nás pak bolet. V situaci, kdy nerozezpíváme naše hlasivky, mohli by nás také bolet a pak přestaneme mluvit.³⁵

Každé rozezpívání by mělo začínat slovy „Postavte se ke zpěvu“. Žáci by měli být již seznámeni se správným držení těla při zpívání. „*Ve zpěvu používáme k dosažení potřebné funkce hlasového ústrojí nejrůznějších pokynů, které prostřednictvím konkrétních představ vyvolávají komplexy žádoucích pohybů. U začátečníka tedy nestačí pokyn „vyklenout patro“*

³²TICHÁ, Alena. Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let / Alena Tichá. 2005. ISBN 807178916X., str.123-131.

³³SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720 str. 12.

³⁴SVOBODA, Jiří. Artikulační cvičení. JS Info [online]. 2021 [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <http://www.jsinfo.cz/komdov/artikula.htm>

³⁵Člověk a výchova: Časopis pro waldorfskou pedagogiku. Semily: Asociace waldorfských škol, 2007, str. 19.

nebo „uvolni čelist“. Tyto úkony podle těchto pokynů je zpěvák schopen dělat, až když je umí.“³⁶

Zařazujeme jednotlivá dechová a artikulační cvičení. Poté jednoduchá melodická cvičení s různým rozsahem. Pomocí různých slabik cvičíme legato i staccato.

2.1.7 Hlasová hygiena

Hlasová hygiena je způsob, jak se o svůj hlas staráme, aby byl zdravý. „*Poněvadž hlas i jeho užívání patří k charakterovým rysům každého jedince, má každý dbát toho, aby nepřestupoval dané fyziologické možnosti. To znamená, že má užívat hlasu o přirozené výšce a síle bez deformací hlasové barvy.*“³⁷

Kromě velmi důležité životosprávy, a i duševní hygieny, je také důležité dodržovat určité zásady.

- Zpívání v dobré duševní pohodě – vytvoříme pozitivní náladu, atmosféru a prostředí pro nás i pro naše žáky
- Dbejme na čistý vzduch v místnosti, kde zpíváme
- Pozor na zpívání ráno – rozezpívání je v tomto případě ještě důležitější
- Používejme svůj hlas v přirozené hlasitosti
- Nezpívejme, když jsme jakkoli indisponovaní – nemoc, nachlazení
- Pečlivě vybírejme repertoár s ohledem dispozice na žáků, které máme ve třídě
- Je vhodné hlasové ústrojí otužovat, ne však při velkých teplotních rozdílech³⁸
- Vyvarujme se kašlání, odchrchlávání, křiku, hlasitému mluvení a dlouhým telefonním hovorům³⁹
- Dbejme na dostatečné množství spánku ale i pohybu

Měli bychom si uvědomit, že tyto zásady neplatí pize pro žáky ale hlavně také pro učitele. Jestliže chceme naše žáky něco učit, měli bychom to napřed umět sami používat. Každému pedagogovi by prospělo, kdyby se ráno či před vyučováním rozmluvil, rozezpíval. Učitelé často mluví celý den. Jestliže se budou svému hlasu více věnovat a každé ráno se rozmluví nebo rozezpívají, nebudou tak brzo unavení, nebudou chraptit a zároveň šetří

³⁶VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, Jarmila. Didaktika zpěvu pro sólisty, sborové pěvce a budoucí pěvecké pedagogy. Vyd. 2. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, 96 s. ISBN 8070828420, str. 27

³⁷SOVÁK, Miloš. Logopedie předškolního věku. 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984, str. 196.

³⁸SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720, str. 13.

³⁹Hlasová hygiena aneb desatero tipů, jak pečovat o hlas | Muzikantiakapely.cz. Muzikanti a kapely | Hudební magazín pro muzikanty [online]. Dostupné z: <https://muzikantiakapely.cz/magazin/hlasova-hygiena-aneb-desatero-tipu-jak-pecovat-o-hlas/>

hlas.⁴⁰Hlasová hygiena se týká samozřejmě i mluveného projevu. Mluvní hlas, utvořený správným způsobem, podmiňuje úspěšný rozvoj pěvecké techniky.⁴¹

⁴⁰VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, Jarmila. Didaktika zpěvu pro sólisty, sborové pěvce a budoucí pěvecké pedagogy. Vyd. 2. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, 96 s. ISBN 8070828420, str. 15.

⁴¹Hlasová hygiena: PĚVECKÁ TECHNIKA. PĚVECKÁ TECHNIKA [online]. Copyright © 2013 Všechna práva vyhrazena. [cit. 07.11.2022]. Dostupné z: <https://pevecka-technika.webnode.cz/hlasova-hygiena/>

3 VOKÁLNÍ KOMPETENCE V PRIMÁRNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Píseň není velká, složitá hudební skladba. I když bude různě překomponovaná, vždy zůstane jednou z těch nejmenších a nejkompaktnějších forem. A přece jednou z nejúžasnějších forem, skladeb, děl a artefaktů v hudbě. Rozeznáváme píseň různých druhů a žánrů, od dětských říkanek po operní árie.⁴²

Vokálními kompetencemi v této kapitole myslíme různé činnosti, formy či metody, kterými dokážeme žáky motivovat ke zpěvnímu projevu. Student učitelství 1. stupně ZŠ vychází po ukončení pedagogické fakulty s, mimo jiné, i aprobačí z hudební výchovy. Jak je tedy možné, že často slyšíme, že učitel ve svých hodinách hudební výchovy nezpívá, protože to neumí nebo dokonce zpívat nechce? Je tedy správné, aby hudební výchovu učil? Je pak vůbec možné, aby hodina žáky bavila? V RVP ZV jsou vokální činnosti či kompetence žáků jasně popsány. Hned prvním bodem je pěvecký a mluvní projev, který zahrnuje především pěvecké dovednosti. Dalšími činnostmi jsou vokální improvizace, intonace, hudební rytmus, dvojhlas či vícehlas.⁴³ Z RVP ZV nám tedy vyplývá, že vokální výchova je soubor činností, který žáky učí pracovat se svým hlasem tak, aby byl zdravý a esteticky správný. Učí je i pracovat se svými emocemi, fantazií a vlastním tělem. Ve škole žáci 1. stupně, jakoukoli hravou aktivitu přijímají s radostí. Stává se tak motivací pro další výuku. Hudební činnosti, mezi které samozřejmě řadíme i vokální činnosti, vycházejí z dětské hravosti a spontánnosti.⁴⁴

Hlavní dovedností, která je nezbytným základem pro vokální výchovu je dát žákům příležitost vypěstovat si pěvecký hlas, který bude mít krásnou barvu, rozsah, bude nosný a jeho tónové výšky nebudou klesat. Zároveň se tato dovednost stává hlavním indikátorem hudebnosti dětí. Z toho vyplývá, že žádný žák není nehudební. Učitelé se tedy mílí, když si stěžují na žáky ve svých třídách, kteří podle nich mají nulové hodnoty hudebnosti. Jednou ze stěžiených vokálních kompetencí je nácvik jednohlasé písně. Z didaktického hlediska probíhá tento nácvik zprvu nápodobou neboli imitací. Poté pomocí tonální písňové metody a intonací. Nápodoba je pro žáky již od útlého věku přirozenější. „*Prvořadým úkolem učitele by proto mělo být "rozezpívat všechny děti a nemít ve třídě "nezpěváky".* „Podle

⁴²Múzy v škole. 25. Banská Bystrica, 2019. ISSN 1335–1605, str. 52.

⁴³Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: Národní ústav pro vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2021, str. 84-85. [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/trvp-pro-zakladni-vzdelavani.html>

⁴⁴Aura musica: časopis pro sborovou tvorbu, hudební pedagogiku a hudební teorii. Ústí nad Labem: PF UJEP, katedra hudební výchovy České mládeže 8 400 96 Ústí nad Labem, 2019. ISSN 1805-4056., str. 74.

L. Daniela toho lze dosáhnout nácvičkem jednohlasé písně nápodobou neboli imitací, která je pro žáky velmi přirozená. Pedagog využívá svůj hlas k tomu, aby její žáci správně napodobili.⁴⁵ Složitější metodou nácvičky písně je nácvička písně intonací.

3.1 Nácvička jednohlasé písně nápodobou (imitací)

Nápodoba je nejjednodušší forma nácvičky jednohlasé písně, proto tuto metodu využíváme především v nižších ročnících. Žáci napodobují učitele, který je pro ně vzorem. Nenapodobují pouze melodii, ale i výslovnost, rytmus či celkový výraz pedagoga. Tento způsob je v praxi preferován především pro jednoduchost a rychlost nácvičky.

3.1.1 Metodický postup při nácvičce jednohlasé písně nápodobou:

- 1. Motivace:** Vycházíme z momentální situace, ve které se s dětmi nacházíme. Chceme, aby dítě bylo naladěno na téma písničky, kterou se budeme společně učit. Můžeme vycházet z příběhu, didaktické hry, vlastní zkušenosti, tématu, které jsme probírali v jiné vyučovací hodině, z ročního období, významného dne (státní svátek, den zemřelých, sv. Mikuláš, sv. Martin, atd). Důležité je žáky umět zaujmout, získat jejich pozornost a navodit příjemnou atmosféru k tomu, aby se na novou píseň těšili.
- 2. Učitele předvede danou píseň:** Učitel by měl být dostatečně připravený píseň správně předvést. Chceme, aby žáci měli ještě větší chuť do zpívání a umocňujeme předešlou motivaci. Učitel dává možnost žákům slyšet a vidět i výrazovou stránku písně.
- 3. Debatujeme o písni:** Tato část celého metodického postupu dává žákům možnost zamýšlení se nad právě poslechnutou písní a dát najevo své první pocity, dojmy nebo emoce. I proto je přednes učitele velmi důležitý, jelikož ovlivní žákovu chuť do zpívání vybrané písně. Zároveň bychom v této fázi měli s dětmi hovořit o slovech kterým nerozumí či nechápou. V lidových písních to mohou být často např. archaismy. Také bychom se s žáky měli zamyslet, co nám daná píseň říká, jaký má význam, co nám chce sdělit?
- 4. Nácvička písně:** Dechová a artikulační spolu s rozezpíváním provádíme na začátku hodiny. Nácvička písně nápodobou by měl probíhat ve svižném tempu. Učitel předzpívá např. jeden řádek písně, žák zopakuje. Poté první řádek spojíme s druhým řádkem atd. Dále můžeme píseň rozdělit na formálně logické části. Nakonec zpíváme celou sloku, kterou procvičujeme. Stejný postup opakujeme při nácvičce dalších slok. Melodii písně lze používat při rozezpívání či jiných hlasových nebo rytmických cvičení.

⁴⁵DANIEL, Ladislav. Jak rozumět očekávanému výstupu <i>žák zpívá intonačně čistě a rytmicky přesně</i>. Metodický portál: Články [online]. 22. 11. 2005, [cit. 2022-11-11]. Dostupný z WWW: <<https://clanky.rvp.cz/clanek/401/JAK-ROZUMET-OCEKAVANEMU-VYSTUPU-I-ZAK-ZPIVA-INTONACNE-CISTE-A-RYTMICKY-PRESNE-I.html>>. ISSN 1802-4785.

5. **Práce s písní a opakování:** Jestliže mají žáci píseň dostatečně osvojenou, můžeme s ní pracovat dál např. instrumentální doprovod, rytmické hry či později vícehlas.⁴⁶

3.2 Návnik jednohlasé písně intonací

V Českých zemích ale i v Evropě sahá hluboko do minulosti jakási snaha učitelů naučit žáky zpívat podle notového zápisu. Jakým způsobem naučit žáky intonovat, jaké formy či metody při výuce použít popsalo několik profesionálů v oblasti hudby a hudební výchovy. Tím byl např. Max Battke, Bohumil Čeněk, František Lýsek nebo Ladislav Daniel, jehož intonační metody používá většina pedagogů dodnes.⁴⁷

Ladislav Daniel nás ve své publikaci *Intonace a sluchová analýza I.* přesvědčuje, že je intonace velmi snadná. Dále uvádí, že v podstatě každý, kdo si umí zazpívat písničku je schopen se naučit intonovat velmi rychle a snadno. Zdůrazňuje ale, že bychom si jako pedagogové měli uvědomovat na jaké úrovni jsou naši žáci. Jestliže vyučujeme žáky, kteří neprošli hudební teorií a nemají osvojené učivo o notách či notovém zápisu, musíme na ně mluvit „*jejich jazykem*“. Proto Daniel přichází s tonální písňovou metodou. Tedy diatonickými postupy a volnými nástupy. Dále uvádí tzv. opěrné písně, které žákům pomáhají navodit požadovaný stupeň dané písně.⁴⁸

Jedná se tedy o složitější způsob návniku jednohlasé písně. Aby k takovému návniku mohlo dojít, žák musí mít osvojené diatonické postupy, volné nástupy, rytmické slabiky. Měl by být schopný samostatně či za minimální pomoci pedagoga přečíst a zazpívat píseň úplně sám.⁴⁹

Dle Františka Sedláka „*Vokální intonace nesmí být chápána úzce jako ohraničená a izolovaná činnost, cíl vyučování nebo jen cesta ke zpěvu z not, ale jako nejúčinnější prostředek rozvoje hudebnosti jedince a v širších souvislostech i složka jeho duševního vývoje.*“⁵⁰

⁴⁶SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720, str. 24.

⁴⁷Hudební výchova: časopis pro hudební a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní. 15. Praha: © Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta Praha 2004 MK ČR E 6248, 2018. ISSN 1210-3683, str. 55.

⁴⁸DANIEL, Ladislav. Intonace a sluchová analýza. 1 / Ladislav Daniel. 1960. ISBN 8070673516, str. 3.

⁴⁹SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720, str. 24.

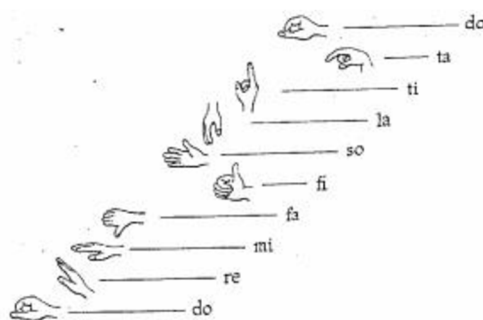
⁵⁰Hudební výchova: časopis pro hudební a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní. 15. Praha: © Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta Praha 2004 MK ČR E 6248, 2018. ISSN 1210-3683, str. 57.

Jako učitelé musíme vnímat, že na 1. stupni v hudební výchově nemáme jen žáky, kteří by vyrůstali v podnětném hudebním prostředí, zpěv vnímali jako každodenní činnost či zábavný prvek, který je provází naprosto přirozeně celý jejich život. Ve třídách máme i žáky, kteří zpívají s velkou zálibou, ne však čistě nebo intonačně zcela správně. PaedDr. Alena Tichá, Ph.D., říká, že dle jejího názoru je každé dítě schopné na svém pěveckém projevu pracovat, pokud je správně metodicky vedeno a také má pro tuto činnost vhodné podmínky či prostředí. Shrnuje požadavky intonačně čistého zpěvu do několika bodů. Je vhodné, abychom zajistili dítěti takové hudební podněty a hlasové vzory, aby mu byly blízké a věkově přiměřené. Samozřejmostí jsou vhodné podmínky pro zpěv. Žák musí svůj hlas slyšet. Cvičit s dětmi hlavový tón, výslovnost a artikulaci. Sluchová pozornost a vhodná motivace. Posledním bodem je hudební paměť a hudební představivost, která je velmi důležitá pro aktivní používání opěrných písní.⁵¹

Je velmi důležité, aby se zpěv nestal jakýmsi drilem, ale abychom v dítěti cíleně vyvolali emoční a hudební zážitek.⁵²

3.2.1 Tonální písňová metoda

Nejvyužívanější intonační metodou je tonální písňová metoda L. Daniela, která je založená na dvou základních principech. Diatonické postupy a volné nástupy. Aby mohlo dojít k nácvičení jednohlasé písně intonací, žáci si nejdříve musí tuto písňovou metodu dostatečně osvojit. Existují samozřejmě i jiné intonační metody, jako například fonogestika nebo použití solmizačních slabik

Obrázek 1: fonogestika (Sedlák 1968)

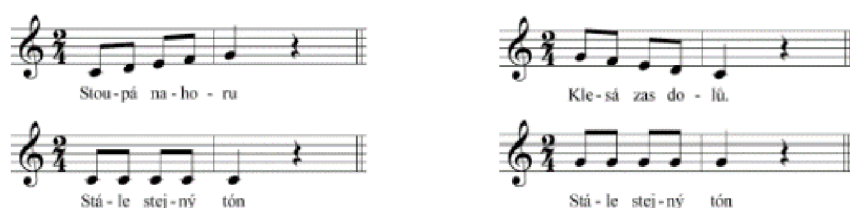
⁵¹Hudební výchova: časopis pro hudební a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní. 27. Praha: © Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, Praha 2019 MK ČR E 6248, ISBN 1210-3683, 2019, str. 32.

⁵² Tamtéž

3.2.1.1 Diatonické postupy:

Diatonický postup je v podstatě vzestup či sestup po stupnici, nebo opakování jednotlivých tónů. Prvním krokem k osvojení i diatonických postupů je určování výšky tónu. Žákům názorně zahrajeme několik tónů vysokých a několik nízkých. Tóny můžeme spojit se zvuky zvířat. Např. vysoký tón je ptáček a nízký slon. Poté žákům hrajeme jednotlivé tóny na klavír a podle jeho výšky děti ukazují rukou, nebo používají celé své tělo, čímž dosáhneme větší pohybové aktivity. Např. vysoký tón – výskok, nízký tón – dřep. Dále rozlišujeme tóny vyšší a nižší. Opět je vhodné ukazovat rukou vyšší či nižší zahrané tóny.

Lze také tóny graficky zapisovat buď na tabuli nebo do sešitu. Taktéž je vhodné zařadit i pohybové prvky. Posledním krokem vnímání diatonických postupů je určování stoupající, klesající či stále stejné melodie. P. Jurkovič vytvořil čtyři modely k zapamatování pohybu dané melodie. Tyto modely si s žáky očíslováme 1–4 a poté je lze s žáky procvičovat způsobem nahodilého diktování, např. 1-4, 1-2, 1-4-3, atd.⁵³

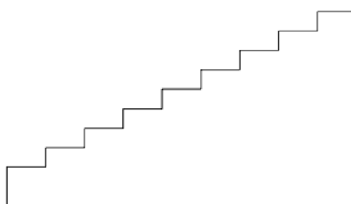

Obrázek 2: Modely stoupající a klesající melodie (Synek 2004)

Pro další procvičování klesající a stoupající melodie používáme tzv. Intonační schody nebo Intonační tabuli. Pomocí Intonačních schodů si žáci dokážou lépe představit výškové poměry mezi tóny, které zpívají. Schody můžeme mít namalované na tabuli, vytištěné, žáci si je mohou nakreslit do sešitu a prstem ukazovat, jak se po schodech podle dané melodie pohybují. S dětmi zpíváme nejprve na jakoukoli slabiku, později lze použít solmizační slabiky – do, -re, -mi, -fa, -so. Jakmile si žáci upevní znalost stoupající a klesající melodie pomocí intonačních schodů a dané slabiky, zařazujeme lidové písně, kde melodie buď postupně stoupá nebo klesá. Nejprve žákům pro lepší představu, písničku zpíváme

⁵³SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720, str. 16-17.

a ukazujeme na intonačních schodech melodii, která stoupá nebo klesá. Poté se je snažíme zpívat společně.⁵⁴

Obrázek 3: Intonační schody (Synek 2004)

Aby žáci lépe pochopili tyto hudební zákonitosti stoupající, klesající či různě se opakující melodie, seznámíme je nejdříve s prvky, kterými lze vysvětlovat linku dané melodie. Vždy budeme vycházet ze známé hudební skladby, ve které se tyto prvky objevují.⁵⁵

Příklady lidových písní vhodných pro procvičování diatonických postupů:

- „Běží zajíc z kopce“ – melodie klesá
- „Kočka leze dírou“ – melodie stoupá
- „To je zlaté posvícení“ – melodie se opakuje
- „Sedí liška pod dubem“ – melodie jde po schodech těsně za sebou
- „Ovčáci čtveráci“ – melodie přeskakuje některý schod⁵⁶
- „Přiletěla vrána“ – melodie střídavě stoupá a klesá
- „Vyletěl holoubek“ – melodie střídavě stoupá a klesá⁵⁷
- „Kačátka se batolí“ – melodie střídavě stoupá a klesá
- „Rostó, rostó“ – střídavé tóny v sekundách
- „Když jsem husy pásala“ – střídavé tóny v terciích
- „V zahradě na hrušce“ – pohyb melodie po tónech kvintakordu dolů
- „Už ty pilky dořezaly“ – terciové postupy
- „Utíkej Káčo“ – po kvintakordu do oktávy⁵⁸

⁵⁴TICHÁ, Alena. Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let / Alena Tichá. 2005. ISBN 807178916X., str.62-63.

⁵⁵Hudební výchova: časopis pro hudební a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní. 28. Praha: © Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, Praha 2020 MK ČR E 6248, ISBN 1210–3683, 2020, str. 25.

⁵⁶TICHÁ, Alena. Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let / Alena Tichá. 2005. ISBN 807178916X., str. 62-63.

⁵⁷SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720, str. 18.

⁵⁸Hudební výchova: časopis pro hudební a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní. 28. Praha: © Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, Praha 2020 MK ČR E 6248, ISBN 1210–3683, 2020, str. 25.

3.2.1.2 Volné nástupy

Pro představu a navození jednotlivých stupňů určité tóniny užíváme buď solmizační značky nebo opěrné písně. Dle L. Daniela je vhodnější užití opěrných písní, jelikož je pro žáka bez předešlého hudebního vzdělání velmi obtížná představa jednotlivých slabik a vůbec představa, která slabika zastupuje danou tóninu. Je tedy jednodušší zavést jednu opěrnou píseň, což je píseň předem známá, která nám bude tzv. reprezentovat daný stupeň tóniny. K používání solmizačních slabik – do, -re, -mi, -fa, -so, se Daniel vyjádřil takto: „*Tato geniální myšlenka je tisíc let stará a pochází od Guidona z Arezza, který používal k vybavování tónů známých melodií veršů hymnu na Jana Křtitele. Je jen neporozuměním, že se místo melodií začaly používat pouze jejich počáteční slabiky (do re mi), které pro toho, kdo nezná svatojánský hymnus, nikdy neměly a nemohou obsahovat nějaké hudební představy. A mají-li při vybavování tónů pomáhat, je třeba velkého drilu.*“⁵⁹

A. Tichá ale například uvádí: „*Pomocí fonogestiky a solmizačních značek se vědomá intonace značně posílí.*“ Fonogestikou nazýváme činnost, která se vyjadřuje pomocí tvaru ruky tonální vztah. Pro každý stupeň v tónině existuje jedno gesto. Dochází tak k propojení více činností – sluch, zrak, pohyb rukou.⁶⁰

Důležitým krokem k tomu, aby žáci úspěšně zvládli první kroky intonace je jejich schopnost představivosti a také paměti. K tomu využíváme různé motivační hry a cvičení.

Hry na hudební představivost a paměť:

- „*Poslouchej a ukazuj novou píseň*“ – zazpíváme žákům novou píseň a žáci se snaží hned ukazovat rukou melodií dané písně. Pro žáky je to těžký úkol, proto nejdříve pracujeme s nimi a poté pracují žáci samostatně a my zpíváme melodií. Znázorňování melodie rukou v dětech zpřesňuje intonaci a rychlejší zapamatování melodie.
- „*Poznáte, co si zpíváme?*“ – hra na zjištění rozvoje hudební představivosti. Pohybem ruky naznačujeme melodií, kterou si zpíváme v duchu. Žáci hádají, co je to za píseň.
- „*Na ztracenou melodií*“ – zpíváme píseň a ukazujeme rukou průběh melodie. V jeden okamžik si dáme prst na rty a ukazujeme pouze melodií, bez toho, aniž bychom zpívali.
- „*Na štafetu*“ – žáci se střídají ve zpěvu jedné písně.
- „*Zpíváme jen začátky frází*“ – žáci zpívají jen začátek fráze dané písně, později jen počáteční slabiku. Hra probíhá tak, že se žáci pohybují po celé třídě, jakmile potkají spolužáka, přiloží k sobě společně dlaně a začnou zpívat. Hra je pro žáky dost složitá a upevňuje jak jejich hudební paměť ta představivost.

⁵⁹DANIEL, Ladislav. Intonace a sluchová analýza. 1 / Ladislav Daniel. 1960. ISBN 8070673516, str. 3.

⁶⁰TICHÁ, Alena. Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let / Alena Tichá. 2005. ISBN 807178916X., str. 62-65.

- „*Zvonkohra*“ – spojíme hru na zvonkohru s hudební představivostí. Na zvonkohru hrajeme jednoduchou melodii a žáci si kreslí intonační schody podle toho, jestli jde melodie nahoru či dolů. Poslední a nejtěžší fází pro žáky je zahrát melodii podle svého zápisu na zvonkohru.
- „*Poslouchej a po chvíli se přizpůsob*“ – upevňování dvojhlasu. Udáme jeden zón, který žáci musí udržet. Poté udáme další, na který se žáci mají za úkol naladit.⁶¹

Nejčastější formou pro upevnění intonace jsou opěrné písně. Je velmi důležité, aby měli žáci tyto písně předem zažité, aby je věrně znali. Jedině poté je možné, aby jejich představa volného nástupu byla zcela jasná.

Prvním vyvozovaným stupněm je stupeň první. Abychom mohli s žáky stupně vyvozovat, je nutné je také umět poznat a zapsat do notového zápisu. Jestliže si udáme tóninu C dur, vytvoříme notový zápis a společně i zazpíváme první tři tóny opěrné písně pro první stupeň. „*Ovčáci, čtveráci*.“ Takovýmto způsobem si s žáky najdeme první tón, který nám tedy tvoří první stupeň. Podobný postup opakujeme při hledání dalších požadovaných stupňů.

Další hledaný stupeň bude stupeň pátý, který si vyvodíme opěrnou písní „*To je zlaté posvícení*.“ Jakmile mají žáci upevněné tyto dva stupně, postupujeme na stupeň třetí, pro který je vhodná jako opěrná píseň „*Maličká su*.“ Pokračujeme osmým a spodním pátým stupněm. Poté pokračujeme na stupně tzv. vedlejší – 6., 2., 4., 7, a 7. spodní.⁶² Vedlejší stupně jsou však učivem 2. stupně ZŠ.

Jestliže chceme, aby byl první hledaný stupeň jednodušší pro tzv. nezpěváky, je možné začít 5. stupněm, jelikož začneme shora a je tak snazší navodit hlavovou rezonanci. Vhodnými tóninami jsou tóniny: D dur, Es dur, F dur a E dur.⁶³

Vhodné opěrné písně:

- 1. stupeň: „*Ovčáci, čtveráci*“, „*Kočka leze dírou*“, „*Má maměnka cosi má*“, „*Běží liška k Táboru*“, „*Já do lesa nepojedu*“
- 3. stupeň: „*Maličká su*“, „*Halí, belí*“
- 5. stupeň: „*To je zlaté posvícení*“, „*Skákal pes*“, „*Zlatá brána otevřená*“⁶⁴
- 8. stupeň: „*Zajíček běží po silnici*“, „*Pásli ovce valaši*“, „*Ráda, ráda*“

⁶¹TICHÁ, Alena. Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let / Alena Tichá. 2005. ISBN 807178916X., str. 58-60.

⁶²DANIEL, Ladislav. Intonace a sluchová analýza. 1 / Ladislav Daniel. 1960. ISBN 8070673516, str. 5-41.

⁶³TICHÁ, Alena. Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let / Alena Tichá. 2005. ISBN 807178916X., str. 68.

⁶⁴Hudební výchova: časopis pro hudební a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní. 27. Praha: © Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, Praha 2019 MK ČR E 6248, ISBN 1210-3683, 2019, str. 32.

- 5. spodní stupeň: „*U panského dvora*“, „*Jedna, dvě, tři, čtyři, pět*“, „*Bude zima, bude mráz*“⁶⁵

Jestliže chceme docílit správného zvládnutí volných nástupů, postupujeme s žáky ve třech fázích od konkrétního k abstraktnímu:

1. Konkrétní: udáme stupeň a tóninu a žáci zívají příslušnou operní píseň pro daný stupeň.
2. Z konkrétního k abstraktnímu: Žák nezpívá operní píseň, pouze si představí počáteční tón a zazpívá jinou slabiku.
3. Abstraktní: Žák je schopen si daný tón vybavit, aniž by mu pomohla operní píseň⁶⁶

Hry k procvičení navození daného stupně či volného nástupu:

- „*Ozvučené zrcadlo*“ – hra na seznámení s fonogestikou a solmizačními slabikami. Také je tato hra vhodná na upevnění si vztahu mezi 3. a 5. stupněm. Hra probíhá tak, že zazpíváme 3. a 5. stupeň solmizačními slabikami (so-mi), příslušné stupně ukážeme pomocí fonogestiky. Žáci po nás opakují. K dalšímu procvičení dochází díky neustálým obměnám.
- „*Hra s jedním tónem*“ – učitel vytleskává rytmus a žáci jej zpívají na daný tón. Děti mohou zpívat slabiku, větu, verš, slovo.
- „*Hra s dvěma tóny*“ – vybereme i dva tóny, které žákům zazpíváme. Oni je po nás ihned opakují. Měníme dynamiku, délku, rytmus.
- „*Zopakuj a obměň*“ – jedná se v podstatě o hru na ozvěnu. Předvedeme žákům jakoukoli melodii a oni ji mají za úkol zopakovat a poté mírně obměnit. Mohou vybrat spolužáka, který bude pokračovat. Hra upevňuje hudební paměť, ale i hudební tvořivost.⁶⁷
- „*Kterým stupněm začíná?*“ – jmenujeme několik písniček a žáci píšou stupně, kterými myslí, že dané písně začínají.⁶⁸

3.2.2 Metodický postup nácviiku jednohlasé písně intonací

1. Notový záznam – ujasníme si tóninový klíč, očíslováme všechny volné nástupy
2. Melodie – užitím diatonických postupů a volných nástupů zpíváme melodii na danou slabiku
3. Rytmus – rytmickými slabikami si nacvičíme rytmus písně. Jelikož může být délka tónů abstraktní pro žáky, kteří již neabsolvovali hudební vzdělání, je jednodušší zavést pro různě dlouho trvající noty jisté slabiky.
Čtvrtěová nota – TÁ, osminová nota – TATE (nebo – TYTY),
půlová nota – TÁ-Á, pomlka – NIC.
4. Spojení melodie s rytmem – intonujeme melodii na rytmické slabiky

⁶⁵SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720, str. 19.

⁶⁶ Tamtéž str 19.

⁶⁷TICHÁ, Alena. Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let / Alena Tichá. 2005. ISBN 807178916X., str. 68-69.

⁶⁸DANIEL, Ladislav. Intonace a sluchová analýza. I / Ladislav Daniel. 1960. ISBN 8070673516, str. 12.

5. Doplníme text písně – zpíváme melodii se správným textem⁶⁹

3.2.3 Struktura hodiny hudební výchovy

Blažková ve své publikaci uvádí tento příklad struktury HV pro výuku na základních školách:

- *Hudební pozdrav (každá třída má nacvičenu svou hudební znělku, kterou žáci zpívají, hrají nebo zpívají a hrají dohromady, přičemž jeden žák stojí před ostatními a diriguje). 2 min.*
- *Oznámení cíle hodiny, zápis do třídní knihy. 1 min.*
- *Rytmizace (rytmická hra nebo rytmická improvizace). 3–5 min.*
- *Hlasová výchova, rozezpívání. 3–5 min.*
- *Intonace. 2–5 min.*
- *Hlavní část hodiny (nácvič nové písně nebo instrumentální skladby, nácvič doprovodů k písním, poslech, improvizace, pohybová hra aj) 15–20 min.*
- *Opakování probraného učiva, písní ap. 5–10 min.*
- *Ukončení hodiny, shrnutí, zhodnocení, zápis známek do ŽK, rozloučení. 2–3 min.*⁷⁰

Do této kapitoly bych ráda zařadila i otázku osobnosti pedagoga hudební výchovy na 1. stupni ZŠ. Vrchotová – Pátová ve své publikaci shrnuje své zkušenosti a úvahy z hodin hudební výchovy. Zdůrazňuje, ať nepodceňujeme ani ty nejmladší žáky, kteří se chtějí aktivně zapojit do hodiny HV. Dále uvádí, že by měl každý pedagog HV odvádět své výkony na nejvyšší možné úrovni. Být na každou hodinu řádně připravený. Pobízí k probouzení dětské fantazie a k ponechání její svobody. Neměli bychom žákům diktovat, co zrovna mají cítit, jak se mají emočně chovat. Hovoří o důležitosti motivace jak žáků, tak budoucích učitelů. Akcentuje respekt k vyučovacím zásadám. Pedagog hudební výchovy by měl být dokonale připravený podat perfektní výkon co se týče jazykové, tak herecké úrovně. Z vyučovacích metod kritizuje monolog. Vybízí k otevřené komunikaci, pohotovému jednání s žáky a ocenění častých projevů či dotazů. Dále uvádí, že bychom měli vychovávat hudbou pro život. „*Člověk hudbu potřebuje v podstatě celý život, i když třeba v různých proměnách. Vychovávejme hudbou a k hudbě, aby i poslech byl tvůrčí. Vychovávejme posluchače hudby, jejichž poslech se nebude uskutečňovat jen při nákupu v obchodních domech nebo při jízdě v dálkovém autobuse, takové, kteří by nepřipomínali jen*

⁶⁹SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720, str. 24-25.

⁷⁰BLAŽKOVÁ, O., LIŠKOVÁ, Y. Metodika výuky hudební výchovy na 2. stupni základních škol a středních školách z pohledu pedagogické praxe – náměty pro začínající učitele, str. 24.

mimozemšťany s harašícími zátkami v uších, ale takové, co si budou nacházet pro hudbu čas, co si budou potřebu hudby uvědomovat. ⁷¹

3.3 Příklady práce s jednohlasou písní v hodině HV

Metod a příkladů práce s jednohlasou písní je mnoho. Úkolem pedagoga hudební výchovy na prvním stupni ZŠ, je žáka motivovat svými tvořivými podněty a nápady tak, aby došlo k aktivnímu zapojení žáka do hodiny nejen hudební výchovy. Jestliže se tedy chceme věnovat nácviku jednohlasé písně, průběh tohoto nácviku nemusí být vždy stejně metodicky provedený. Tím docílíme toho, že žáky bude nácvik více bavit a stanou se aktivnějšími. Také lze zařazovat projektové vyučování, kde dochází k propojování mezipředmětových vztahů.

Příklady:

1. Písnička „*Oře šuhaj*“ – písnička je vhodná na navození tématu podzimu. Při této písni je vhodné pozorovat uvolněná ramena dětí, které značí správné dýchání při zpěvu. Píseň je na třídobý takt, který využijeme při pohybových činnostech. Pohyb pro tuto píseň je následující: Při refrénu děti zpívají a tančí s rukama nad hlavou. Lokty jsou mírně pokrčené. Paže, které jsou zvednuté, automaticky pomáhají k uvolnění spodních žeber, a tak se zapojuje do zpěvu i bránice. Ramena musejí zůstat volná a hlava přirozeně vzpřímená. Hlava nesmí být zaražená mezi rameny. Jestliže necháme žáky zvednou ramen až k uším, uvědomí si tuto chybu jasněji. Pak je necháme ramena spadnout dolů, aby cítili uvolnění v oblasti hlavy a ramen. Rytmickým doprovodem může být tleskání na slabiku – *tra*. Na začátku písně žáci stojí s rukama v bok, natáčejí se do stran. Na slabiku – *tra* tlesknou a na – *lalalala* se rozbíhají do prostoru třídy. Dále se mohou při každém tlesknutí podívat a usmát se na spolužáka poblíž.⁷²

2. Písnička „*Můj koníček vrany*“ – tato píseň je vhodná na procvičení uvolňování čelisti, pružnost dechu, hudební frázování, změny tempa a nálad nebo při propojení s VV lze pracovat s různými materiály geometrickými útvary. Jak je zmíněno výše, píseň je vhodná na cvičení s dechem. Motivační částí může být hra na koníčka, kdy dítě lehce přeskakuje z jedné nohy na druhou a u toho zpívá „*hopsa, hejsa*“. Hláska „*H*“ zapruží v bránici a čelist dítěte se přirozeně uvolňuje. Píseň lze doplnit i o pohybovou činnost, kdy žáci napodobují cválání koně a na „*hopsa, hejsa*“ tlesknou. Hudební výchovu lze propojit při této písni i s výtvarnou výchovou. Nastříháme si podle šablon různé tvary, ze kterých mají žáci za úkol poskládat postavu koně. Poté ji nalepují na papír a dále mohou dotvořit pozadí pomocí barev, pastelek atp.⁷³

⁷¹VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, Jarmila. Didaktika zpěvu pro sólisty, sborové pěvce a budoucí pěvecké pedagogy. Vyd. 2. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, 96 s. ISBN 8070828420, str. 83.

⁷²TICHÁ, Alena a Milena RAKOVÁ. Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími: od narození do 8 let. Vyd. 3. Praha:Portál,2014.166 s.ISBN 978-80-262-0629-3, str. 93.

⁷³ Tamtéž str. 109

3. Písnička „Víla a trpaslík“ – motivací na tuto píseň může být příběh o víle a trpaslíkovi, který si buď vymyslíme, nebo jej najdeme v publikaci „Muzikopohádky“⁷⁴. Tato písnička je vhodná k navození mimo jiné i pohybové činnosti. Jakmile se s dětmi píseň naučíme, vyzveme je, aby si vzali jakýkoli šátek, či kapesníček a tančíme jako víly či trpaslíci v lese. Tuto činnost lze vnímat i jako muzikoterapeutickou. Dále pokračujeme s touto písničkou jako motivací k vytvoření si hudebního nástroje. „*Jelikož víly často tančí v dešti, vytvoříme si dešťovou hůl*“. Postup výroby najdeme též v publikaci „*Muzikopohádky*“. Práci s vyrobenými hudebními nástroji k aktivizaci žáků v hudební výchově se věnuje v této diplomové práci kapitola č. 4. Postup výroby některých hudebních nástrojů najdeme v přílohách této diplomové práce. Výroba hudebních nástrojů žáky motivuje, baví a následně mají každý svůj hudební nástroj na jakoukoli jinou instrumentální činnost či doprovod.⁷⁵

4. „*Dobrá čarodějka Bylinda*“. K této písničce opět autorka Muzikopohádek vytvořila krásný motivační text i s otázkami zamyšlení. Např.: „*Co by měla čarodějka udělat, aby na ni nebyla kopřiva zlá? „Proč byla kopřiva na Bylindu zlá?“ „Jsou na tebe taky lidé někdy takoví?“ „Jaké znáš další léčivé byliny?“*“ atd. Autorka dále navazuje na písničku výrobou domácího elixíru a také samozřejmě výrobou hudebního nástroje – „*Zvonící Bylindin klobouk*“.⁷⁶

5. „*Domeček ve skřítkově*“. Tato píseň má vhodný výchovný podtext, jelikož se v ní zpívá o rodinném zázemí. Dále se v této písni zpívá o rozzlobeném domečku na což autorka navazuje opět muzikoterapeutickou hrou na „*Rozzlobený domeček*“. S dětmi si domluvíme několik slov, která budou představovat hesla pro daný úkol. Např. když řekneme slovní spojení „*krásný domeček*“, žáci začnou tleskat. Hra probíhá tak, že učitel buď zpívá nebo pustí píseň, na kterou žáci tančí. Jakmile píseň přestane hrát, učitel řekne domluvené heslo a žáci po celou dobu kdy hudba nehraje dělají domluvenou činnost. Výrobkem pro tuto písničku je opět hudební nástroj v podobě „*Hracího domečku*“.⁷⁷ Viz přílohy.

6. „*Opička Bětka*“. Zde se nejedná přímo o práci s písničkou. Autorka opět uvádí motivační pohádku o spolupráci ve skupině a dobrých mezilidských vztazích, co ž lze použít jako výchovně vzdělávací prvek a také lze s příběhem pracovat v rámci Českého jazyka. Jedná se tedy o rozpočítávadlo, kdy učitel rozpočítává žáky a žáci mají za úkol dělat vše, co se v rozpočítávadle řekne. Dupou, tleskají, bubnují. Na koho padne rozpočítávadlo, musí udělat „*opičku*“. Pro větší motivaci dětí můžeme použít doprovodné písně. Např.: „*Pět minut v Africe*“ (Jurkovič, Žáček), „*Tři opice v Americe*“ (lidová píseň), „*Krávy, krávy*“ (Uhlíř, Svěrák). Autorka uvádí i hru, kterou je možné na píseň navázat. „*Hudební přihořívá*“. Schováme jakoukoli věc či hudební nástroj a zpíváme novou písničku. Žáci používají dynamiku písně místo slov „*přihořívá, hoří*“. Čím blíže je žáky, který neví, kde je předmět

⁷⁴KOMÁRKOVÁ, Šárka. Muzikopohádky. Vydání první. Praha: Portál, 2021. 103 stran. ISBN 978-80-262-1729-9, str. 10-11.

⁷⁵KOMÁRKOVÁ, Šárka. Muzikopohádky. Vydání první. Praha: Portál, 2021. 103 stran. ISBN 978-80-262-1729-9, str. 12.

⁷⁶KOMÁRKOVÁ, Šárka. Muzikopohádky. Vydání první. Praha: Portál, 2021. 103 stran. ISBN 978-80-262-1729-9, str. 40-41.

⁷⁷ Tamtéž str. 52-53.

schovaný k tomuto předmětu, tím hlasitěji jeho spolužáci zpívají. Opakujeme s žáky i pojmy jako je „*fortissimo*“, „*forte*“, „*piano*“, „*pianissimo*“, „*crescendo*“, „*decrescendo*“.⁷⁸

7. „*Sluničko*“. Píseň, kterou lze pokračovat s tématem vesmír v přírodovědě. K této písničky autorka opět uvádí výrobek s názvem „Labyrint“, který je zaměřený na dechové cvičení.⁷⁹

8. „*Hoří*“. Písnička zaměřená na téma ekologie a správné chování v přírodě. Opět vhodné k mezipředmětovému propojení, či využití k projektovému vyučování. Motivační částí může být příběh, či pohádka. Písnička je také vhodná pro instrumentální doprovod např. boomwhackery nebo xylofony čistými kvartami. Autorka uvádí, že bubnování je velice dobrá terapeutická činnost, a proto bychom ji měli do hodin hudební výchovy část zařazovat. Uvádí některé hry na bubnování: „*Spontánní bubnování*“ – všichni bubnujeme a postupně se synchronizujeme do jednoho rytmu. „*Hra na ozvěnu*“ – jeden zabubnuje rytmus, ostatní správně opakují. „*Lavina*“ – jeden bubnuje určitý rytmu a na koho mrkne, ten se k němu přidává. Kdo se přidal, mrká na dalšího. Jakmile bubnují všichni, stejným způsobem žáci bubnovat přestávají. Pokračujeme výrobou hudebního nástroje. Jelikož se písnička jmenuje „*Hoří*“, vytvoříme si takový hudební nástroj, jakým bychom mohli v případě požáru přivolat pomoc.⁸⁰ Viz přílohy.

9. „*Víla Hračkajda*“. Písnička je vhodná k navození témat mezilidských vztahů, kterými můžeme pokračovat v jiném vyučovacím předmětu. Autorka rozdělila písničku na dvě sóla a sbor. Je zde tak ukázka další metody práce s jednohlasou písní. Viz příloha č. 9. Dále v publikaci najdeme vhodnou muzikoterapeutickou hru: „*Rozhovor s hudebními nástroji*“. Jelikož víme z písně, že víla Hračkajda nemluví, ani my nebudeme moct mluvit. Dorozumíváme se pouze pomocí hudebních nástrojů. Lze využít Orffovy hudební nástroje, či nástroje vyrobené. Vytvoříme dvojice a vedeme krátký rozhovor. Jakmile čas a rozhovor uplyne, řekneme si, co jsem si pomocí hry na hudební nástroje povídali.⁸¹

10. „*Tady venku hudba je tu s námi*“ Písnička doplněná o pohybový doprovod. Má snadno zapamatovatelný text a jednoduchou melodii.⁸²

⁷⁸ KOMÁRKOVÁ, Šárka. Muzikopohádky. Vydání první. Praha: Portál, 2021. 103 stran. ISBN 978-80-262-1729-9, str. 73-74.

⁷⁹ Tamtéž str. 79-80.

⁸⁰ KOMÁRKOVÁ, Šárka. Muzikopohádky. Vydání první. Praha: Portál, 2021. 103 stran. ISBN 978-80-262-1729-9, str. 91-92.

⁸¹ Tamtéž str. 101-102.

⁸² Aura musica: časopis pro sborovou tvorbu, hudební pedagogiku a hudební teorii. Ústí nad Labem: PF UJEP, katedra hudební výchovy České mládeže 8 400 96 Ústí nad Labem, 2019. ISSN 1805-4056., str. 77-79. Pozn. Texty písní a jejich notové zápisy viz přílohy č. 1–10.

11. „*Káča našla ptáče*“. Motivací k této písničce může být téma ptactvo. Začneme intonací kukačkové tercie. Ptáme se žáků, jaké další ptáky znají. Poté dojde k nácviku jednohlasé písně. Dalším krokem se lze vrátit k opakování nácviku tercie, kdy učitel používám názvy ptáků, které žáci jmenovali. Viz příloha č. 11, 12.⁸³

12. „*Bledule*“. Navození tématu jara. Paní učitelka zpívám písničku Bledule a žáci se jí učí nápodobou. Autorka navazuje na téma, o kterém se v písni zpívá. Konkrétně o plotě, na který se dá hrát. Navážeme hrou na dřívka. Předvedeme žákům pravidelné ťukání. Následuje aktivní zapojení žáků, kteří se postaví do dvou řad, každý z nich drží jedno dřívko kolmo a paní učitelka chodí mezi nimi hraje na „hrací plot“.⁸⁴

13. „*Bzum, bzum, bzum*“. Píseň je vhodná k pohybovým aktivitám. 1.-4. takt – chodíme po kruhu ve směru hodinových ručiček. 5.-6. takt – uděláme 4 kroky směrem do kruhu. 7.-8. takt – jdeme vzad o 4 kroky. 9.-12. takt – jdeme po kruhu ve směru hodinových ručiček. Lze doplnit o rytmický doprovod. Viz příloha č. 15.⁸⁵

14. „*Čarodějnice*“. Píseň s pohybovým doprovodem. Držíme se s žáky za ruce v kruhu. **1. sloka:** 1.-4. takt – kulhavá chůze po kruhu. 5.-7. takt – ruce máme před sebou a naznačujeme, že čarujeme. 8. takt – v rytmu písně třikrát tleskneme. 9.-11. takt – stejně jak 5.-7. takt. 12. takt – v rytmu písně třikrát dupneme. **2. sloka:** 1.-4. takt – kulhavá chůze. 5.-8. takt – děláme přísunné krky ve směru ven z kruhu. 9.-12. takt – pohyb směrem dovnitř kruhu přísunným krokem. **3. sloka:** 1.-4. takt – kulhavá chůze. 5.-12. takt – létání motýlů, improvizace.⁸⁶

15. „*Vlak*“. Píseň vhodná na následné procvičení správného dýchání. Motivujeme žáky písní a poté dochází k napodobování vlaku. Učitel představuje strojvůdce a žáci jednotlivé vagóny. Napodobujeme zvuky vlaku – šššš, Jakmile vjedeme do tunelu znázorňujeme houkání vlaku – húúúú. Mezipředmětové vztahy: téma dopravy.⁸⁷

16. „*Už ty pilky dořezaly*“. Slezská lidová píseň. Autor uvádí celou metodiku od motivace přes dechové cvičení, rozezpívání přes nácvik písně po instrumentální doprovod. Motivací je zde hádanka. „Jen jedna řada zubů, a přece tuze kusá.“ Odpovědí je pila. Dechové cvičení – sfoukávání pilin ze svého těla různými způsoby tak, aby došlo ke vhodné dechové rozcvičce. Rozezpívání začíná autorka brumendem. Napodobování hry na pilu smyčcem. Následuje rozezpívání s artikulací. Viz příloha č. 18. Dalším krokem metodického postupu je přímý nácvik jednohlasé písně. Autorka neuvádí, jakým způsobem, ale jelikož se jedná

⁸³LIŠKOVÁ, Marie. Tvořivé hry – kukačkové tercie (interval sestupné malé tercie, analýza intervalu v hudebním díle). Metodický portál: Články [online]. 19. 01. 2005, [cit. 2022-11-26]. Dostupný z WWW: <https://clanky.rvp.cz/clanek/148/TVORIVE-HRY-KUKACKOVE-TERCIE-INTERVAL-SESTUPNE-MALE-TERCIE-ANALYZA-INTERVALU-V-HUDEBNIM-DILE.html>. ISSN 1802-4785.

⁸⁴LIŠKOVÁ, Marie. Zpíváme si s dětmi Marie Lišková. 2005. ISBN 8024708558, str. 23-24.

⁸⁵ Tamtéž str. 87-88.

⁸⁶LIŠKOVÁ, Marie. Zpíváme si s dětmi Marie Lišková. 2005. ISBN 8024708558, str. 92-93.

⁸⁷Tamtéž str. 31-32.

o písni v moll, předpokládáme, že imitací. Metodický postup doplňuje pohybovou činnost. Řezankový přeskok ve dvojicích, při němž žáci stojí ve dvojicích a drží se za ruce zkřížmo. Vhodná vazba s TV. Dále zapojíme rytmické hudební nástroje. Zde konkrétně plastový kelímek jako malý bubínek. Doprovodem je rytmické ostinato – TÁ TÁ TY TYTY. Do kelímku lze bubnovat prsty nebo jím bubnovat o lavici.⁸⁸

17. „*Holka modrooká*“. Píseň vhodná např. pro cvičení upevnění správné artikulace. Po dokonalém osvojení této písni, lze zaměnit veškeré vokály pouze jediným. „*Helkemedreeke*“.⁸⁹

⁸⁸HUDEBNÍ VÝCHOVA 3: Metodická příručka. Praha: Taktik International, s.r.o., Argentinská 38, 17000 Praha 7, 2021. ISBN 978-80-7563-255-5, str. 64-65.

⁸⁹SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720, str. 12.

Pozn. Texty písní a notové zápisy viz přílohy č. 11-20.

4 INSTRUMENTÁLNÍ KOMPETENCE V PRIMÁRNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Již Jan Ámos Komenský ve svém díle *Informatorium* nabádá rodiče k tomu, aby svým dětem pořídili jakýkoli hudební nástroj. Například bubínek, píšťalku, triangel. Děti podle Komenského poté získají vztah ke zvukům, které objevují a oblíbí si jak daný zvuk, tak hudební nástroj. Později tuto myšlenku či radu podporuje Carl Orff. Orffova práce *Schulwerk* ukazuje, že využití hudebních nástrojů ve výuce je jedním z nejvíce aktivizačních prvků v primárním hudebním vzdělávání. Říká že: „*Elementární hudba není nikdy jen hudba. Je spjata s pohybem, tancem a řečí, je to tedy forma hudby, na které se člověk musí podílet, do které se nezapojuje jako posluchač jako spoluúčinkující.*“⁹⁰

V RVP ZV je taktéž složka Instrumentálních činností zakomponována.⁹¹ Jejimi hlavními body jsou: *hra na hudební nástroje, rytmizace, melodizace, stylizace a hudební improvizace.*⁹² Hudební aktivity v primárním vzdělávání na ZŠ jsou uspořádány dle psychologických zřetelů, avšak také se zřetelným pedagogickým cílem. Hudební činnosti, jak jsou výše zmíněny z RVP ZV, lze kromě poslechových činností zařadit do tří přístupů, podle toho, jak je žák schopný k hudebnímu dílu přistupovat:

- *Percepční* – žák sleduje učitele či jiného žáka při různých hudebních činnostech, učí se je vnímat, poslouchat, napodobovat. Dochází tak k získání prvotní žákovy zkušenosti s hudební činností, vokální činností či pohybem
- *Reprodukční* – dochází k žakově realizaci zpěvu, hře na hudební nástroj nebo pohybu. Tyto činnosti vyvozuje z předešlých činností a dříve nabytých zkušeností.
- *Produkční* – žák se dostává do fáze tvořivosti. Je schopen sám vymýšlet jednoduché hudební modely, improvizovat v oblasti vokální i instrumentální. Dochází k tzv. „*naivnímu dětskému komponování*“.⁹³

⁹⁰Carl Orffquote: Elemental Music isnever just music. It'sbound up with ... | Quotesoffamouspeople. QuotesofFamousPeople: TheBiggestCollectionofQuotes, Thoughts, and Aphorisms [online]. Dostupné z: <https://quotepark.com/quotes/1925224-carl-orff-elemental-music-is-never-just-music-its-bound-up/>

⁹¹DANIEL, Ladislav. Instrumentální složka HV. Metodický portál: Články [online]. 08. 11. 2005, [cit. 2023-01-03]. Dostupný z WWW: <<https://clanky.rvp.cz/clanek/390/INSTRUMENTALNI-SLOZKA-HV.html>>. ISSN 1802-4785.

⁹²Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: Národní ústav pro vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2021, str. 85. [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani.html>.

⁹³SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. Hudební psychologie pro učitele / František Sedlák, Hana Váňová. 2013. ISBN 9788024620602, str. 49.

Dalšími faktory, které v realizaci instrumentálních kompetencí hrají velkou roli je zcela jistě motivace a výkon. Jedno bez druhého by nefungovalo. Dá se tedy hovořit o *výkonové motivaci*. Jestliže žáky motivujeme nedostatečně, dochází k velmi slabému hudebnímu výkonu a žáci nejeví o hudební projev velký zájem. Jestliže však žákům dodáme motivace příliš, může dojít k nadměrnému narušení výuky, nekoordinovanosti pohybů atd. Jestliže se nám však podaří správně žáky motivovat, je to cesta ke zdařilému hudebnímu projevu, posílení sebevědomí a k motivaci dále prohlubovat jeho poznatky co se hudebních činností týče. Opakem zdařilého výkonu je strach z nezvládnutí hudebních činností. Každý hudební pedagog by si měl dát proto pozor na to, aby vždy vyžadoval po žácích jen to, čehož je žák schopen a jeho dovednosti si zvládne lehce obhájit. Jestliže tak neučiní, pak toto jednání vede právě k různým strachům, které přetrvávají celý život. Po každém zdařilém výkonu je tedy nutné žáky chválit, abychom v nich probouzeli touhu po dalších instrumentální činnostech či dovednostech.⁹⁴

Primární funkcí hudebního nástroje je tvoření zvuku v hudebních projevech, které se zařazují mezi nejstarší umělecké prostředky vůbec. Uplatnění dětského lidového nástroje najdeme nejčastěji v dětských hrách. Při těchto hrách dochází k prohloubení a podpoře dětské hudební představivosti, tvořivosti a dalších hudebních schopností dětí. Často jednotlivé hudební nástroje používáme nejprve na jinou činnost než na čistě hudební. Vnímá jej jako hračku. Ale poté díky dětské fantazii hudební nástroj získá pro dítě nový význam a stává se tak součástí dětského lidového instrumentáře. Prvotní funkcí hudebního nástroje je tedy hra. Hra, díky které se u dětí rozvíjí muzikální schopnosti, smysl pro intonaci, dynamiku, hudebně-pohybové a interpretační dovednosti.⁹⁵

Učitel jako instrumentalista by měl zvládnout doprovodit žakovu vokální činnost. Je vhodné tuto dovednost dále využít při nácviu písně, rytmických cvičeních či intonačních cvičeních. Žáky tato činnost učitele velmi motivuje a aktivizuje. Žák jako instrumentalista by měl být schopen doprovodit jednoduchou píseň pomocí jakéhokoli dětského hudebního nástroje. Tím myslíme hudební nástroje z tzv. Orffova instrumentáře. Žáky doprovod na hudební nástroj většinou velmi baví. Zvláště pak ty, kteří se necítí být nejlepšími zpěváky.⁹⁶

⁹⁴SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. Hudební psychologie pro učitele / František Sedlák, Hana Váňová. 2013. ISBN 9788024620602, str. 49.

⁹⁵Hudební výchova: časopis pro hudební a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní. 26. Praha: © Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, Praha 2018 MK ČR E 6248, ISBN 1210-3683, 2018, str. 19-20.

⁹⁶SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720, str. 47.

V dnešní době lze zapojit hudební nástroje do hodiny hudební výchovy několika způsoby. Nejčastěji zapojujeme právě orffovy hudební nástroje, jelikož jsou pro žáky snadno ovladatelné a dokáží již s nimi doprovázet či tvořit jednoduché skladby. Druhou stranou, která tvoří problém pro většinu nynějších základních škol, je finanční stránka. Dokupování hudebních nástrojů tak, aby měl každý žák k dispozici svůj, je pro školy finančně náročné. Jednotlivé nástroje lze ale nahradit elektronickými nástroji, které jsou mnohostrannější. Např. keyboard nebo klávesy. Na tyto hudební nástroje lze s žáky hrát pomocí orffovských postupů nebo je lze využít ke hraní nonartificiální nebo artificiální hudby. Je však důležité nejprve žáky naučit správnému zacházení s těmito hudebními nástroji. Je také na prvním stupni na ně s žáky hrát právě podle orffovských postupů.⁹⁷

4.1 Carl Orff a jeho hudební instrumentář

C. Orff žil v letech 1895-1982 v Mnichově. Byl uznávaným humanistou, pedagogem a skladatelem. Velký význam v oblasti pedagogiky je jeho dílo Schulwerk, neboli hudba pro děti.⁹⁸ Instrumentace podle Orffa žáky velmi baví, vtahují je do společného hudebního zážitku. Mají radost ze společného hraní na hudební nástroje, při kterém využíváme pentatoniky či starších modálních struktur. Adaptaci pro české prostředí se zabývali Petr Erben a Ilja Hurník.⁹⁹ V České republice také existuje tzv. Česká Orffova společnost, jejíž zakladatelem se stal v roce 1995 Pavel Jurkovič. Tato společnost navazuje na činnost C. Orffa, ale také na pedagogické zásady J. A. Komenského, který byl taktéž významným humanistou a pedagogem a podporoval koncepci tvořivé hudební pedagogiky ve sém díle „Škola hrou“. Pavel Jurkovič, který pokračoval v našich zemích v díle Orffa řekl že: „Prohlubovat citovou výchovu, uměleckou práci se všemi dětmi, dospívajícími, handicapovanými, staršími občany, to jsou lidské cíle našeho snažení.“ Česká Orffova společnost má snahu o uvádění novátorských a tvořivých myšlenek do každodenní

⁹⁷DANIEL, Ladislav. Instrumentální složka HV. Metodický portál: Články [online]. 08. 11. 2005, [cit. 2023-01-03]. Dostupný z WWW: <https://clanky.rvp.cz/clanek/390/INSTRUMENTALNI-SLOZKA-HV.html>. ISSN 1802-4785.

⁹⁸Carl Orff – ČeskáOrffova společnost. Česká Orffovaspolečnost – official web [online]. Copyright © Česká Orffova společnost. Všechna práva vyhrazena. Created by [cit. 03.01.2023]. Dostupné z: <http://www.orff.cz/cs/CarlOrff>

⁹⁹SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: UniverzitaPalackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720, str. 47.

pedagogické praxe podle díla *Schulwerk*. ČOS pořádá různé kurzy, semináře, aktivity pro pedagogy i studenty, sociální pracovníky či terapeuty. Také pro rodiče s dětmi.¹⁰⁰

Krédó podle Pavla Jurkoviče, duchovního otce českého Schulwerku:

1. *humanistický přístup – víra v každé dítě*
2. *práce v atmosféře důvěry, radosti, ale i touhy umět a vědět více*
3. *spojení zpěvu, řeči, instrumentálního projevu a pohybu v jeden celek*
4. *vzbuzování touhy a potřeby vyjádřit se po svém, být kreativní utvářet harmonickou osobnost, která nachází vztah ke svému bližnímu a k zodpovědnosti za společné dílo*
5. *ukázat dětem cestu, po níž dokážou v budoucnu samy kráčet*¹⁰¹

Co se týče propojenosti Schulwerku s RVP ZV, musíme podotknout, že Orffovo dílo se zabývá pouze třemi z devíti složek moderní hudební výchovy – hra na hudební nástroje, improvizace a pohyb s hudbou. Nemůžeme toto dílo tedy vnímat jako celkovou náhradu hudební výchovy v oblasti instrumentálních činností. Pouze doplňuje a podporuje tři z devíti složek RVP ZV.¹⁰²

Instrumentální kompetence v hodinách hudební výchovy by měli být vnímány jako velmi elementární. Jedná se tedy o hru na hudební nástroje, které jsou pro děti lehce ovladatelné. Zároveň je vhodné a motivační pro ostatní žáky, když učitel zapojí do muzicírování hru na klasické hudební nástroje. Jak pomocí svých dovedností, nebo využitím žáků, kteří např. navštěvují základní umělecké školy a již si osvojili hraní na jiný hudební nástroj. Nejdříve bychom žáka měli nechat vyzkoušet, c vše daný nástroj umí. Jaké vydává zvuky, jak vypadá, jak se s ním pracuje. Poté žáky naučíme správně s jednoduchým nástrojem zacházet. Vysvětlíme, jak se správně drží a jak se na něj správně hraje. Při práci s dětskými hudebními nástroji z Orffova instrumentáře, brzy dosáhneme aktivního zapojení žáků do hudebních činností. Těmito činnostmi myslíme: doprovod, předehra, mezihra, dohra, ale i improvizace a tvořivost, kde žák uplatňuje své poznatky z oblasti rytmiky, dynamiky, hudebních představ a paměti. „*Hra na Orffovy nástroje je významným aktivizujícím prostředkem, naplňujícím touhu dětí po zvuku a činnosti. Je pro ně atraktivní a přitažlivá,*

¹⁰⁰O nás – Česká Orffova společnost. Česká Orffova společnost – official web [online]. Copyright © Česká Orffova společnost. Všechna práva vyhrazena. Created by [cit. 03.01.2023]. Dostupné z: <http://www.orff.cz/cs/AboutUs>

¹⁰¹Česká Orffovaspolečnost – official web. Česká Orffovaspolečnost – official web [online]. Copyright © Česká Orffova společnost. Všechna práva vyhrazena. Created by [cit. 03.01.2023]. Dostupné z: <http://www.orff.cz/>

¹⁰²DANIEL, Ladislav. Instrumentální složka HV. Metodický portál: Články [online]. 08. 11. 2005, [cit. 2023-01-03]. Dostupný z WWW: <<https://clanky.rvp.cz/clanek/390/INSTRUMENTALNI-SLOZKA-HV.html>>. ISSN 1802-4785.

prohlubuje a probouzí jejich zájem o hudbu.“ Hra na hudební nástroje také podněcuje žáky k vokálním činnostem, jelikož udaný tón hudebního nástroje vede žáky jako zvuková opora, kterou napodobují. Dětské hudební nástroje by měly být lazeny do v hodných tónů tak, aby žáky vedly k tvorbě hlavových tónů, nikoli nežádoucích hrudních. Po několika vhodných cvičeních na sobě žáci mohou vidět jistý posun a třeba jen malý prvotní pěvecký projev je motivuje k dalšímu zpívání. Také dochází k uvědomování si vlastních možností a schopností, k sebedůvěře, která pomáhá odstranit psychické zábrany a strach při vokálních činnostech.¹⁰³

4.2 Orffův instrumentář:

Orffův instrumentář vznikl v době působení Carla Orffa na taneční škole v Mnichově, kde se snažil vytvořit takové hudební nástroje, kterými by podpořil taneční pohyby a na které by dokázaly hrát tehdejší studentky bez předešlého vzdělání. Tak vznikl první xylofon, který měl dětskou velikost, a tak se ujal i u dětí. První takový xylofon vytvořil Kare Maendler v Mnichově. Později se začaly vyrábět další xylofony a kovovými kameny. Když Orff viděl, jak se nástroj prodává, oslovil firmu Studio 49, která byla v roce 1949 založena speciálně pro výrobu xylofonů, zvonkoher a metalofonů.¹⁰⁴

Orffův instrumentář lze rozdělit do tří základních skupin: rytmické, melodické a rytmicko-melodické nástroje.¹⁰⁵

1. Rytmické nástroje

- a. Claves – neboli ozvučná dřívka. Claves patří mezi perkusní nástroje, který se skládá ze dvou dřívek. Mohou být vyrobena z různých druhů dřeva, čímž dostává každý druh ojedinělý zvuk. Např. buk, habr, akácie, palisandr, bambus. Žák uchopí každé ozvučné dřívko do jedné ruky. Jedno uchopí mezi ukazováčkem a palcem a druhým vytváří daný zvuk. Lze jedno dřívko držet např. v dlani. Ťukáním tak vznikne jiný specifický zvuk. Dřívka mají běžně délku 20–30 cm.¹⁰⁶
- b. Drhlo–velmi oblíbený, dřevěný rytmický nástroj. Jedná se o nástroj, který má trubicovitý tvar s vroubkovaným povrchem, který žák drží v jedné ruce a v druhé drží tyčinku či dřevěnou paličku, kterou o nástroj drhne, a tak vytváří požadovaný zvuk. Lze také ťukat o hladké okraje

¹⁰³SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. Hudební psychologie pro učitele / František Sedlák, Hana Váňová. 2013. ISBN 9788024620602, str. 301.

¹⁰⁴Tamburina blog Orffovy nástroje. Vítejte na stránkách – TAMBURINA [online]. Copyright © PoboPageBuilder [cit. 04.01.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/blog/orffovy-hudebni-nastroje-a-jejich-prinos-pro-skoly-kvalita-dlouhovekost-a-spektrum-moznosti/>

¹⁰⁵SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720, str. 48.

¹⁰⁶Claves, ozvučná dřívka. Hudební nástroje [online]. Copyright © AUDIO PARTNER s.r.o. [cit. 05.01.2023]. Dostupné z: <https://klytary.cz/bici/perkuse/detske-perkuse/claves-ozvucna-drivka/>

drhla. Rozvíjí kreativní hru a touhu dítěte improvizovaně hrát. Mimo jiné z drhlo z logopedického hlediska podporuje správnou výslovnost písmena „r“.¹⁰⁷

- c. Činely – bicí hudební nástroj. Jiným názvem kastaněty. Dětské činely mají většinou průměr okolo 20 cm. Jsou vyráběny z mosazi ale i z oceli. Žák se drží pomocí kožených poutek a bouchá jimi o sebe.¹⁰⁸
- d. Triangl – jedná se o bicí hudební nástroj vyrobený z ocelové kulatiny ve tvaru trojúhelníku, jeho vrcholy jsou zakulaceny. Jeden vrchol není spojen, aby nástroj získal potřebnou rezonanci. Triangl je vhodné držet na provázku či nylonové nitce a cinkat o něj ocelovou paličkou.¹⁰⁹
- e. Zvonek – bicí nástroj. Lze použít obyčejný malý zvonek či zvonky přesně laděné např. od c2 do c3.¹¹⁰ Zvonky lze použít ve třech provedeních. Kombinované, mačkáci a ruční. Mačkáci zvonky jsou pro svoje jednoduché použití vhodné pro nejmenší děti. Hrajeme na ně úderem seshora. U ručního zvonku hrajeme úchopem za rukojeť a pohybem ruky do zvoleného rytmu. Na kombinované zvonky lze hrát oběma způsoby.¹¹¹
- f. Rolničky – bicí nástroj, který lze uchopit různými způsoby. Rolničky může žák držet na věncovitém řemínku, na šňůrce či jednotlivě v ruce.¹¹²
- g. Tamburína – bicí nástroj, který se skládá z robustního kulatého rámu ze dřeva či z plastu. Na rámu je připevněn různý počet mosazných či ocelových činelků. Žák vytváří pomocí tamburíny různé rytmy tak, že tamburínou bouchá o své tělo nebo pouze pohybem ruky. Lze použít i tamburínu s blánou na kterou žáci hrají dřevěnou paličkou jako na

¹⁰⁷Dřevěné rytmické nástroje Archivy – Tandem. Aktuality – Tandem [online]. Copyright © 2021 Mgr. Jaroslav Jenček [cit. 05.01.2023]. Dostupné z: <https://jenckova.cz/kategorie-produktu/drevene-rytmicke-nastroje/>

¹⁰⁸Goldon 34120 - Hudební centrum s.r.o. Hudební nástroje, zvuk a nahrávání – Hudební centrum s.r.o. [online]. Copyright © 2023 [cit. 05.01.2023]. Dostupné z: https://www.hudebnicentrum.cz/goldon-34120_z30352/

¹⁰⁹Montessori hračky: Hudební hračky. Montessori hračky [online]. [cit. 2023-01-05]. Dostupné z: <https://montessorihracky.cz/cs/20-hudebni-hracky>

¹¹⁰Goldon sada zvonků s držadlem 33880 | Rolničky, činelky, zvonky | muzikant.cz e-shop. Hudební nástroje | Muzikant.cz [online]. Copyright © Muzikant 2023 [cit. 05.01.2023]. Dostupné z: <https://www.muzikant.cz/goldon-sada-zvonku-s-drzadlem-33880-162802>

¹¹¹Hudební výchova: časopis pro hudební a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní. 28. Praha: © Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, Praha 2020 MK ČR E 6248, ISBN 1210–3683, 2020, str. 34.

¹¹²Rolničky, činelky, zvonky | muzikant.cz e-shop. Hudební nástroje | Muzikant.cz [online]. Copyright © Muzikant 2023 [cit. 05.01.2023]. Dostupné z: <https://www.muzikant.cz/perkuse/ostatni-perkuse/rolnicky-cinelky-zvonky/>

bubínek. Děti tak vytváří odlišný zvuk než na bubínku díky správně umístěným činelům.¹¹³

- h. Dřevěný blok–dřevěný, bicí nástroj. K nejstarším hudebním projevům patří hra na dřevo. Žák v jedné ruce drží dřevěný blok vyrobený opět z různých typů dřeva a ve druhé rukou bouchá dřevěnou paličkou o dřevěný blok.¹¹⁴
- i. Bubínek – bicí nástroj s dřevěnou či plastovou konstrukcí s membránou. Na bubínek žák hraje rukou nebo paličkou. Palička může být buď dřevěná nebo plstěná, podle toho, jak intenzivní zvuk vyžadujeme.¹¹⁵
- j. Rumba koule–jiným názvem Maracas. Bicí nástroj vyrobený buď z plastu nebo ze dřeva. Tento nástroj pochází z Latinské Ameriky a původně se vyráběl z vydlabaných dýní, ve kterých chrastila například rýže, šterk, kamínky, semena rostlin či písek. Dítě drží rumba kouli za úchop a pohybem ruky jimi hraje.¹¹⁶

2. Melodické nástroje

- a. Zvonkohra–diatonická či chromatická, altová či sopránová. Jedná se o dětský hudební nástroj s odnímatelnými ocelovými a atraktivně barevnými kameny. Každý kámen je laděn do konkrétního tónu. Korpus zvonkohry je vyroben z různých druhů dřeva.¹¹⁷ Na zvonkohry hrajeme nejčastěji kovovou paličkou. Lze však použít i plstěnou, dřevěnou nebo gumovou. Jde zde spíše o to, jaký zvuk požadujeme. Zvonkohry je vhodné využívat i s úplně začínající hráči na hudební nástroj. Hru jim zjednodušíme, odstraníme-li všechny kameny, na které žáci nebudou hrát. Ponecháme pouze ty, které žák použije při hraní. Z tóniny C dur lze lehce vytvořit tóniny G dur nebo F dur, vyměníme-li f z fis a h za b.¹¹⁸
- b. Metalofon – sopránový, altový i basový. Je hojně využíván pro svůj sametový zvuk. Na rozdíl od zvonkohry, či xylofonu, jsou jeho kameny

¹¹³ Tamburíny – TAMBURINA. Vítejte na stránkách – TAMBURINA [online]. Copyright © PoboPageBuilder [cit. 05.01.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/tamburiny/>

¹¹⁴ NINO Percussion Dřevěný blok – TAMBURINA. Vítejte na stránkách – TAMBURINA [online]. Copyright © PoboPageBuilder [cit. 05.01.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/nino21-22/>

¹¹⁵ Studio 49 RT 250 Ruční bubínek s přírodní membránou – TAMBURINA. Vítejte na stránkách – TAMBURINA [online]. Copyright © PoboPageBuilder [cit. 05.01.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/rucni-bubinek-s-prirodni-membranou-rt-250/>

¹¹⁶ Rumba koule, maracas – Hudební centrum s.r.o. Hudební nástroje, zvuk a nahrávání – Hudební centrum s.r.o. [online]. Copyright © 2023 [cit. 05.01.2023]. Dostupné z: https://www.hudebnicentrum.cz/bici_k4/perkuse_k94/rumba-koule-maracas_k522/

¹¹⁷ Zvonkohry – TAMBURINA. Vítejte na stránkách – TAMBURINA [online]. Copyright © PoboPageBuilder [cit. 06.01.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/zvonkohry/>

¹¹⁸ SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720, str. 48.

vyrobeny z hliníku, tudíž znějí odlišně. Tyto kameny jsou umístěny na vyšší nebo nižších korpusech, které jsou vyrobeny ze dřeva. U hraní je vhodné, jak sedět, tak stát. Při hraní používáme nejčastěji kovovou paličku. Ale i zde platí to stejné jako u zvonkohry. Záleží na nás, jak silný zvuk požadujeme.¹¹⁹

- c. Xylofon – sopránový, altový, basový. Xylofon je jakýmsi základním hudebním nástrojem Orffova instrumentáře, jelikož byl prvním hudebním nástrojem, který Orff navrhl vytvořit v dětské velikosti. Dřevěné kameny jsou posazeny na dřevěném korpusu. Každý xylofon se liší druhem dřeva, ze kterého jsou jeho kameny vyrobeny, výškou rezonančního podstavce neboli korpusu a samozřejmě rozsahem svých tónů.¹²⁰ Na xylofon nejčastěji hrajeme dřevěnou paličkou.¹²¹ Lze použít i jiné druhy, jak zmiňuji výše.

- 3. Rytmicko-melodické nástroje** – mezi rytmicko-melodické nástroje řadíme např. keyboardy. Pomocí tohoto nástroje je možné napodobit dnes už v podstatě jakýkoli dětský hudební nástroj z Orffova instrumentáře. Samozřejmě se ale hraní na keyboard nevyrovná technice hraní na hudební nástroje popsané výše. Technice hraní na keyboard se věnují ZUŠ a publikace školy hry na keyboard.¹²²

4.3 Vlastnoručně vyrobené hudební nástroje

Vlastnoruční výroba hudebního nástroje, na který bude později žák hrát, pomáhá žákovi vytvořit si pozitivní a také citový vztah k tomuto hudebnímu nástroji. Na výrobě hudebních nástrojů mohou žáci spolupracovat, což vede k upevňování kolektivu a budování příjemného klimatu třídy. Inspirací nám při vyrábění může být Orffův instrumentář. Často k výrobě používáme materiál, s kterým se žáci setkávají běžně. Luštěniny, plechovky, přírodniny, skořápky od ořechů, hrnce, pokličky, vařečky, lžíce, kelímky, igelitové sáčky, provázky, skleněné lahve na foukání atd.

Příklady hudebních nástrojů, které lze s žáky vyrobit:

- Dešťová hůl
- Chrastítka z ruličky od toaletního papíru
- Zvonkohra vyrobená z vrchní části plastové lahve
- Hrací domeček z dřevěných kolíčků na prádlo

¹¹⁹ Metalofony – TAMBURINA. Vítejte na stránkách – TAMBURINA [online]. Copyright © PoboPageBuilder [cit. 06.01.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/metalofony/>

¹²⁰Xylofony – TAMBURINA. Vítejte na stránkách – TAMBURINA [online]. Copyright © PoboPageBuilder [cit. 06.01.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/xylofony/>

¹²¹SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720, str. 48.

¹²²SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720, str. 49.

- Medvědovy tlapy z krabičky na kapesníky
- „Hoří“ – dva klacíky od nanuku, gumička a papír
- Rumba koule ze dvou lžiček a plastového obalu z Kinder vajíčka
- Bubínek z kelímku od většího jogurtu¹²³
- Oříškové kastaněty
- Brnkačka¹²⁴
- Brčkofon¹²⁵
- Fanfrnoch z kelímku od jogurtu a provázku¹²⁶

4.4 Ostatní hudební nástroje

Mezi ostatní hudební nástroje, které jsou v dnešní době čím dál populárnější, bychom mohli zařadit boomwhackery nebo kartonové cajony.

Boomwhackery:

Boomwhackery vznikly náhodou v Arizoně ve městě Sedona. Craig Ramsell se zasloužil o vznik tohoto novodobého hudebního nástroje, když třídil odpad a potřeboval do kontejneru dostat kartonové trubky, které byly ale příliš velké. Tyto trubky různě zkrátil, a tak vznikly boomwhackery. Dnes se nejčastěji vyrábí z plastu. Každá trubka má jinou šířku, délku, barvu a zvuk. Trubky jsou laděny do určitých poloh. Nejčastěji basových nebo altových v rozsahu od C do g². Výška jednotlivých tónů se dá také zvýšit pomocí tzv. oktávátorů v podobě klapků černé barvy. Boomwhackery často žáky zaujmou svými barvami a učitelé poskytnou barevnou a širokou škálu zvuku. Na boomwhackery se hraje údery o naše tělo nebo pomocí gumové paličky. Často hrajeme i trubkami o sebe, a tak vytváříme různé tercie. Velkou výhodou boomwhackerů je jejich barevná škála, jelikož tou žáky velice zaujmeme. Barva je také stejně jako u zvonkoher velkou výhodou pro žáky v tom, že nemusí daný tón hledat, ale jasně vidí barvu, která tónu odpovídá, takže je jejich reakce rychlejší a snazší. Tudíž nejde o jakési diktování tónů, které má žák zahrát, nýbrž barev.¹²⁷

Nejprve žáky vedeme k tvůrčí improvizaci, aby si s nástrojem vyzkoušeli hrát, zkusili, jak se na něj hraje, co všechno jde s nástrojem dělat, jakým způsobem na něj hrát.

¹²³KOMÁRKOVÁ, Šárka. Muzikopohádky. Vydání první. Praha: Portál, 2021. 103 stran. ISBN 978-80-262-1729-9, str. 13-103.

¹²⁴Vyrobte si domácí hudební nástroje – Nastraž uši. Hudební hrátky do třídy i do kuchyně – Nastraž uši [online]. Dostupné z: <http://www.nastrazusi.cz/hudebni-nastroje/>

¹²⁵Vyrob si brčkofón – YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2023 Google LLC [cit. 09.01.2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=fGpsl-4-9Bw>

¹²⁶Vyrob si fanfrnoch! - Nesladkář. Nesladkář – adventní kalendář bez sladkostí [online]. Copyright © Copyright 2020 Nesladkář [cit. 09.01.2023]. Dostupné z: <https://nesladkar.cz/blog-post/vyrob-si-fanfrnoch/>

¹²⁷Hudební výchova: časopis pro hudební a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní. 28. Praha: © Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, Praha 2020 MK ČR E 6248, ISBN 1210–3683, 2020, str. 32-34.

Po prvotním seznámení se s tímto hudebním nástrojem je velmi důležité žákům znovu objasnit jaká trubka zní jakým tónem a kterou má barvu. Poté můžeme zařadit nejprve jednodušší hry s boomwhackery a později složitější doprovody písní. Jako příklad her, můžeme vnímat například různé rozřazování do skupin pomocí barev. Další hrou může být bouchání trubkami o různé předměty, které jsou napsány na připravených kartičkách. Píseň „*Hlava, ramena, kolena, palce*“ je také velmi vhodná, jelikož žákům přímo říká, do které části svého těla mají zrovna udeřit. Všechny tyto hry také žákům pomáhají trénovat správnou manipulaci a práci s boomwhackery. Po jednodušších cvičeních zařazujeme i složitější. Např. vyťukávání různých písní – „*Skákal pes*“, „*Rybička malička*“, „*Pec nám spadla*.“¹²⁸Viz. příloha č. 21. Často je také vhodné využít principu pentatoniky.

Cartoncajon:

Dalším novodobějším hudebním nástrojem je tzv. Cartoncajon. Cajon je již známý, bicí hudební nástroj, který se většinu vyrábí ze dřeva. Tento nástroj pochází z Peru, kde místní otroci pozbyli své tradiční hudební nástroje, a tak si museli vyrobit nové. Použili bedýnky od pomerančů a ryb. Tak vznikl cajon = česky krabice. Docházelo k různým úpravám tak, aby cajon vytvořil požadovaný zvuk. Cajony se začaly vyrábět s pevnějšího dřeva, dovnitř se dodávalo kovové strunění a také se do cajonu udělal otvor, který taktéž umožnil lepší zvuk. Na cajon se hraje vsedě a obkročmo. Úderem celé plochy naší dlaně cajon rozeznáme. Dále také záleží, do jaké části cajonu udeříme, jelikož má v každé části odlišný zvuk. Od těchto klasických, dřevěných cajonů se dostáváme k těm vyrobených z kartonu. Cartoncajon vznikl pro jeho menší cenovou náročnost, také lehčí manipulaci pro mladší žáky a skladnost, jelikož se dají složit. Jsou vyrobené ze speciálního kartonu. Kartonové cajony mají velmi podobný a kvalitní zvuk, jako ty dřevěné. Kvůli kartonu nemají tak silný zvuk, jako dřevěné cajony, ale díky strunám uvnitř mají autentický chrastivý podkres původního nástroje. Na kartonové cajony se hraje stejně jako na dřevěné. Vyrábí se ve dvou velikostech, takže na něj nemá problém hrát ani předškolák. Také se kartonové cajony vyrábí v různých barevných variantách, které jsou pro žáky velmi lákavé. Žák si může svůj kartonový cajon také sám pomalovat, čímž dosáhneme jisté personalizace s hudebním nástrojem a kladného vztahu k němu. Navíc se dá tento hudební nástroj využít i na různé tvůrčí aktivity, improvizace a tematické hry. Při jejich skládání můžeme postavit vysokou věž, vlak, hradby, město, robota, dům atd. Opět před hraním na tento

¹²⁸Stručná metodika boomwhackers | Internetový magazín [= ZAKATEDROU.CZ =]. Internetový magazín [= ZAKATEDROU.CZ =] | Magazín pro učitele 1. stupně ZŠ [online]. Dostupné z: <http://zakatedrou.cz/?p=129v>

hudební nástroj, necháme žák seznámit se s ním. To lze u tohoto nástroje jednoduše, jelikož jej musí nejprve složit, čímž si důkladně osahají materiál, ze kterého je cajon vyroben. Následně s žáky provádíme různá rytmická cvičení a tematické hry. Např. v kruhu, kdy učitel zahraje požadovaný rytmus a žáci opakují. Na cajony lze hrát i v různých tónových výškách. Provádíme tedy s dětmi i aktivity na procvičení výšky tónu, kdy žáci ukazují rukou výšku daného tónu se zavřenýma očima. Dále jsou vhodné hry na improvizaci, kdy žák vystřídá učitele a vymýšlí rytmus, který po něm spolužáci následně opakují.¹²⁹

4.5 Příklady rytmických a melodických doprovodů na dětské hudební nástroje:

Při doprovázení jednoduchých písní na dětské hudební nástroje, by nám jako hudebním pedagogům mělo jít výhradně o pocity radosti a uspokojení dětí z hry na tyto hudební nástroje. Prvním krokem pro žáky je seznámení se s danými hudebními nástroji. Nejdříve zvolíme takové písně, aby žák nepotřeboval znát složitější teorii a zvládnul doprovodit píseň například nápodobou či improvizací. Poté je vhodné žáky vzdělávat tak, aby měli jakýsi teoretický základ. Pomocí objasněné teorie se pak žáci jednodušeji zvládnou naučit i složitější partitury doprovodů k jednotlivým písním.¹³⁰

Z teoretického základu bychom měli žákům objasnit termíny: rytmus, metrum, takt a ostináto. Rytmus – „Pravidelné střídání, či opakování zvuku nebo částí nějakého děje.“¹³¹ Metrum – „Obecně platné rytmické schéma. Střídání stejného počtu slabik přízvučných a nepřízvučných.“¹³² Takt – „Krátký časový úsek hudební skladby, ve kterém se střídají přízvučné a nepřízvučné stejně dlouhé doby.“¹³³ „Takt je ve zkratce část grafického záznamu v notaci hudby a je ohraničen dvěma svislými taktovými čarami.“¹³⁴

¹²⁹Hudební výchova: časopis pro hudební a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní. 28. Praha: © Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, Praha 2020 MK ČR E 6248, ISBN 1210–3683, 2020, str. 29-32.

¹³⁰ SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720, str. 50.

¹³¹ Definice A Význam Rytmus. Vyznam-slova.com-Vyhledávání ve slovníku [online]. Dostupné z: <https://www.vyznam-slova.com/rytmus>

¹³² Definice A Význam Metrum. Vyznam-slova.com-Vyhledávání ve slovníku [online]. Dostupné z: <https://www.vyznam-slova.com/metrum>

¹³³ Definice A Význam Takt. Vyznam-slova.com-Vyhledávání ve slovníku [online]. Dostupné z: <https://www.vyznam-slova.com/takt>

¹³⁴ Takt ~ Kytaristka.cz. Zpěvník a akordy ~ Kytaristka.cz [online]. Dostupné z: <https://kytaristka.cz/slovník/takt>

Ostináto – „Krátká rytmická nebo rytmicko-melodická figura, která se opakuje v průběhu celé písně.“¹³⁵

Z didaktického hlediska je vhodné s žáky nejdříve opakovat jednotlivé doprovody a jejich figury zvlášť a poté je dávat postupně dohromady. Pořadí, kterého je vhodné se pro nacvičení doprovodů držet je: metrum, takt, ostináto, rytmus a zpěv. Toto pořadí dodržujeme abychom žákům umožnili poslouchat jiné hlasy a figury, které hrají spolužáci a tím se učí poslouchat ostatní, a tak vytvořit jeden celek.¹³⁶

Běží liška k Táboru česká lidová

The image shows a musical score for the song "Běží liška k Táboru" in 2/4 time, G major. It includes a vocal line and five accompaniment lines. The lyrics are: "Bě - ží liš - ka k Tá - bo - ru, ne - se py - tel zá - zvo - ru... Tá - bor, Tá - bor, Tá - bor, Tá - bor... Bum nic, Bum nic, Bum nic, Bum nic... Po - spí - chá, po - spí - chá, po - spí - chá, po - spí - chá... atd."

Obrázek 4 Běží liška k Táboru (Synek 2004)

K melodickým doprovodům řadíme například pentatonické rondo, nejjednodušší jsou však tónické doprovody. Dále lze využít metody střídání tóniky a dominanty, ostinátních figur.

Tónické doprovody: Tónické doprovody se řadí mezi nejjednodušší, jelikož jde o doprovod pomocí tónického kvintakordu. První, třetí a pátý stupeň dané tóniny. Písně, které lze doprovázet tónickým doprovodem začínají vždy na jeden z tónů právě tónického kvintakordu. Např. „Ovčáci, čtveráci.“ Rytmus takové písně poté jedna skupina žák hraje na jakýkoli tón tohoto akordu a druhá skupina střídá 1. a 5. spodní stupeň pomocí dob či metra písně. Další variantou může být střídání dvou tónů kvintakordu, které žáci hrají střídavě.

¹³⁵ SYNEK, Jaromír. Didaktika hudební výchovy. I / Jaromír Synek. 2004. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 8024409720, str. 50.

¹³⁶ Tamtéž str. 51.

Pentatonika: Jde o doprovod, při jehož hraní žáci mohou hrát aleatoricky. Aleatorika: „Aleatorika je skladebný postup, v němž skladatel nepředpisuje přesně tóny, které má interpret hrát, nýbrž dává mu pouze omezující pravidla, v jejichž rámci interpret improvizuje.“ Tudíž pomocí pentatoniky zvládne hrát žák, který nezná noty. Jde o hraní na stupnici pěti tónů c d e g a (stupnice C dur). Kdybychom chtěli vytvořit pentatoniku pro jinou stupnici, vždy vynecháme, stejně jako u stupnice C dur, 4. a 7. stupeň. Pentatonikou lze doprovázet kteroukoli píseň, která neobsahuje tóny h a f. Jestliže doprovázíme danou píseň například na zvonkohry, xylofony nebo metalofony, zjednodušíme dětem hraní tím, že odstraníme kameny, které nebudou hrát. Tato metoda tak přináší velkou radost z doprovázení písně i těm žákům, kteří neumějí hrát na hudební nástroj, nebo nejsou obecně v hudební výchově moc zdatní. Písně, které lze doprovodit pentatonikou jsou např.: „Houpy, houpy“, „Halí belí“, „To je zlaté posvícení“, „Běží liška k Táboru“, „Když jsem husy pásala“, atd.

Další skupinou písní, které lze s dětmi na orffovy hudební nástroje doprovázet, jsou písně harmonické. Jsou to písně, ve kterých se různě střídají akordy tonální harmonie. Jedná se o doprovody, kdy střídáme dva akordy. Tóniku a dominantu. Lze nejdříve vytvořit opět dvě skupiny žáků, kdy jedna skupina hraje tóniku a druhá dominantu a později hraje jeden žák i tóniku i dominantu. Žákům také předkládáme různé pomůcky, aby věděli, kdy akordy vystřídat. Pomůckou může být slovo v textu, slabika, melodie atd. Vhodnou písní může být např. „Skákal pes.“

Ostinátní figury jsou opakující se části písně, které lze hrát v průběhu celé písně a vždy dobře znějí. „Největší přínos této hudebně výchovné složky je bezpochyby v její atraktivitě, kdy se naplňuje Komenského zásada, že dítě se má učit "pro výbornost věci samé, nikoli z donucení". Tyto činnosti žáci dělat chtějí a není třeba je k tomu nutit.“¹³⁷

¹³⁷ DANIEL, Ladislav. Instrumentální složka HV. Metodický portál: Články [online]. 08. 11. 2005, [cit. 2023-01-17]. Dostupný z WWW: <https://clanky.rvp.cz/clanek/390/INSTRUMENTALNI-SLOZKA-HV.html>. ISSN 1802-4785.

Pozn. Příklady instrumentálních doprovodů podle P. Jurkoviče viz přílohy č. 22-27.

5 VYUŽITÍ MODERNÍCH TECHNOLOGIÍ V HUDEBNÍ VÝCHOVĚ V PRIMÁRNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Po poslední revizi RVP ZV, která proběhla v roce 2021, řadíme do klíčových kompetencí i kompetenci digitální. Bude tedy třeba, aby učitel na prvním stupni byl digitálně gramotný, věděl, které aplikace či jiné digitální nástroje ve výuce hudební výchovy použít tak, aby byla tato nová kompetence naplněna. Digitální gramotnost je nutné u pedagogů prohlubovat, jelikož chceme žákům poskytnout co nejzábavnější a jim co nejbližší styl výuky, jelikož chceme žáky zaujmout. Digitální gramotnost stále prochází jakýmsi vývoje, stále se mění. Dříve u žáků prohlubovala hlavně počítačová gramotnost, kde jsme se s žáky zaměřovali pouze na fungování a práci s počítačem. Jako další se do těchto technologických gramotností zařadila informační gramotnost. Tato gramotnost je stále velmi důležitá, jelikož pomocí ní žáky učíme, jak různé informace získat a jak s nimi dále nakládat. Do digitální gramotnosti, a tedy digitálních kompetencí v dnešní době řadíme zpracování informací, vytváření digitálního obsahu, komunikaci a spolupráci pomocí digitálních technologií.¹³⁸

Digitální technologie v hudební výchově a zvuková tvorba, zvukové experimenty spolu úzce souvisí. Má za úkol podpořit v žácích tvořivost a seberealizaci. Digitální technologie jsou také pojítkem pro žáka, který si může zaznamenávat různé hudební aktivity, vytvářet hudební doprovody, komponovat hudební miniatury, vytvářet zvuky pro vizualizaci různých projektů, a tak podpoří i mezipředmětové vazby. Např. Výtvarnou výchovu.

Jednou z jasně vyplívajících kompetencí digitální gramotnosti je vytváření digitálního obsahu. Tím se rozumí například jednoduše vytváření a zpracovávání digitálního obsahu a programování. I když programování patří spíše do výuky informačních technologií, v hudební výchově jej můžeme využít v jiných směrech, kterými jsou kompoziční a hudebně-produkční aktivity.

Jakým způsobem lze rozvíjet digitální kompetence v hodinách hudební výchovy? Měli bychom žákům umožnit a zařadit takové aktivity, aby mohli pracovat s digitálními hudebními nástroji, digitálními aplikacemi a programy s cílem reprodukovat a produkovat vlastní žakovu tvorbu. Dalším důležitým bodem pro rozvíjení digitálních kompetencí v hudební výchově je motivovat žáky k zaznamenávání, prezentacím, různému snímání a přenosu hudby, zvuků pomocí digitálních technologií. V neposlední řadě vedeme žáky

¹³⁸ Aura musica: Časopis pro sborovou tvorbu, hudební teorii a pedagogiku. Ústí nad Labem: PF UJEP, katedra hudební výchovy České mládeže 8, 400 96 Ústí nad Labem, 2021. ISSN 1805-4056, str 63.

k uvádění zdrojů a jejich sdílení s ostatními. Je také vhodné žáky upozorňovat na důležitost autorských práv a vést je k jejich respektování.¹³⁹ Pro zařazení témat jako vlastnictví, autorská práva a licence do výuky a jak s nimi pracovat, lze využít projekt Creativity diary. Najdeme zde různé pracovní listy a aktivity, které žákům pomohou pochopit tuto problematiku. Mohou si vyzkoušet stát se autorem uměleckého díla, a tak si vyzkoušet, co to vlastně pro autora znamená, jak předcházet a zabránit plagiátorství a také jsou žákům pomocí pracovních listů představovány všechny dílčí kroky tohoto kreativního procesu. Další aktivity lze provádět pomocí dalších bezplatných aplikací a projektů.¹⁴⁰

Jednotlivými výstupy dle upraveného RVP ZV z roku 2021 pro 1. období jsou:

- „*Využívat snadno ovladatelné akustické i dostupné elektronické hudební nástroje k doprovodné hře.*“

Dle výstupů pro 2. období, tedy na konci 5. ročníku, by měl žák umět zvládnout:

- „*Využívat snadno ovladatelné akustické a elektronické hudební nástroje či vybrané hudební aplikace k doprovodné hře i k reprodukci jednoduchých motivů skladeb a písní.*“
- „*Rozpoznat hudební formu jednoduché písně či skladby v její zvukové, případně i digitálně vizualizované podobě.*“
- „*Vytvářet jednoduché přede hry, mezihry a dohry a provádí elementární hudební improvizace s využitím dostupných akustických i elektronických hudebních nástrojů i hudebních aplikací.*“¹⁴¹

5.1 Online aplikace a nástroje pro využití moderních technologií ve výuce hudební výchovy

Pro tvorbu digitálního obsahu je vhodné ve výuce využívat různé online aplikace, čímž žákům umožníme pracovat s moderními technologiemi a zapojovat se do aktivit, které kompetenci digitální gramotnosti přímo podporují.

Tyto aplikace lze dělit podle účelu nebo podle finanční náročnosti. Pro školy je vždy výhodnější volit neplacené verze online aplikací. Mezi neplacené online aplikace vhodné například pro brainstorming, úvodní část hodiny, motivaci nebo závěrečnou část hodiny – shrnutí, jsou vhodné aplikace jako: Coogle, Mentimeter nebo např. Wordwall.

- Coogle funguje jako digitální myšlenková mapa. Po registraci je přístupná zdarma. Jelikož se jedná o digitální mapu, lze do ní zařazovat i obrázky, videa,

¹³⁹ Hudební výchova - 1. stupeň | revize ICT RVP v ZV. Jak jste na tom? [online]. Copyright © MŠMT ČR [cit. 18.01.2023]. Dostupné z: <https://revize.edu.cz/clanky/hudebni-vychova-1-stupen>

¹⁴⁰ Aura musica: Časopis pro sborovou tvorbu, hudební teorii a pedagogiku. Ústí nad Labem: PF UJEP, katedra hudební výchovy České mládeže 8, 400 96 Ústí nad Labem, 2021. ISSN 1805-4056, str 64.

¹⁴¹ Hudební výchova - 1. stupeň | revize ICT RVP v ZV. Jak jste na tom? [online]. Copyright © MŠMT ČR [cit. 18.01.2023]. Dostupné z: <https://revize.edu.cz/clanky/hudebni-vychova-1-stupen>

hudební ukázky, zvuky atd. Tuto aplikaci můžeme využít jako přípravu na vyučování, či s ní samozřejmě pracovat přímo v hodině s žáky. Také žáky vedeme k samostatné práci s touto aplikací při tvorbě různých samostatných prací, prezentací nebo referátů.

- Mentimeter je další online aplikací, která je pro účel úvodní části a závěrečné části hodiny jakéhokoli předmětu vhodná. V úvodní části ji můžeme využít jako jakýsi anonymní dotazník, co všechno žáci o daném tématu již vědí. V závěrečné části se opět anonymně dovíme jaký např. termín si žáci zapamatovali, nebo jaká aktivita je bavila nejvíce. Tedy aplikaci Mentimeter využijeme i pro reflexi vyučovací hodiny. Tato aplikace funguje podobně jako dotazník. Je anonymní a učitel si jako zadání zvolí téma hodiny, zadá otázky, na které se chce žáků zeptat. Aplikace poté vygeneruje kód, pomocí kterého se žáci do konkrétního dotazníku dostanou a odpovídají na otázky. Vzápětí se nám na tabuli začnou tvořit tzv. slovní mraky. Ten, který je největší odpovídá nejčastější odpovědi.¹⁴²

Dalšími neplacenými aplikacemi, které jsou vhodné nejen pro vyučování hudební výchovy jsou:

- Wordwall – online aplikace, která umožňuje pedagogům vytvářet vlastní výukový materiál pomocí nabízených interaktivních aktivit či šablon. Je zde možnost výběru mezi pexesem, spojování slov, řazení, kvízy, přiřazování, anagramy, hádání slov, osmisměrky.¹⁴³ V hodinách hudební výchovy má tato aplikace široké využití i díky již vytvořeným šablonám. Ty se věnují tématům jak z hudební nauky, tak zpěvu. Jsou zde například k dispozici úkoly jako: vytleskávání rytmu, poznej notu, vytoč si písničku nebo různé hudební kvízy.¹⁴⁴
- Canva – aplikace, která nám může pomoci s výrobou atraktivních pracovních listů, plakátů, referátů, pozvánek atp. Je zde dost šablon, které jsou řazené podle tématu, které zvolíme.¹⁴⁵
- Nearpod – Tato online aplikace je vhodná pro vytváření prezentací s interaktivními prvky. Doplnění slov do textu, hry, kvízy, hudební ukázky a videa. Hlavní výhodou této aplikace je, že prezentaci si každý žák může pomocí přihlášení otevřít v jakémkoli svém zařízení. Ať už je to mobilní telefon, tablet či počítač. Může se tedy jednat o samostatnou práci, skupinovou práci či hromadné vyučování. Záleží, jakou formu pedagog zvolí a s jakým cílem. Tato aplikace byla i velmi využívána v období pandemie Covid-19, kdy probíhala distanční výuka.¹⁴⁶

¹⁴² Aura musica: Časopis pro sborovou tvorbu, hudební teorii a pedagogiku. Ústí nad Labem: PF UJEP, katedra hudební výchovy České mládeže 8, 400 96 Ústí nad Labem, 2021. ISSN 1805-4056, str 64.

¹⁴³ Wordwall – Guru ve škole. Guru ve škole [online]. Copyright © 2023 [cit. 19.01.2023]. Dostupné z: <https://www.guruveskole.cz/wordwall/>

¹⁴⁴ Hudební výchova – Výukové zdroje. Wordwall | Create better lessons quicker [online]. Dostupné z: <https://wordwall.net/cs-cz/community/hudebn%C3%AD-v%C3%BDchova>

¹⁴⁵ Aura musica: Časopis pro sborovou tvorbu, hudební teorii a pedagogiku. Ústí nad Labem: PF UJEP, katedra hudební výchovy České mládeže 8, 400 96 Ústí nad Labem, 2021. ISSN 1805-4056, str 64.

¹⁴⁶ Aura musica: Časopis pro sborovou tvorbu, hudební teorii a pedagogiku. Ústí nad Labem: PF UJEP, katedra hudební výchovy České mládeže 8, 400 96 Ústí nad Labem, 2021. ISSN 1805-4056, str 64.

- Quizizz – Online aplikace vhodná pro testování žáků. Žák se pomocí QR kódu a svého zařízení přihlásí do daného testu a odpovídá na otázky. Aplikace může sloužit jako opakování ve škole, zadání domácího úkolu nebo týmová práce ve škole či doma. Opět v této aplikaci najdeme různé šablony na různá témata, nebo si vytvoříme vlastní test, pracovní list, dotazník.¹⁴⁷
- Kahoot – Aplikace, která je vhodná pro vytváření zábavných kvízů k testování a ověřování si znalostí žáků. Tento kvíz může být na zvolený čas či nikoli. Po vytvoření dotazníku nebo použití již vytvořeného se nám ukáže QR kód, kterým se žák do testu přihlásí. Po každé otázce se ukáže vyhodnocení a na konci testu celkové hodnocení na stupnici od nejlepšího žáka po toho, který si vedl nejhůře. Do testových otázek lze opět vkládat jak obrázky, tak videa či zvukové a hudební ukázky. Každý hráč může hrát sám za sebe nebo hráči vytvoří týmy a hrají každý za svůj tým.¹⁴⁸
- LearningApps – aplikace, která se používá pro tvoření vlastních online aktivit. Lze zde vytvořit opět různé kvízy, dotazníky, rozřazovací úkoly, přiřazování, seřazování, práce s číselnou osou, odkrývání obrázků, práce s mapou, pexeso, hádání zvuků, hudebních ukázek, hádanky, spojování správných dvojic atp. Aplikace poskytuje po přihlášení i účet, kam si může žák své výsledky ukládat a lze je také sdílet s ostatními. Opět lze vytvořit vlastní téma a danou aktivitu či využít vytvořených šablon. Také je možné při tvorbě těchto online aktivit zapojit žáky a tvořit s nimi. Poté žáci mohou tvořit tyto aktivity samostatně pro své spolužáky.¹⁴⁹

Mezi placené aplikace, které lze využít pro zábavnější formu hodiny hudební výchovy patří **Charanga**. Charanga je digitální, online vzdělávací platforma. Funguje jako živá cloudová platforma. Tato platforma pochází z Velké Británie a do České republiky se dostala pomocí projektu MECLA („*Music Education Cultural Learning Alliance*“). Charanga v českém prostředí nabízí různé hudební zdroje, moderní výukové postupy, materiály a metody, které jsou podloženy pedagogy. Charanga pomáhá z hodiny hudební výchovy udělat zábavnou hodinu plnou atraktivních aktivit a také pomáhá žákům s aktivním zapojením do vyučovací hodiny velkým spektrem možností zábavnější a moderní výuky. Charanga obsahuje celkem šest záložek, ve kterých můžeme pracovat. První záložkou je Nástrojová hra. Zde lze využít množství materiálů pro práci s hudebními nástroji a pro výuku hry na hudební nástroje. Druhou složkou, a tedy oblastí ve které lze pracovat je Souborová hra. Tato záložka obsahuje 1. díl školy souborové hry „Vzlétí“. Tato záložka je vhodná spíše pro ZUŠ a žáky, kteří se učí hře na dechové nástroje. Třetí složkou je Zpěv. Najdeme

¹⁴⁷ Quizizz – Guru ve škole. Guru ve škole [online]. Copyright © 2023 [cit. 19.01.2023]. Dostupné z: <https://www.guruveskole.cz/quizizz/>

¹⁴⁸ Kahoot – Guru ve škole. Guru ve škole [online]. Copyright © 2023 [cit. 19.01.2023]. Dostupné z: <https://www.guruveskole.cz/kahoot/>

¹⁴⁹ LearningApps – Guru ve škole. Guru ve škole [online]. Copyright © 2023 [cit. 19.01.2023]. Dostupné z: <https://www.guruveskole.cz/learningapps/>

zde kolem 500 písní různých žánrů. Tyto písně zde najdeme i v úpravě pro děti a dětské sbory. Další složka nese název Hudební třída. Tato záložka obsahuje ještě 3 podzáložky. A to Studijní plán, Freestyle a SVP (speciální vzdělávací potřeby). V podložce Freestyle najdeme například materiály, které podporují dětskou kreativitu a poslechovou činnost. Studijní plán obsahuje týdenní plány hodin hudební výchovy a také celkovou koncepci hodin hudební výchovy na 1. ale i 2. stupni ZŠ či ZUŠ. Další záložkou je MECLA. Zde najdeme materiály, které souvisejí s tímto projektem. Poslední záložkou je záložka Můj pracovní prostor. Záložka slouží spíše pedagogům, jelikož je zde možné ukládání různých materiálů a jejich organizace. Do této záložky si učitelé mohou nahrávat materiály z Charangy ale také z dalších zdrojů, a tak si zde vytvářet struktury svých hodin hudební výchovy. Tyto materiály a své nápady mohou pedagogové mezi sebou sdílet a tak se navzájem inspirovat. Právě v inspiraci a vzájemném sdílení vidí tvůrci Charangy největší potenciál. V této záložce lze také vytvářet profily jednotlivých žáků, zapisovat jejich výsledky, řadit je do tříd, shromažďovat si jejich práce a také je zde hodnotit, a tak vytvářet jakési digitální portfolio a hodnocení žáka. Studijní plán Charangy je v platformě jasně strukturován: 1. Poslech a hodnocení, 2. Hudební aktivity (Hry, zpěv, hra na nástroje, improvizace, komponování), 3. Předvedení/Sdílení. Co se týče finanční náročnosti je platforma Charanga je bezplatná po registraci pouze na zkušební dobu. Poté je cena na rok stanovena do počtu 99 žáků na 3600 Kč.¹⁵⁰

¹⁵⁰ Hudební výchova: časopis pro hudební a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní. 28. Praha: © Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, Praha 2020 MK ČR E 6248, ISBN 1210–3683, 2020, str. 34-37.

6 VÝZKUMNÁ ČÁST

Výzkumná část této diplomové práce se zabývá mírou využívání vokálních a instrumentálních kompetencí učitelů 1. stupně základních škol. Tento výzkum byl proveden pomocí dotazníkového šetření. V následujících podkapitolách se budeme zabývat hlavními a dílčími cíli, představíme si zkoumaný soubor a metody, které byly při zkoumání využity. Dále se budeme také zabývat průběhem dotazníkového šetření, kde vyhodnotíme a okomentujeme výzkumné hypotézy. Následně zpracujeme závěr celé praktické části.

6.1 Hlavní a dílčí cíle výzkumu

Hlavním cílem studie bylo zjistit míru využívání vokálních a instrumentálních kompetencí učitelů na prvním stupni základních škol.

Dílčí cíle byly formulovány takto:

1. Zjistit, do jaké míry učitelé na prvním stupni ZŠ využívají své dovednosti v oblasti hudební výchovy.
2. Objasnit metody nácviu jednohlasých písní.
3. Zjistit, zda učitelé využívají hudební nástroje v hodinách hudební výchovy, případně které.
4. Stanovit míru využití moderních technologií v hodinách hudební výchovy.
5. Odhalit míru spokojenosti učitelů hudební výchovy na prvním stupni ZŠ, s vlastní formou výuky.

6.2 Zkoumaný soubor

Zkoumaným souborem praktické části byli učitelé prvního stupně základních škol. Byli osloveni učitelé výhradně z Olomouckého kraje. Dotazníkového šetření se zúčastnily pouze plnoorganizované školy. Dotazník byl dohromady rozeslán na 42 základních škol do různých a náhodně vybraných měst Olomouckého kraje. Také byl tento dotazník rozeslán mezi studenty 5. ročníku oboru Učitelství 1. stupně ZŠ, kteří již působí v pedagogické praxi. Konečné číslo počtu respondentů je tedy 120.

6.3 Organizace a lokace sběru dat

Jako první byly osloveny základní školy v místě mého trvalého bydliště, poté fakultní školy, a nakonec náhodné školy z Olomouckého kraje. Na webových stránkách základních škol jsem vždy zjistila emailové adresy učitelů prvního stupně a těm dotazník rozeslala s prosbou o jeho vyplnění. V emailu se vždy nacházel odkaz na dotazník vytvořený

v platformě Google Forms, který po prokliku učitele přesměroval přímo na stránku dotazníku.

6.4 Uplatnění výzkumné metody a nástroje

Ve výzkumné části této práce byl uplatněn kvantitativní přístup ke zkoumání. Výzkumnou metodou byl online dotazník, který byl vytvořen pomocí platformy Google Forms. Výzkumné šetření se zabývalo mírou využívání jak vokálních, tak instrumentálních kompetencí v hodinách hudební výchovy na prvním stupni základních škol. Nejdříve jsme se zaměřili na dobu strávenou činnostmi v pedagogické praxi, čímž jsme mohli částečně určit věk učitelů, nebo jejich praktické dovednosti. Dále je dotazníkové šetření zaměřeno na hru na hudební nástroj. Zajímalo nás, zda všichni respondenti umí hrát na hudební nástroj, případně na který. Také jsme se zabývali metodami či formami výuky jednohlasých písní. V tomto dotazníkovém šetření jsme se též zajímali o to, jaké jiné činnosti nebo pomůcky, učitelé využívají ve svých hodinách hudební výchovy, jestliže nevyužívají hudebních nástrojů nebo vokálních činností. Dále se šetření zabývalo mírou spokojenosti učitelů se svou pedagogickou praxí v hodinách hudební výchovy.

6.5 Tvorba nástroje

Jako nástroj ke sběru dat byl uplatněn polostrukturovaný nestandardizovaný dotazník vlastní konstrukce. V rámci výzkumného šetření byla zvolena metoda kvantitativní. Dotazník byl tematicky rozdělen na pět částí. První část se zabývala základními informacemi o respondentovi. Tzn. pohlaví, počet let v praxi, třídnicí či ročník, ve kterém je hudební výchova vyučována. Druhá část byla zaměřena na metody nácviu jednohlasé písně a ve třetí části jsme se dotazovali na instrumentální činnosti či nástrojovou vybavenost dané základní školy. Čtvrtá část se zabývala využitím moderních platforem či technologií v hodinách hudební výchovy a v poslední části byli učitelé dotazováni na zpětnou vazbu jejich hodin hudební výchovy a celkovou spokojenost s vlastními metodami či formami výuky hudební výchovy. Dotazník obsahuje celkem 22 otázek.

V poznámce níže a také v přílohách uvádíme odkaz na elektronický dotazník, který byl pro tuto výzkumnou část využit.¹⁵¹

¹⁵¹Pozn. <https://forms.office.com/r/d0PxnHZpxM>

6.6 Formulace hypotéz

1. Učitel využívá ve svých hodinách hudební výchovy hudební nástroje, a tak přispívá k větší míře aktivity žáků.
2. Při přímém využití hudebního nástroje k osvojení jednohlasé písně dochází k osvojení dané písně rychleji či snáz.
3. Pedagog nevyužívá hry na hudební nástroj při osvojování jednohlasé písně a nahrazuje tuto činnost poslechovou činností či využitím rytmických nástrojů, PC atp.
4. Pedagog nevyužívá vokálních ani instrumentálních kompetencí a náplní hodin hudební výchovy je pouze hudební teorie nikoli praxe.

6.7 Etické parametry zkoumání

Všichni respondenti odesláním dotazníku potvrdili, že souhlasí se zpracováním dat z tohoto dotazníku pro účel této diplomové práce. Dotazník byl zcela anonymní.

6.8 Vyhodnocení výsledků výzkumu

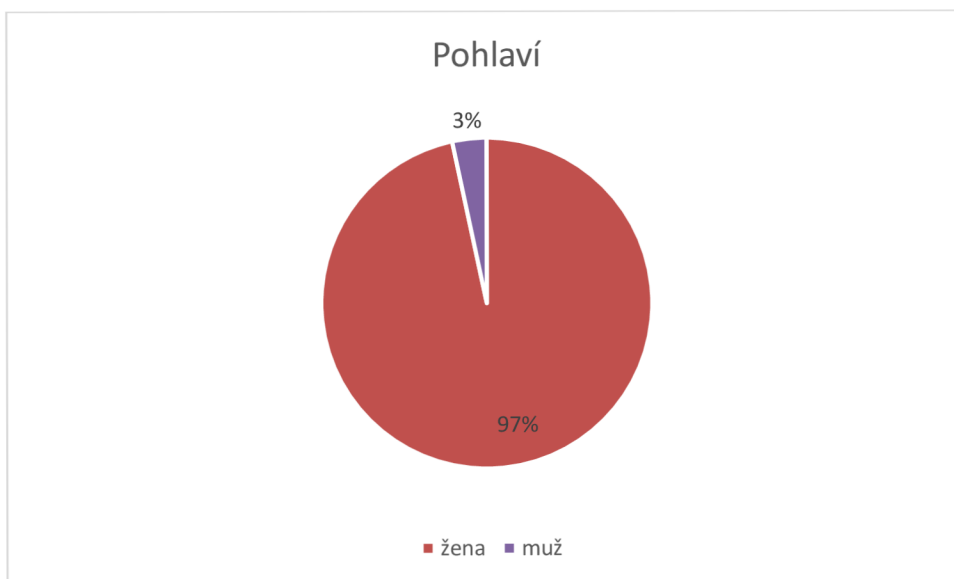
V této podkapitole se zaměřujeme na podrobné vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření a celkovou analýzu získaných dat. Email s odkazem na daný dotazník byl rozeslán celkem do 42 základních škol Olomouckého kraje. Na webových stránkách těchto škol byl vždy zjištěn kontakt na pedagogy 1. stupně a těm byl email s odkazem na dotazník následně odeslán. Byl zvolen postup přímého oslovení pedagoga, nikoli ředitele školy, jelikož jsme tak předpokládali větší návratnost dotazníků. Odpovědělo celkem 120 respondentů, což bylo ke zpracování kvantitativního výzkumu dostačující.

Úvodní část dotazníku

Úvodní část dotazníku se věnovala základním informacím, jako pohlaví, délce pedagogické praxe. Dále byla zjišťována třída, ve které je hudební výchova vyučována, či zda je hudební výchova vyučována třídním učitelem či jiným pedagogem. Tyto informace byly pouze identifikační.

Pohlaví respondentů

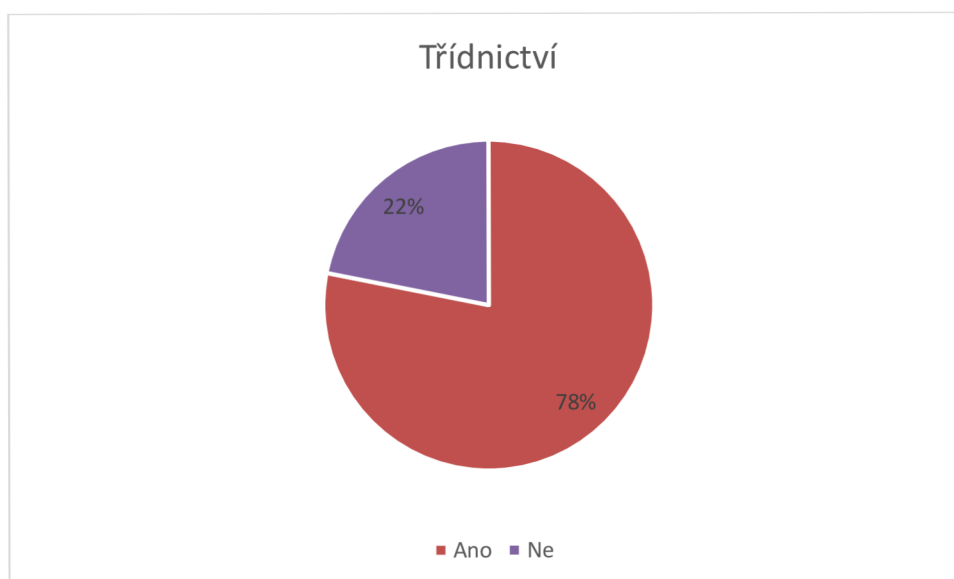
Z celkového počtu 120 respondentů, dotazníkové šetření vyplnilo 116 žen a 4 muži. Ženám tedy odpovídá 97 % a mužům 3 %. Mužů je obecně na prvním stupni ZŠ méně, tudíž není tento výsledek nijak překvapující.

Graf č. 1

Třídnictví učitelů HV

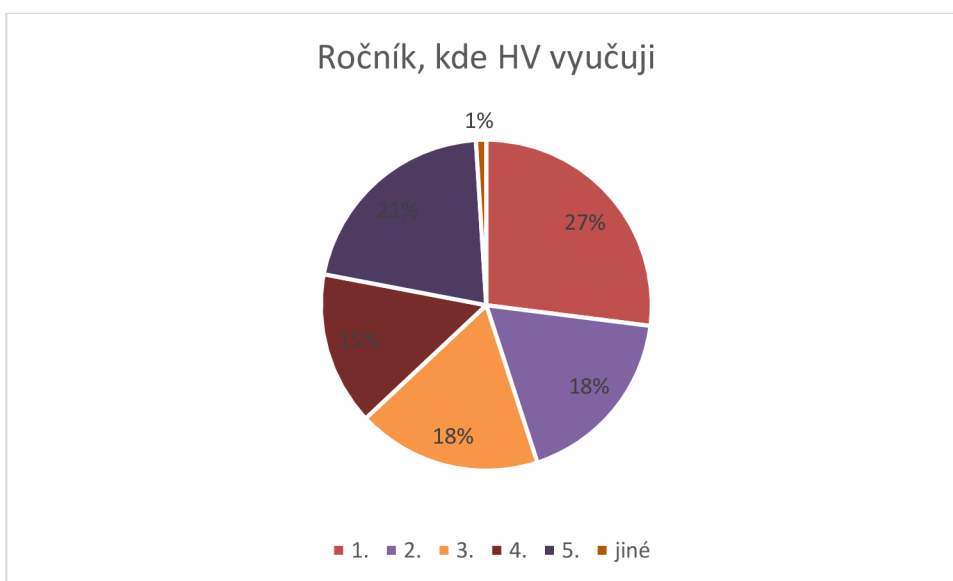
Na otázku, zda jsou učitelé hudební výchovy zároveň třídními učiteli této třídy, odpovědělo ze 120 respondentů 119. 78 % respondentů odpovědělo na tuto otázku kladně a 22 % záporně.

Graf č. 2

Ročník, ve kterém učitelé HV vyučují

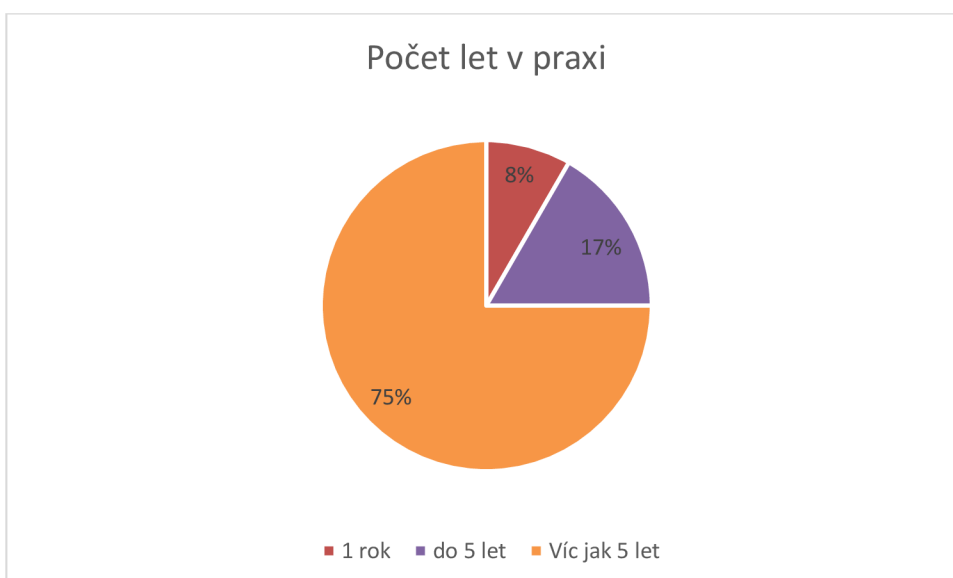
Na tuto otázku odpovědělo celkem 115 respondentů. Odpovědi obsahují jednu či několik tříd 1. stupně. Jsou zde i učitelé, kteří vyučují HV i na druhém stupni ZŠ.

Graf č. 3

Doba pedagogické praxe

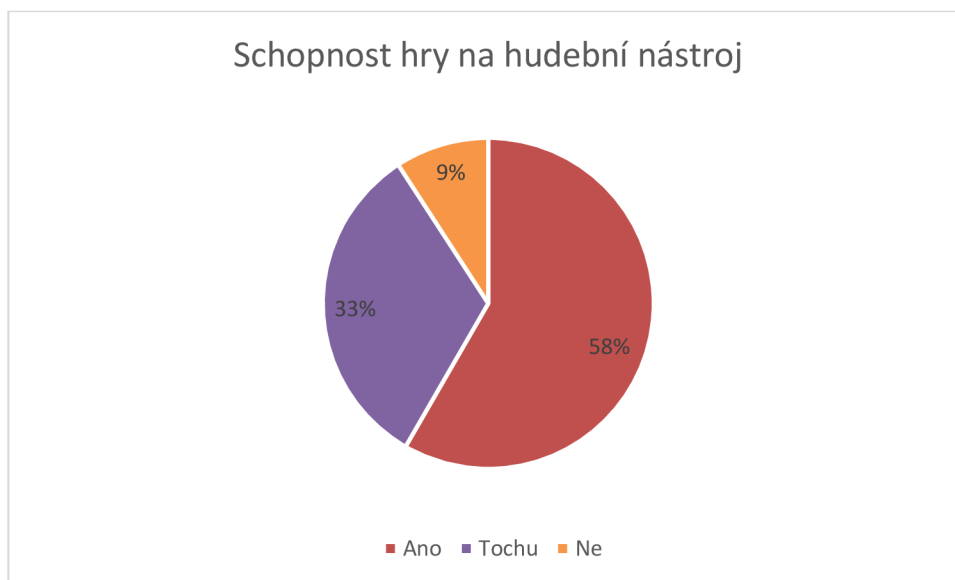
V této otázce jsme se zajímali o celkovou dobu, kterou pedagogové strávili v přímé pedagogické praxi. Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti, tedy 120 učitelů. 8 % z nich jsou v pedagogické praxi prvním rokem, 17 % učitelů je v praxi do 5 let a 75 % učitelů odpovědělo, že ve své pedagogické praxi působí víc jak 5 let.

Graf č. 4

Hra na hudební nástroj

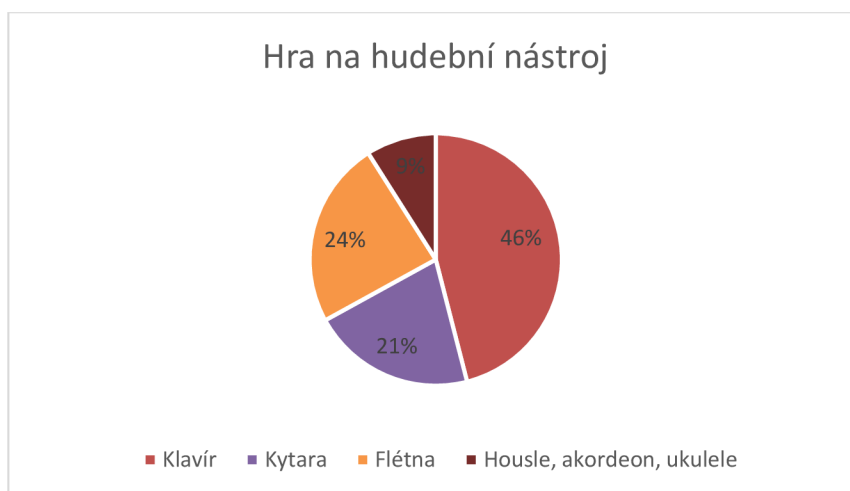
V otázce č. 5 jsme zjišťovali, zda všichni učitelé prvního stupně ZŠ umí hrát na hudební nástroj. 58 % odpovědělo že umí hrát na hudební nástroj. 33 % respondentů odpovědělo, že umí hrát jen trochu a 9 % učitelů odpovědělo, že neumí hrát na hudební nástroj.

Graf č. 5

Hudební nástroj, na který učitelé umí nejčastěji hrát

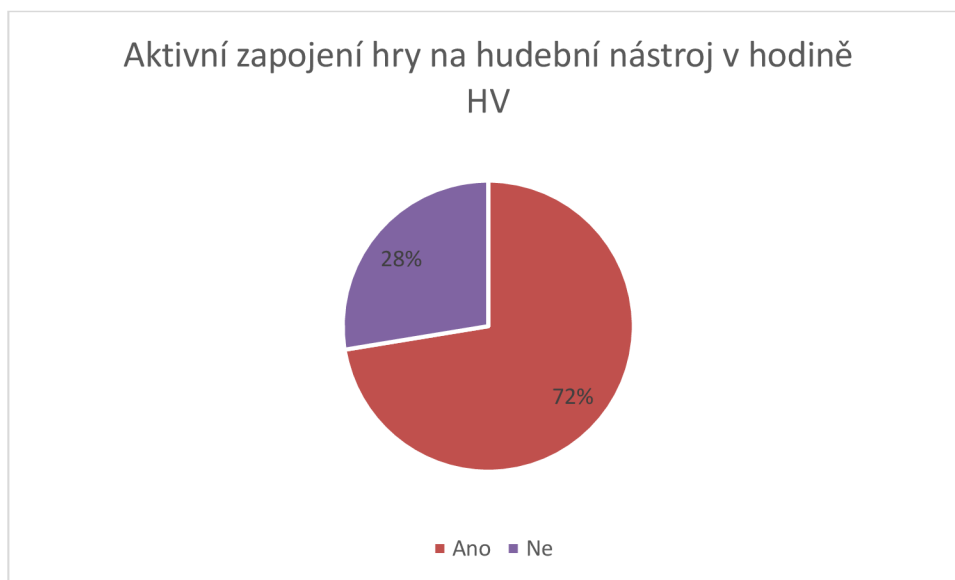
Jestliže učitel odpověděl, že umí hrát na hudební nástroj, zajímalo nás na který. Případně, který hudební nástroj je používám hodinách hudební výchovy nejvíce, nejčastěji. Na tuto otázku odpovědělo 108 pedagogů, což až na jednoho respondenta odpovídá tomu, jak učitelé odpovídali v předchozí otázce, zda umí hrát na hudební nástroj. Nejčastější odpověď byla klavír, což se dalo očekávat, jelikož se tomuto nástroji věnují studenti oboru Učitelství prvního stupně ZŠ na pedagogických fakultách po několik semestrů. Další častou odpovědí byla kytara nebo flétna.

Graf č. 6

Forma výuky jednohlasé písně

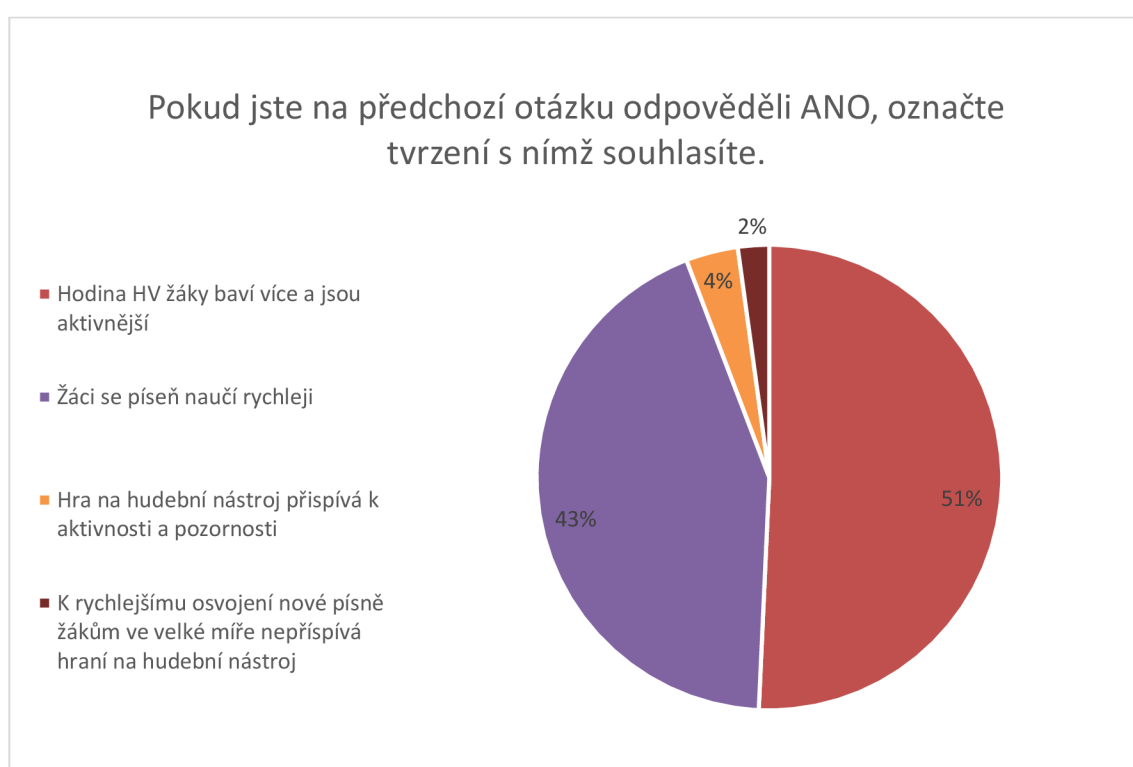
Otázka číslo 7 se zabývala formou výuky jednohlasé písně. Pokud tedy učitelé umí hrát na hudební nástroj, využívají jej k nácviku nové písně? Neodpověděli 4 respondenti. 72 % respondentů odpovědělo, že ano, 28 % nikoli.

Graf č. 7

Instrumentální kompetence

Další otázka se zabývala aktivností a motivací žáků při využití instrumentálních kompetencí učitelů. V této otázce mohli respondenti zaškrtnout více tvrzení se kterým souhlasí. Dostáváme celkem 87 odpovědí. 51 % učitelů odpovědělo, že jestliže využijí hudebního nástroje k výuce nové písně, žáky HV více baví a jsou aktivnější. 43 % respondentů odpovědělo že, pokud využijí hudební nástroj pro výuku HV, žáci se píseň naučí rychleji. 4 % respondentů souhlasí s tvrzením, že pokud využijí hudební nástroj k výuce nové jednohlasé písně, hra na tento hudební nástroj nepřispívá k aktivitě a pozornosti žáků. Pouze 2 % respondentů odpovědělo, že k rychlejšímu osvojení nové písně žákům ve velké míře nepřispívá hra na hudební nástroj.

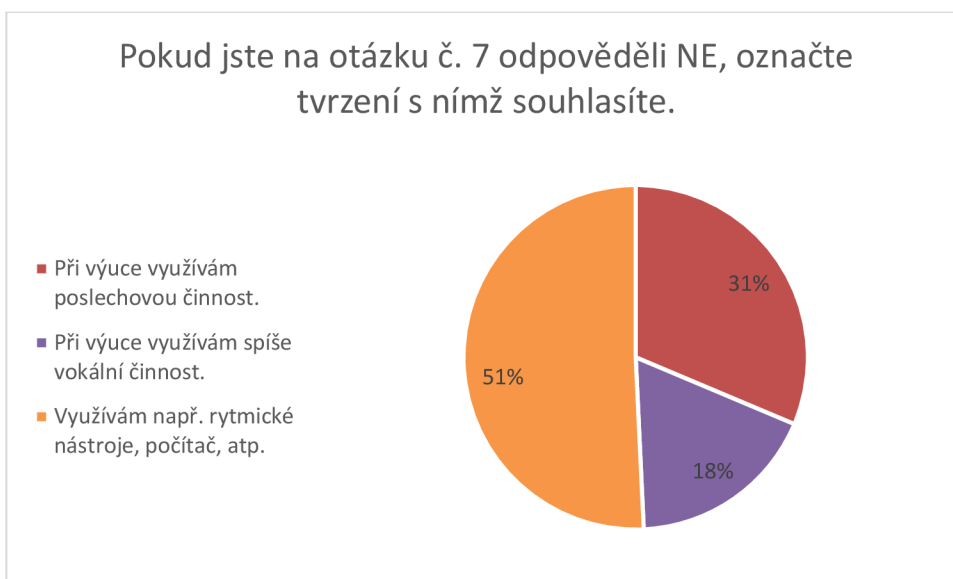

Graf č. 8

Nevyužití hudebního nástroje při nácviu jednohlasé písně

9. otázka zkoumala, co učitelé využívají, pokud nehrají v hodinách HV na hudební nástroje. I v této otázce mohli respondenti zaškrtnout více odpovědí. Odpovědělo celkem 37 respondentů. Po sečtení responzí minulé otázky a této otázky, získáváme o 4 respondenty více. Tudíž se domníváme, že 4 respondenti odpověděli jak na 8. tak na 9. otázku. 31 % respondentů odpovědělo, že jestliže nevyužívá hry na hudební nástroj v hodinách HV využívá poslechových činností. 18 % respondentů odpovědělo že nevyužívá hry na hudební

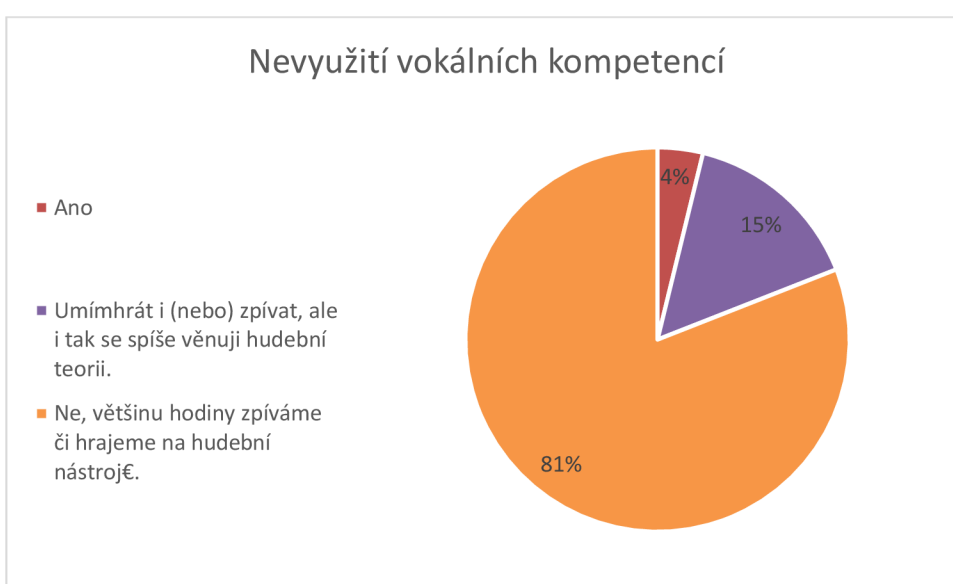
nástroj, ale využívá spíše vokální činnosti. 51 % respondentů souhlasí s tvrzením, že nehraje na hudební nástroj v hodinách HV a využívá např. rytmické nástroje, počítač atp.

Graf č. 9

Nevyužití vokálních ani instrumentálních kompetencí

V další otázce jsme se zabývali činností, které učitelé s žáky dělají, jestliže nevyužívají jak vokálních, tak instrumentálních kompetencí, které by měli mít. Na tuto otázku odpovědělo 105 respondentů. 81 % pedagogů na toto tvrzení odpovědělo záporně. Zároveň také odpověděli, že se v hodinách HV věnují vokálním i instrumentálním činnostem. 15 % respondentů odpovědělo, že umí hrát i (nebo) zpívat, ale i tak tak se věnují většinou spíše hudební teorii. 4 % pedagogů souhlasí s tvrzením, že jelikož neumí zpívat, ani hrát na hudební nástroj, věnují se hudební teorii.

Graf č. 10

Vokální kompetence

Otázka 11 se zabývala využívám vokálních kompetencí jako je samozřejmě zpěv ale i rozezpívání, práce s hlasem, hlasová hygiena, dechová cvičení. Na tuto otázku odpovědělo celkem 114 respondentů. 84 % z nich odpovědělo kladně. 1 % odpovědělo, že neumí zpívat, 15 % respondentů odpovědělo, že zpívat umí, ale raději využije např. k představení nové písničky kanál YouTube.

Graf č. 11

Využívání různých metod k aktivizaci žáků v důsledku nevyužívání instrumentálních ani vokálních kompetencí

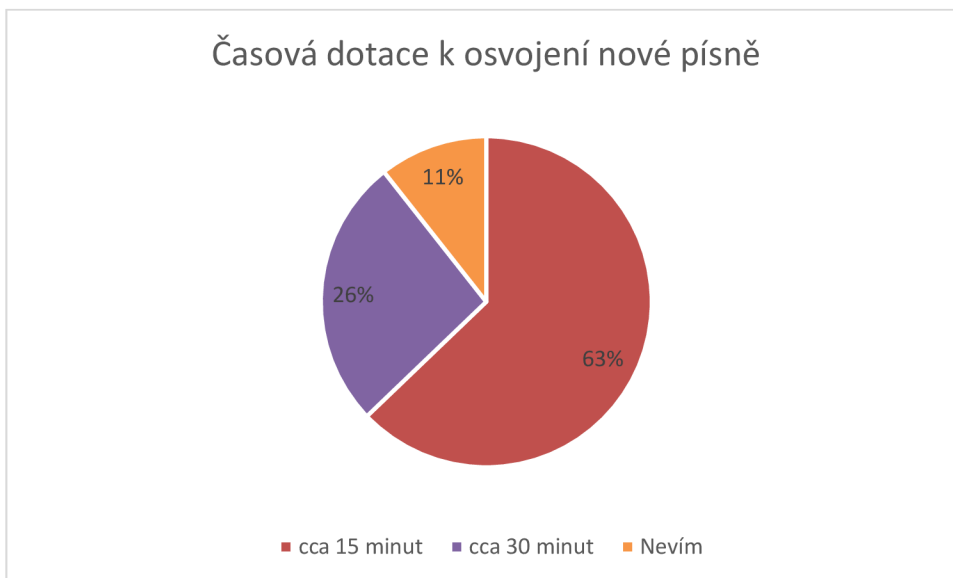
V této otázce jsme chtěli od pedagogů zjistit, jak jinak aktivizují své žáky v hodinách HV, jestliže nehrají na hudební nástroje a ani neumí nebo nechtějí využívat vokálních činností. Jaké metody či formy využívají. Na tuto otázku nám odpovědělo bohužel pouze 28 respondentů. Otázka byla otevřená. Přikládáme tedy tabulku č. 1 s odpověďmi pedagogů.

12. otázka
V hodinách HV využívám jiné metody k aktivizaci žáků, jelikož neumím nebo nechci zpívat ani hrát na hudební nástroj.
Ne
Ano
Umím zpívat i hrát, přesto zařazuji také: poslechové činnosti (Nebojte se klasiky – život a dílo hudebních skladatelů), pracovní listy (lušťovky na různá témata – hudební nástroje, hymna ČR aj.), hudební hry (na kukačky, rytmické pexeso atd. atd.), ...
CD, YouTube někdy; když neumím něco zahrát
taneční prvky, dramatizace, hra na hudební nástroje, činnostní výuka
já zpívám ráda, nejraději s dětmi
Využívám různé netradiční aktivity. Hudební nástroje, interaktivní xylofon...
Pohybová aktivita a tanečky
ano
Činnostní
Ne
někdy využívám i jiné metody
ano
interaktivní, rytmizace.
Ano, hraji zpívám i přesto tančíme, hrajeme hudební hr
Zpívám, hraji, využíváme orffovy nástroje, rytmus, metrum
Někdy využívám YouTube, boomwhackers play along apod.
Ne, zpívám i hraju na hudební nástroj ráda.
Využívám různé metody. Upřímně – nerozumím dovětku, že neumím nebo nechci zpívat nebo hrát. Takový učitel snad nemá ve škole co dělat.
YouTube, CD,
Ne
Ne
Ne
poslech
Ne, zpíváme
často používáme rytmické nástroje, rytmická a hudebně pohybové aktivity, hra na tělo
Orffovy nástroje

Tabulka č. 1

Časová dotace využítá pro nácvič jednoslasé písne

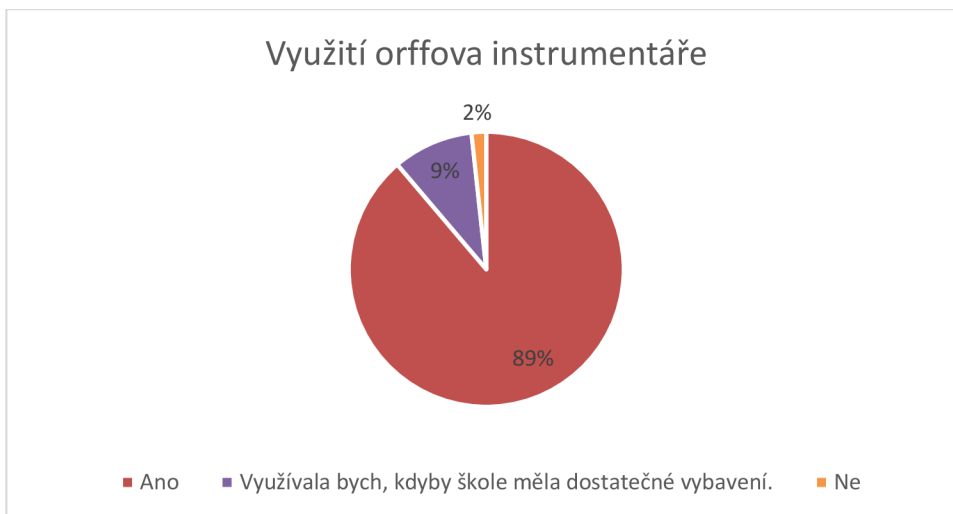
Zde jsme zjišťovali nejčastější časovou dotaci pro výuku jednoslasé písne. Z celkového počtu 120 respondentů na tuto otázku odpovědělo celkem 113 respondentů. 63 % z nich odpovědělo, že k osvojení nové písne potřebují žáci cca 15 minut. 26 % pedagogů potřebují k naučení nové písne cca 30 minut a 11 % pedagogů neví, za jak dlouho si jejich žáci novou písne osvojí.

Graf č. 12

Orffův instrumentář

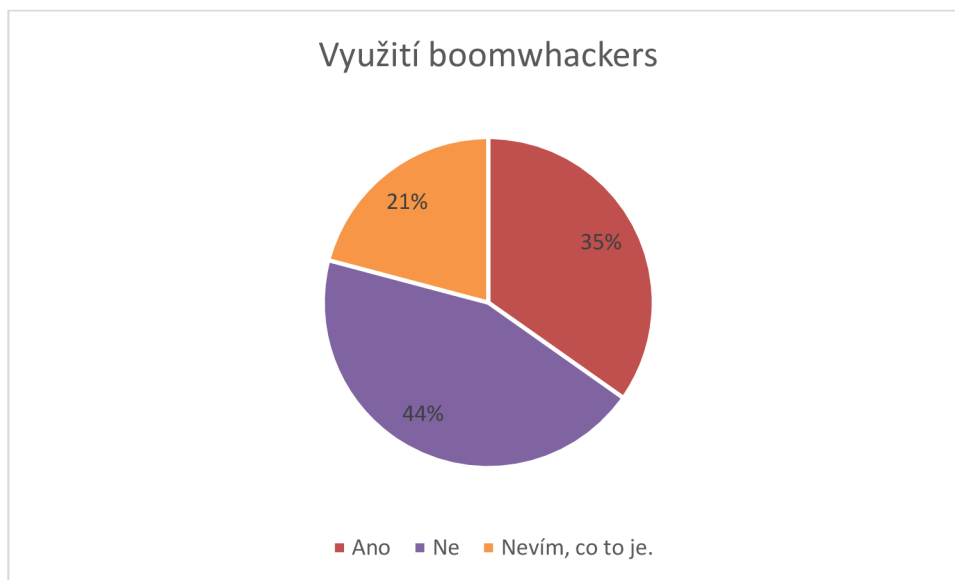
Využitím orffova instrumentáře se zabývala otázka číslo 14. Na tuto otázku odpovědělo 116 respondentů ze 120. 89 % respondentů využívá hudební nástroje z orffova instrumentáře. 9 % by tyto hudební nástroje využívalo, kdyby měla škola dostatečné vybavení. Pouze 2 % pedagogů odpovědělo, že orffův instrumentář nepoužívají.

Graf č. 13

Využití boomwhackerů

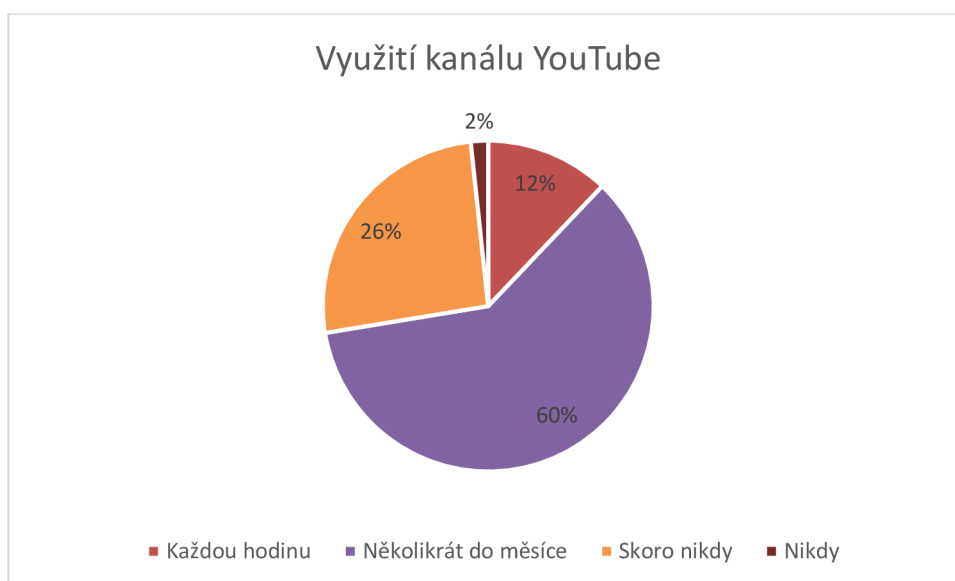
V této otázce jsme zjišťovali, zda učitelé znají dnes tak moderní a populární hudební nástroj jako je boomwhacker a také jestli jej ve svých hodinách HV využívají. Na tuto otázku odpovědělo 115 respondentů. 35 % z nich odpovědělo, že boomwhackery používají. 44 % pedagogů nepoužívá tyto hudební nástroje a 21 % respondentů neví co to boomwhacker je.

Graf č. 14

Kanál YouTube

Jelikož často v praxi vidíme využívání kanálu YouTube jako náhradu jak vokálních, tak instrumentálních činností, zeptali jsme se respondentů, na míru využívání tohoto hudebního kanálu v hodinách HV. Na tuto otázku jsme dostali 116 odpovědí ze 120. 60 % respondentů využívá kanál několikrát do měsíce, 26 % skoro nikdy, 12 % každou hodinu a 2% nikdy.

Graf č. 15

Využitelné platformy pro výuku hudební výchovy

Jelikož se v teoretické části této diplomové práce zabýváme také propojením hudební výchovy s moderními technologiemi a online aplikacemi využitelnými v hodinách hudební výchovy, i v dotazníku jsme se zeptali respondentů které platformy, online aplikace, internetové stránky, kanály atp., využívají ve svých hodinách HV. Na tuto otázku odpovědělo 65 respondentů ze 120. Otázka byla opět otevřená, přikládáme tedy s odpověďmi tabulku č. 2.

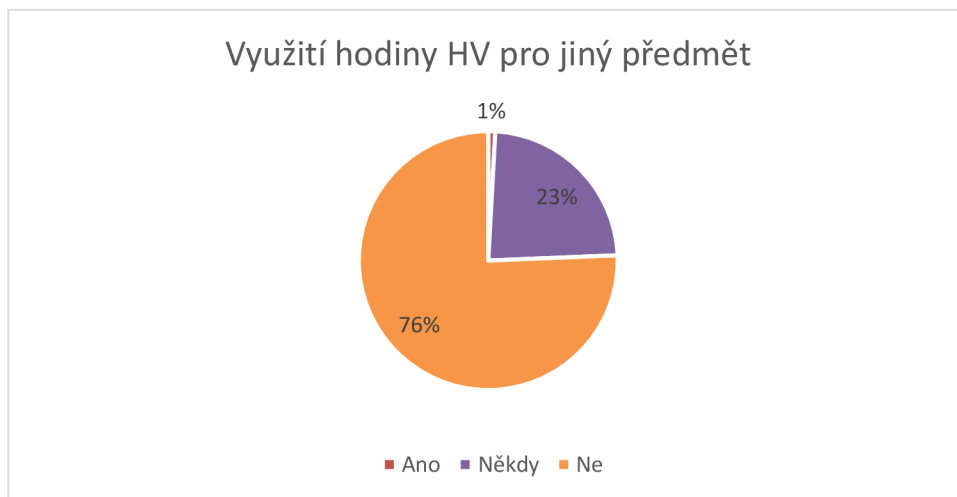
17. otázka
Využíváte jinou platformu, kanál, internetovou stránku při výuce HV? Jakou?
Ne
Body percussion (YouTube)
Ne
Dobrou inspirací je pro mě facebooková skupina „Hudební výchova hravě“, nedávno jsem se s kolegyní zúčastnila workshopu pro učitele na téma „Aktuální trendy v hudební výchově na 1. stupni ZŠ“ – se zaměřením na hud. - pohybovou výchovu, tak určitě plánuji využít různé aktivity do výuky a už se těším na další podobné workshopy.
Ne
Ano Google
nabídky činností v interaktivní metodické příručce
CD
Žádnou
ne
Ne
ČT EDU, jaknahudebku.blogspot.com
playxylo.com
Nová škola – hudební výchova – interaktivně
playxylo.com, wordwall.net
YouTube
ne
ne
MIUČ
Karaoke texty pro dataprojektor
Ne
Prezentace
YouTube
wordwall
ne
ne
Doprovody na interaktivní tabuli k učebnici, kterou používáme.
ne
On-line učebnici
Digitální verzi HV.
takovou, která je pro ročník vhodná.
Různé
prezentace k výuce dějin a teorie ...

Občas NOVÁ ŠKOLA – MIUČ+ (učebnice online)
Ne, využívám publikace, zpěvník, inspirace z VŠ
didaktické pomůcky – nahrávky
ne
interaktivní učebnice
Online učebnice Nová škola, Wordwall
Je to různé. Průběžně hledám, pokud potřebuji.
CD-Rom Písničky pro 1. ročník, doprovody z CD Hudební výchova pro 1. ročník Nová škola
ne
HV Taktik CD
ne
Interaktivitu Taktik HV
Spotify
ne
Ne
Ne
Ne
Ne
interaktivní učebnici a prac. listy Nová škola
Ne
Spotify
Jak na hudebku
Poslech CD
Ne
ne
Ne
interaktivní učebnice HV podle které učíme
NE
CD

Tabulka č. 2

Využití hodiny HV pro jiný předmět

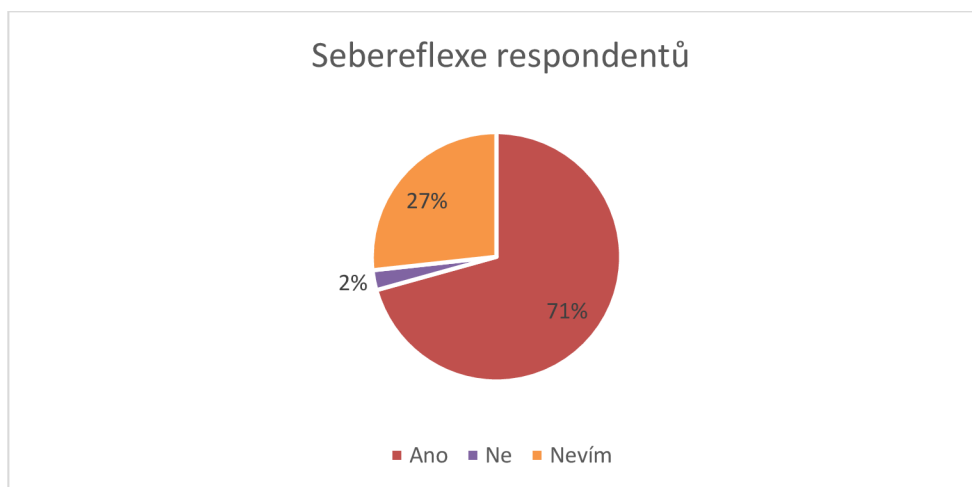
V praxi jsem také občas viděli, že učitelé využívají nejen hodiny hudební výchovy k dopracování úkolů z jiných předmětů k řešení třídnických problémů atp. Zajímalo nás, v jaké míře k tomuto dochází na dnešních základních školách. Na tuto otázku odpovědělo 115 respondentů ze 120. Pouze 1 % respondentů odpovědělo kladně. 23 % respondentů odpovědělo někdy a 76 % pedagogů se v hodinách HV věnují pouze hudební výchově.

Graf č. 16

Reflexe stylu výuky učitele

V závěrečné části dotazníku jsme se také zajímali o zpětnou vazbu respondentů a míru spokojenosti s jejich vlastním stylem výuky hudební výchovy a také zda vědí, jestli jsou s jejich stylem výuky spokojeni také jejich žáci. Na tuto otázku odpovědělo 116 respondentů ze 120. 71 % pedagogů na tuto otázku odpovědělo kladně. Pouze 2 % záporně. 27 % respondentů neví, tedy nejspíše nemá žádnou zpětnou vazbu od svých žáků.

Graf č. 17

Změna vlastního stylu výuky

Respondentů jsem se v této otázce ptali, zda se chtějí v něčem zlepšit, k přispění vyšší kvality výuky hudební výchovy. Na otázku jsme dostali celkem 110 responzí ze 120. 47 % respondentů by se v něčem chtěla zlepšit, 43 % respondentů odpovědělo, že se nechce nebo nepotřebuje v ničem zlepšovat. Do této otázky jsme vložili i možnost jiné. S těmito odpověďmi vkládáme tabulku č. 3.

Graf č. 18

Chtěl(a) byste se v něčem zlepšit? Případně pozměnit svůj styl výuky HV?
Přestože mám dar hudebního sluchu a ledacos zvládám ovládat, vždy je dobré sledovat novinky, jít s dobou. Na žacích je pak vidět, že je hodiny baví (a nejen žáky, ale i učitele). Snažím se, abychom si s dětmi hodiny HV vždy pořádně užili, zařadili i více pohybu oproti jiným vyuč. předmětům, kde není tolik prostoru apod.
Vždy je co zlepšovat :)
Myslím si, že hodiny jsou zábavné a odpočinkové
v teorii, kterou děti učím
Dát žákům, to, co si doba žádá.
Vždy je co zlepšovat, stále se učit nové věci a metody. Záleží na tom, jakou třídu učím, jaké jsou dovednosti, schopnosti a zkušenosti dětí, které učím.
zapojit více tancování a pohybu
Prostor na zlepšení vždy je. Nicméně v hodinách střídám aktivity (dechová cvičení, rytmizace, poslech, aktivní zpěv, pohybový doprovod atd.), děti jsou zapojeny do hodiny a hodina je baví.

Tabulka č. 3

Aktivity, dovednosti, ve kterých se chtějí učitelé zdokonalovat

Tato otázka byla otevřená a respondenti zde mohli napsat cokoli, v čem si se chtěli zdokonalovat. Na tuto otázku jsme dostali 55 responzí. Vkládáme tedy tabulku č. 4 s těmito odpověďmi pedagogů.

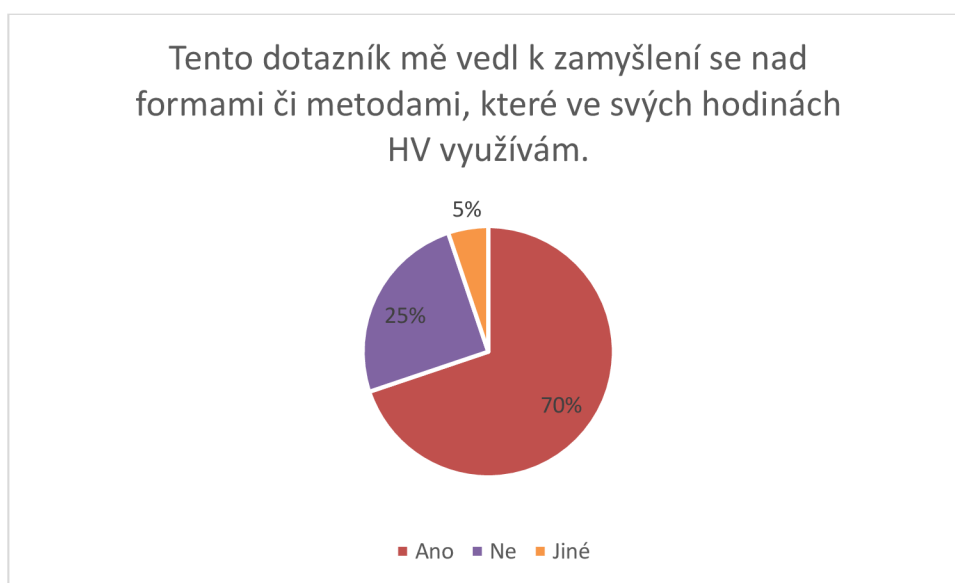
Pokud ANO, jak? Co?
Zlepšit hru na nástroj.
Zdokonalení se ve hře na hudební nástroje
Lépe hrát na kytaru.
Stále je co zlepšovat. Ještě více zdokonalit bych se chtěla ve hře na kytaru, protože mě velmi baví.
Chtěla bych více hrát na nástroj, ale žáci jsou neukáznění a já nevládám hrát, zpívat a ještě se soustředit na to, co dělají. Proto místo hraní na nástroj používám spíše cd přiložené k učebnici nebo zkoušíme písně pouze vokálně.
zlepšit se ve hraní na nástroj, více zpívat a osvojit si nové písně
Chtěla bych mít větší znalosti z hud. nauk
Vždy je co zlepšovat, hlavně své instrumentální dovednosti, aktivní zapojení dětí v hodině, hudební "hry" ...
hra na klavír – doprovod k písničkám
Vždy je něco, co se dá zlepšit.
Chtělo by to více inspirace na hlasová a dechová cvičení, a nějaké tipy na rozezpívání
nov= platformy
Více hrát na klavír, zjistit, jak je více motivovat ke zpěvu.
Ještě více zatraktivnit výuku HV.
pořád je důvod se zlepšovat – návštěva hudebních kurzů, setkávání s kolegy hudebníky apod.
Metodické vedení. Náměty. Tipy. Hudební hry.
Větší zapálení, nápady, sebevědomí
Hrát na klavír
Kytara
v teorii, kterou děti učím
Ještě více podpořit žáky, kteří mají od předchozí paní učitelky "zakázáno zpívat".
Aktivizační metody, rejstřík písní
hru na klavír – doprovody jsou lepší na klávesy než na kytaru
hra na klávesy
Individuálně.
Umět hrát na klavír i levou rukou
chtěla bych mít vybavenější a prostornější hudebnu, dělené třídy, lepší audiovizuální techniku ...

Hra na klavír
Pracovat a boomwhackery
Hudebku víc, než samostatnou hodinu hodně propojuji s každodenností, snažíme se skoro každé ráno začít písničkou. Zpíváme ve výtvarce, při uklízení. Děti si samy pouštějí oblíbené písničky každý den o přestávce. Propojujeme hudbu a rytmizaci i s tělocvikem. Někdy mám výčitky, že dělám málo teorie.
Využívat Orffovy nástroje, více zpěvu s doprovodem tance nebo pohybu
Více propojovat poslech s pohybem.
Ráda se nechám inspirovat novými metodami, formami, uvítám nápady kolegů.
Plánuji ještě letos pořádit právě boomwhackery.
Hra na klavír
Hra na hudební nástroj
Zlepšit hru na nástroj, rozšířit repertoár
Více žáky motivovat.
ocenila bych lepší vybavení
Školení...
Seminář
Hru na kytaru. Samostudiem.
Více zpívat a s dětmi hrát na nástroje. Jen se mi do toho moc nechce, bývá to dost náročné, to vše ukočírovat.
Nové metody.
pestřejší výuka, využívat nové formy a metody, propojovat předměty, spolupráce se staršími ročníky
Učím se hrát na ukulele
naučit se na hudební nástroj
melodické doprovody písní
hra na nástroj
celkově
hra na klavír
Teorii
zdokonalit se v hraní na nástroj
Mít zdravější hlasivky, lépe si pamatovat texty

Tabulka č. 4

Míra zamyšlení se nad formami či metodami, které učitelé v hodinách HV využívají

Poslední otázka se zabývala pouze reflexí pro nás, zda jsme přispěli alespoň k zamyšlení se respondentů nad svými metodami, formami stylem, pomůckami atp., které ve svých hodinách hudební výchovy využívají. Na poslední otázku odpovědělo 116 respondentů ze 120. 70 % odpovědělo kladně, 25 % záporně. I v poslední otázce jsme ponechali možnost jiné, kde mohli respondenti napsat cokoli, co chtěli. S těmito odpověďmi opět přikládáme tabulku č. 5.

Graf č. 19

Tento dotazník mě vedl k zamyšlení se nad formami či metodami, které ve svých hodinách HV využívám.

Už samotná skutečnost, že HV vyučuji, je pro mě dostatečným impulsem k tomu, abych se průběžně zamýšlela nad co možná nejlepším průběhem hodin HV. Což také dělám a baví mě objevovat stále nové inspirace, sdílet je i navzájem se svými kolegy apod. :)

Vždy se dá něco vylepšit

o svých slabinách vím :-)

Moc ne :-)

Tabulka č. 5

6.9 Vyhodnocení jednotlivých hypotéz

V této podkapitole se budeme věnovat rozboru stanovených hypotéz a jejich vyhodnocení.

Hypotéza č. 1: Učitel využívá ve svých hodinách hudební výchovy hudební nástroje, a tak přispívá k větší míře aktivity žáků.

K vyhodnocení této hypotézy, lze využít otázku číslo 7 a 8. V otázce 7, jsme se respondentů ptali na využití hry na hudební nástroj při osvojování nové jednohlasé písně. Na tuto otázku odpovědělo celkem 84 respondentů, z nichž 72 % odpovědělo kladně a 28 % na tuto otázku odpovědělo záporně. Tudíž lze říct, že učitelé spíše hudební nástroje využívají, při výuce nové jednohlasé písně. Další část hypotézy č. 1 se zabývá mírou aktivity žáků při tomto využití hudebního nástroje při osvojování nové jednohlasé písně. Na otázky č. 8, měli odpovídat pouze respondenti, kteří na předchozí otázku, tedy 7., odpověděli kladně. 51 % respondentů souhlasilo s tvrzením, že jestliže využijeme hudební nástroj při výuce nové písně, žáci jsou aktivnější a hodina HV je více baví. 43 % těchto respondentů odpovědělo, že se žáci naučí píseň rychleji, jestliže využijeme hudební nástroj pro výuku nové jednohlasé písně. Lze tedy říct, že se nám tato hypotéza v našem dotazníkovém šetření potvrzuje.

Hypotéza č. 2: Při přímém využití hudebního nástroje k osvojení jednohlasé písně dochází k osvojení dané písně rychleji či snáz.

K vyhodnocení této hypotézy, lze opět využít otázky č. 8, kde jsme se respondentů tázali, jestliže využívají hudební nástroj k osvojení nové jednohlasé písně, žáci jsou aktivnější, další možností byla právě otázka rychlosti a další dvě možnosti byly položeny spíše záporně. Tudíž že, hra na hudební nástroj k větší aktivitě ani rychlosti žáků při osvojování nové jednohlasé písně nepřispívá. Zaměříme-li se na možnost, že se žáci při využití hudebního nástroje naučí píseň rychleji, lze z tohoto dotazníkového šetření zjistit, že se tato hypotéza opět potvrzuje, jelikož s tímto tvrzením souhlasilo 43 % respondentů, z těch, co využívají hudební nástroje, při osvojování nové písně obecně. (Tj. z celkových 72 %.) Viz. otázka č. 7.

Hypotéza č. 3: Pedagog nevyužívá hry na hudební nástroj při osvojování jednohlasé písně a nahrazuje tuto činnost poslechovou činností či využitím rytmických nástrojů, PC atp.

Hypotézu č.3 lze ověřit pomocí otázky č. 9. Kde jsme se respondentů ptali právě na jejich náhradu využívání hry na hudební nástroj při osvojování nové jednohlasé písně. Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti, kteří odpovídali na otázku č. 7 záporně. Tudíž že nevyužívají hudební nástroj při výuce jednohlasé písně. Těchto respondentů bylo 28 % z celku. Na otázku č. 9 odpovědělo 51 % respondentů, kteří souhlasí s tvrzením, že jelikož nevyužívají hudební nástroj, využívají pouze rytmické hudební nástroje a také PC, čímž hru a hudební nástroj nahrazují. Jelikož toto procento je téměř poloviční, uvádíme také, že dalších 31 % respondentů na tuto otázku odpovědělo, že absenci hry na hudební nástroj při výuce nové písně nahrazují poslechovou činností. Lze tedy hypotézu č. 3 potvrdit.

Hypotéza č. 4: Pedagog nevyužívá vokálních ani instrumentálních kompetencí a náplní hodin hudební výchovy je pouze hudební teorie nikoli praxe.

Odpověď na hypotézu č. 4, najdeme při vyhodnocení otázek č. 10 a 11. Na otázku č. 10 odpovědělo celkem 105 respondentů. Z toho pouze 4 % pedagogů nevyužívá ani vokální ani instrumentální činnosti. Lze tedy tuto hypotézu vyvrátit, jelikož 71 % respondentů využívá buď vokálních i instrumentálních kompetencí, či alespoň jednu z nich.

6.10 Závěr výzkumné části

Tento výzkum byl proveden pomocí dotazníkového šetření. Dotazník byl vytvořen jako nástroj ke sběru dat. Dotazník byl polostrukturovaný a nestandardizovaný, vlastní konstrukce. V rámci výzkumného šetření byla zvolena metoda kvantitativní. Odkaz na tento dotazník byl rozeslán pedagogům náhodně vybraných základních škol Olomouckého kraje. Byl rozeslán během měsíce ledna. Dotazník byl vytvořen na platformě Google forms a poté jsme odkaz na jeho vyplnění odeslali do celkem 42 základních škol. Návratnost těchto dotazníků byla celkem 120 respondentů, což jsme vyhodnotili jako dostačující pro toto výzkumné šetření. Dotazník byl zcela anonymní a respondenti svým odesláním dotazníku souhlasili s použitím dat pro výzkumnou část této diplomové práce.

Dotazník byl tematicky rozdělen na pět částí. V první části dotazníku jsme se zabývali základními informacemi o respondentovi. Tyto informace byly pouze identifikační. V druhé části jsme se blíže zaměřili na metody nácviku jednohlasé písně. Další část šetření se

zabývala instrumentálními a vokálními kompetencemi, či jejich využitím. Čtvrtá část dotazníku se věnovala moderním technologiím, či jiným platformám, které pedagogové využívají ve své praxi. Poslední část se zajímala míru zpětné vazby jednotlivých respondentů. Dotazník obsahoval celkem 22 otázek. Většina otázek byla uzavřená, pouze 5 bylo otevřených.

V první části jsme se věnovali identifikačním údajům jednotlivých respondentů. Z celkových 120 respondentů odpovědělo 116 (97 %) žen a 4 (3 %) mužů. Lze tedy říct, že je v prvostupňovém školství velká převaha žen. Viz graf č. 1.

Dále jsme se zabývali tím, zda třídní učitelé vyučují ve svých třídách HV či nikoli. Tuto otázku jsme zde zařadili, jelikož jsme chtěli zjistit, zda to na školách funguje tak, že třídní učitel učí v převážné většině všechny předměty ve své třídě, nebo jsou učitelé spíše separováni podle svých preferencí. Z dotazníkového šetření nám vyplynulo, že 78 % respondentů jsou zároveň i třídními učiteli žáků a 22 % respondentů nikoli. Tudíž lze předpokládat, že většina třídních učitelů vyučují ve své třídě většinu předmětů nebo alespoň HV. Viz graf č. 2.

3. otázka byla pouze informační. Dotazovali jsme se na ročník, ve kterém HV pedagogové vyučují. Nejčastější odpověď byla 1. třída s 27 %. Z grafu č. 3, lze ale vyčíst, že jsme v dotazníkovém šetření měli zastoupení všech tříd prvního stupně v podobných poměrech. Viz graf č. 3.

Otázka č. 4 zjišťovala počet let pedagogů v pedagogické praxi. 75 % pedagogů v tomto dotazníkovém šetření se pohybuje v pedagogické praxi více než 5 let. Z tohoto výsledku lze vyvodit, že většina respondentů vycházela svými odpověďmi ze své dlouhodobé pedagogické praxe. Dále pak 17 % respondentů odpovědělo na tuto otázku do 5 let a 8 % pedagogů se pohybuje ve své praxi 1 rok. Viz. graf č. 4.

Další otázku můžeme již zařadit do další části tohoto dotazníkového šetření, jelikož jsme se zde ptali, zda respondent umí hrát na hudební nástroj. 9 % respondentů odpovědělo, že neumí hrát na hudební nástroj. 33 % respondentů odpovědělo, že na hudební nástroj umějí hrát trochu a 58 % respondentů umí hrát na hudební nástroj. Lze tedy říci, že nadpoloviční většina pedagogů na prvním stupni. Kteří učí tedy hudební výchovu, umí hrát na některý hudební nástroj. Viz. graf č.5.

V 6. otázce jsme se pouze informačně ptali, na který hudební nástroj pedagogové hrají, abychom zjistili, který hudební nástroj je nejčastěji využíván. Lze říct, že nejčastěji využívaným hudebním nástrojem je na základních školách klavír. S odpovědí klavír se

v dotazníkovém šetření ztotožnilo 76 % respondentů, z těch, co umí hrát na hudební nástroj, což je tedy většina. Další častou odpovědí byla flétna (24 %). Dále zde byly zmiňovány hudební nástroje jako kytara (21 %) a dále akordeon, ukulele atp. (9 %). Viz graf č.6. Tento výsledek není nijak překvapující, jelikož již studium na VŠ oboru Učitelství 1. stupně ZŠ, vyžaduje hru na klavír a ve velké míře i na flétnu.

Otázky 7 a 8 jsme již výše rozebírali v hypotézách č. 1 a 2. Otázka č. 7 se týká výuky nové písně pomocí hry na hudební nástroj. Na tuto otázku odpovědělo 72 % respondentů kladně a 28 % respondentů záporně. Můžeme tedy potvrdit první část hypotézy č. 1: **Učitel využívá ve svých hodinách hudební výchovy hudební nástroje, a tak přispívá k větší míře aktivity žáků.** Druhá část hypotézy se věnuje aktivitě žáků a tomuto tématu jsme se věnovali v otázce č. 8. Kde nám z těch 72 % odpověděla téměř polovina (51 %) respondentů, že hodina hudební výchovy při využití hudebního nástroje žáky více baví a jsou aktivnější. Lze tedy potvrdit i druhou část hypotézy č. 1. V otázce č. 8, jsme se ale také dověděli, že 43 % respondentů z těch co odpověděli na otázku č. 7 kladně (72 %), také souhlasí s tvrzením, že se žáci naučí novou píseň rychleji při využití hry na hudební nástroj. Tímto názorem se zabývala hypotéza č. 2: **Při přímém využití hudebního nástroje k osvojení jednohlasé písně dochází k osvojení dané písně rychleji či snáz.** Lze tedy i tuto hypotézu potvrdit. Dále 4 % respondentů z 72 % kladných odpovědí, odpovědělo, že hra na hudební nástroj při výuce nové písně nepřispívá k aktivitě a pozornosti žáků a 2 % respondentů z 72 % souhlasí s tvrzením, že k rychlejšímu osvojení nové písně žákům ve velké míře nepřispívá hra na hudební nástroj. Otázky 7 a 8 lze tedy vyhodnotit tak, že většina pedagogů hraje na hudební nástroj pomocí této kompetence také žákům pomáhá si osvojit novou jednohlasou píseň. Také tím přispívá k větší aktivitě, pozornosti a rychlejšímu osvojení si nové, jednohlasé písně. Viz graf č. 7,8.

9. otázka se věnovala respondentům, kteří v otázce č. 7 odpověděli záporně, 28 % respondentů. Tuto otázku jsme opět využili k potvrzení či vyvrácení jedné z hypotéz, jelikož nás zde zajímalo, pokud nevyužívají pedagogové instrumentálních dovedností, čeho tedy využívají a jak nahradí absenci instrumentální kompetence. 51 % z 28 % respondentů, kteří nehrají na hudební nástroj při výuce jednohlasé písně využívají rytmické nástroje a různé platformy na PC. 31 % využívá poslechovou činnost a 18 % využívá spíše vokálních kompetencí. Lze tedy potvrdit hypotézu č. 3: **Pedagog nevyužívá hry na hudební nástroj při osvojování jednohlasé písně a nahrazuje tuto činnost poslechovou činností či využitím rytmických nástrojů, PC atp.**

Další otázka byla směřována taktéž na vokální a instrumentální kompetence. Zajímalo nás, jaké činnosti pedagogové zařazují do hodin HV, jestliže nehrají na hudební nástroj ani nevyužívají vokální činnosti. Opět se o tuto otázku opírá jedna z hypotéz a to hypotéza č. 4: **Pedagog nevyužívá vokálních ani instrumentálních kompetencí a náplní hodin hudební výchovy je pouze hudební teorie nikoli praxe.** Tuto hypotézu jsme vyvrátili, jelikož jsme z grafu č. 10 zjistili, že pouze 4 % respondentů odpovědělo na otázku č. 10 kladně. Tudiž že neumí zpívat ani hrát na hudební nástroj a často se tedy věnuje hudební teorii, nikoli praxi. 25 % respondentů odpovědělo, že sice umí hrát na hudební nástroj nebo zpívat ale i přesto se věnuje spíše hudební teorii. **Je to tedy téměř 30 % respondentů, kteří buď nechtějí nebo neumí využívat jak vokálních, tak instrumentální kompetencí v hodinách HV.** Přesto většina respondentů (71 %) odpověděla na tuto otázku záporně, tedy většinu hodin HV se věnují hře na hudební nástroje či vokálním činnostem. Viz graf č. 10.

11. otázka zkoumala vokální činnosti v hodinách HV. 84 % respondentů, kteří na tuto otázku odpověděli, využívají v hodinách vokální činnosti jako je zpěv, práce s hlasem, hlasová hygiena, rozezpívání, dechová cvičení atp. 15 % respondentů odpovědělo, na tuto otázku, že umí zpívat, ale k představení nové písně spíše využije např. kanál YouTube. 1 % respondentů odpovědělo, že neumí zpívat. Tuto otázku lze tedy vyhodnotit tak, že téměř naprostá většina pedagogů v hodinách hudební výchovy využívá vokálních kompetencí. Viz graf č. 11.

12. otázka byla otevřená, jelikož jsme se chtěli respondentů zeptat na další metody, které využívají, pokud nechtějí nebo neumějí využít vokálních kompetencí. Nejčastějšími odpověďmi byl kanál YouTube, využití pohybové výchovy, orffových nástrojů či jiných hudebních nástrojů, např. boomwhackerů. Viz tabulka č. 1. Můžeme tedy říct, že pedagogové, kteří nechtějí, nebo neumějí zpívat využívají spíše rytmické hudební nástroje, pohybové prvky, a především platformy dostupné online.

Další otázka byla opět pouze informační. Ptali jsme se na časovou dotaci, kterou pedagogové potřebují na nácvik nové jednohlasé písně. 63 % respondentů odpovědělo 15 minut. 27 % respondentů potřebuje 30 minut a 11 % respondentů neví, kolik času potřebují na nácvik nové jednohlasé písně. Lze tedy obecně říct, že většině žákům, jelikož jak uvádíme výše, máme poměrné zastoupení pedagogů jednotlivých ročníků, trvá osvojení nové jednohlasé písně cca 15 minut. Viz graf č. 12.

Další otázkou je tzv. Orffův instrumentář a jeho využití. Lze po zhodnocení tvrdit, že naprostá většina respondentů odpověděla (89 %), že tento instrumentář využívá. Pouze 9 %

respondentů odpovědělo, že jejich škola není dostatečně těmito nástroji vybaveny a 2 % Orffův instrumentář nevyužívají. Viz graf č. 13.

I další otázka se dotkla vybavenosti některých škola, jelikož jsme se respondentů ptaly na boomwhackery a jejich využití. Zde lze vyvodit, že tento trend je již v českých školách běžnější, nikoli však běžný. 35 % respondentů využívá boomwhackery, 44 % respondentů je nevyužívá a 21 % respondentů neví co to boomwhackery jsou. Viz graf č. 14.

V 16. otázce jsme se zabývali míru využívání kanálu YouTube při výuce HV. Můžeme říct, že tento kanál využívá 60 % respondentů několikrát do měsíce, což není překvapivé vzhledem k jeho širokému využití jak při rytmických, tak při vokálních či pohybových činnostech. Dále 12 % respondentů využívá tento kanál každou hodinu, což lze i ověřit v předchozích otázkách, kdy jsme se ptali na využití platforem či metod v důsledku absence jak vokálních, tak instrumentálních dovedností. 26 % skoro nikdy a 2 % nikdy. Viz graf č. 15.

Otázka 17 byla otevřená. Zajímali nás opět další, jiné platformy využívané v hodinách hudební výchovy. Nejčastější odpovědí byl Google, Wordwall či Online učebnice Nová škola. Viz tabulka č. 2.

V další otázce jsme zjišťovali využívání hodin HV pro úplně jinou činnost. Nestává se u 76 % respondentů, že by hodinu hudební výchovy využili pro činnost do jiných předmětů 23 % respondentů odpovědělo, že se jiné činnosti věnuje někdy a 1 % respondentů odpovědělo ano. Tudiž vyvozujeme, že se ve větší míře pedagogové v hodinách hudební výchovy věnují pouze hudební výchově. Viz graf č. 16.

Další otázky se věnují reflexi či sebereflexi respondentů. V otázce č. 19 se věnujeme míře spokojenosti žáků s učitelovým stylem učení, metodami atp. 71 % učitelů si myslí, že jsou jejich žáci s jejich stylem učení v hudební výchově spokojeni. 31 % učitelů neví, do jaké míry jsou jejich žáci s jejich stylem výuky hudební výchovy spokojeni, což bychom mohli říct, že by mělo vést k jejich zamyšlení. Pouze 3 % respondentů si myslí, že s jejich stylem či metodami, které využívají v HV, nejsou žáci spokojeni. Viz graf č. 17. Po zhodnocení této otázky lze tvrdit, že většina pedagogů ví, do jaké míry jsou jejich žáci s jejich stylem výuky HV spokojeni, jelikož na tuto otázku odpovědělo celkem 116 respondentů z celkového počtu 120.

Otázka 20 se zabývala sebereflexí respondentů. Tázali jsme se, zda by se v něčem chtěli zlepšit či něco pozměnit. 47 % pedagogů na tuto otázku odpovědělo ano, 43 % respondentů odpovědělo ne a 10 % uvedlo jiné. Viz tabulka č. 3. Graf č. 18. Výsledky nás vedou

k zamyšlení se nad tím, kolik respondentů se již nechce v ničem zlepšovat či nějakým způsobem změnit svůj styl výuky, jelikož v předchozích otázkách bylo určité procento respondentů, kteří neumí hrát na hudební nástroj, neumí zpívat ba dokonce nechtějí tyto své kompetence nijak zlepšit. Viz graf č. 19.

Předposlední otázka byla otevřená a navazovala na otázku předchozí, kde respondenti, kteří chtějí něco zlepšit uváděli co nebo jak. Velkou míru odpovědí tvořila nauka na některý hudební nástroj, zdokonalování se v hudební nauce, vytvoření atraktivnějšího prostředí pro žáky atd. Viz tabulka č. 4.

Poslední otázka byla spíše jakousi sebereflexí pro nás, jelikož jsme chtěli zjistit, zda respondenty tento dotazník vedl alespoň k zamyšlení se nad různými formami, metodami či stylem vlastní výuky HV. Je pro nás pozitivní, že 70 % respondentů vedl tento dotazník k zamyšlení se nad svými hodinami hudební výchovy. 25 % respondentů odpovědělo, že je toto dotazníkové šetření nevedlo k žádnému zamyšlení se a 5 % uvedlo jiné (viz tabulka č. 5). Z poslední otázky tedy vyplývá, že tento dotazník alespoň v malé míře přispěl k zamyšlení se některých respondentů nad vlastními hodinami hudební výchovy. Kdyby toto zamyšlení alespoň jeden respondent nějakým způsobem převedl do praxe, bylo toto dotazníkové šetření úspěšné.

7 ZÁVĚR

Při studiu oboru Učitelství 1. stupně ZŠ, jsme si při plnění svých pedagogických praxí mohli všimnout, jak v současné době předmět jako je hudební výchova na základních školách probíhá. Tato zkušenost nás i vedla ke zvolenému tématu této diplomové práce. Měli jsme možnost zhlédnout několik hodin hudební výchovy na různých základních školách. Bohužel ne vždy tyto vyučovací hodiny probíhaly tak, aby byly pro žáky atraktivní, přínosné nebo je podpořily v jejich talentu. Rozšířily jejich znalosti v oblasti hudebního umění či v žácích probudily různé emoce nebo nálady. Z tohoto důvodu bylo našim hlavním cílem zjistit využívání vokálních a instrumentálních činností učitelů hudební výchovy na základních školách.

Celá diplomová práce je rozdělena do dvou částí. První část teoretická obsahuje celkem pět hlavních kapitol. První kapitola se zaměřuje na Hudební výchovu jako jeden z předmětů patřící do vzdělávací oblasti Umění a kultura v RVP ZV. Zde se zabýváme charakteristikou této vzdělávací oblasti a dále konkrétněji předmětem Hudební výchova a také jejími očekávanými výstupy jak pro 1. tak pro 2. období.

Druhá kapitola se zabývá hlasovou výchovou, kde jsme se snažili popsat jednotlivé složky hlasové výchovy. Těmito složkami byly například: správné držení těla, hlasová hygiena, tvorba tónu, správné dýchání nebo rozezpívání.

Ve třetí kapitole se zaměřujeme na vokální kompetence v primárním vzdělávání. Tato kapitola je rozdělena do třech hlavních podkapitol, z nichž první se věnuje nácviku jednohlasé písně nápodobou, druhá nácviku jednohlasé písně intonací a ve třetí podkapitole tyto metody shrneme v konkrétních příkladech práce s jednohlasou písní. Cílem této kapitoly, bylo objasnit různé metody a formy nácviku jednohlasých písní, což bylo jedním z dílčích cílů této diplomové práce.

Ve čtvrté kapitole teoretické části jsme se věnovali instrumentálním kompetencím v primární škole. Rozděluje ji do pěti podkapitol, kde v prvních zmiňujeme osobnost a přínos Carla Orffa a také jeho hudební instrumentář. Třetí podkapitola je zaměřena na vlastnoruční tvorbu hudebních nástrojů, jelikož tato činnost prohlubuje emoční vazbu s daným hudebním nástrojem. Ve čtvrté podkapitole se věnujeme ostatním hudebním nástrojům a jejich využití v hodinách hudební výchovy. Těmito nástroji myslíme hlavně v dnešní době populární boomhackery a také carton cajony. Poslední podkapitola čtvrté kapitoly se věnuje opět praktickému využití hudebních nástrojů obecně v hudební výchově pomocí rytmických nebo melodických doprovodů. Cílem této kapitoly bylo stanovení

možností využití instrumentálních kompetencí v hodinách hudební výchovy, což bylo opět jedním z dílčích cílů diplomové práce.

Cílem poslední páté kapitoly teoretické části, bylo shrnout možnosti využití moderních technologií v hodinách hudební výchovy a také různých online platform, které by mohly přispět k aktivnějšímu zapojení se žáků do těchto hodin. Mezi tyto platformy jsme zařadili spíše méně známé platformy či online aplikace. Zmiňujeme zde například Kahoot, Mentimeter, Coogle nebo Charangu, což je digitální, online vzdělávací platforma. Téma této kapitoly jsme do diplomové práce zařadili i z důvodu revize RVP ZV, která proběhla v roce 2021, kdy řadíme do klíčových kompetencí i kompetenci digitální. Tato informace nás tedy vedla k propojení této kompetence i s hudební výchovou.

Druhou částí diplomové práce je výzkumná část, kde jsme se v šesté kapitole pomocí online dotazníku snažili zkoumat, do jaké míry pedagogové využívají svých vokálních i instrumentálních kompetencí, což bylo posledním dílčím cílem této závěrečné práce. Dotazník byl autorský, polostrukturovaný a nestandardizovaný. V rámci výzkumného šetření byla zvolena metoda kvantitativní. Dotazník byl tematicky rozdělen na pět částí. Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit míru využívání vokálních a instrumentálních kompetencí učitelů na prvním stupni základních škol. V dotazníkovém šetření jsme zjistili že 71 % respondentů využívá v plné míře jak svých vokálních, tak instrumentálních kompetencí. 25 % respondentů na otázku, zda využívá vokálních i instrumentálních kompetencí v hodinách HV, odpovědělo, že umí zpívat i (nebo) hrát na hudební nástroj, ale nechce tyto kompetence využívat. Tedy dává přednost hudební teorii či jiným činnostem. 4 % respondentů odpovědělo, že neumí ani zpívat ani hrát na hudební nástroj, tudíž lze říct, že nevyužívá jak instrumentálních, tak vokálních kompetencí vůbec.

Mezi jeden z dílčích cílů řadíme: Objasnit metody nácvičku jednohlasých písní. Tyto metody jsme se snažili objasnit již v teoretické části a poté jsme se na konkrétní metody využívané v hudební výchově ptali respondentů v dotazníkovém šetření. Nejčastěji využívanou metodou při nácvičku jednohlasé písně je dle výzkumného šetření metoda nácvičku jednohlasé písně nápodobou neboli imitací. Vycházíme z výsledků otázek č. 7 a 11. Kde v otázce číslo 7 odpovědělo 72 % respondentů, že při nácvičku jednohlasé písně využívá hudebního nástroje a v otázce č. 11 odpovědělo 84 % respondentů, že využívá také vokálních kompetencí. Viz graf č. 7, graf č. 11.

Následující dílčí cíl měl za úkol zjistit, zda učitelé využívají hudební nástroje v hodinách hudební výchovy, případně které. Tomuto tématu jsme se věnovali v otázkách č. 6, 14 a 15,

v dotazníkovém šetření. Otázka 6. se zajímala o nejčastěji využívaný hudební nástroj, kterým byl klavír se 46 %, poté flétna s 24 % a také kytara s 21 %. Dále pak pedagogové využívají jiných hudebních nástrojů jako je například akordeon, ukulele aj. 14. otázka se zabývala využitím Orffova instrumentáře. Tento instrumentář využívá 89 % respondentů. Viz graf č. 13. Dále v 15. otázce jsme zjišťovali míru povědomí a použití boomwhackerů. Z grafu č. 14 vyplývá, že tento novodobější hudební nástroj využívá 35 % pedagogů, kteří se tohoto dotazníkového šetření zúčastnili. Můžeme tedy říci, že míra využití hudebních nástrojů z Orffova instrumentáře v hudební výchově je téměř 90 %. Co se týče míry využití hudebního nástroje jako je nejvíce používaný klavír, dostáváme se na 46 %, což je méně než polovina.

Předposledním dílčím cílem výzkumné části této diplomové práce bylo stanovit míru využití moderních technologií v hodinách hudební výchovy. Tímto tématem se zabývaly otázky č. 16 a 17, kdy jsme se v 16. otázce ptali na míru využívání kanálu YouTube. Na tuto otázku nám odpovědělo 116 respondentů z celkových 120, přičemž 60 % (graf č. 15) z nich využívá tento kanál v hodinách HV několikrát do měsíce. Na otázku č. 17 jsme nezískali velký počet odpovědí. Z celkových 120 respondentů na tuto otevřenou otázku odpovědělo pouze 65 respondentů. Viz tabulka č. 2. Otázka byla otevřená, jelikož našim cílem bylo zjistit, kterou z moderních technologií či platforem pedagogové využívají kromě kanálu YouTube, kde můžeme říct, že zde je míra využívání moderní technologie nadpoloviční. Jestliže bylo našim cílem stanovit míru využití i jiných moderních technologií a platforem, než je YouTube, je tato míra opět nadpoloviční, jelikož na tuto otázku odpovědělo 65 respondentů ze 120.

Poslední stanovený dílčí cíl byl odhalit míru spokojenosti učitelů hudební výchovy na prvním stupni ZŠ, s vlastní formou výuky. Zpětná vazba je dle našeho názoru velmi důležitá, proto jsem i tento dílčí cíl zahrnul do výzkumného šetření. Otázkou reflexe žáků a sebereflexe pedagogů se zabývala poslední část dotazníku. Konkrétně otázky č. 21 a 22. V těchto otázkách jsme se respondentů ptali, zda se chtějí v čemkoli zlepšit. Na tuto otázku 47 % respondentů odpovědělo, že ano. 43 % respondentů odpovědělo že nikoli. Viz graf č. 18 a tabulka č. 3. 21. otázka na předchozí otázku navazovala, jelikož jsme chtěli zjistit, v čem se pedagogové chtějí nejčastěji zdokonalit. Většina odpovědí naznačuje, že ve hře na hudební nástroj. Viz tabulka č. 4. Míra spokojenosti s vlastní formou výuky HV je tedy asi 50 na 50.

Jak je již avizováno v úvodu této diplomové práce. Často slyšíme, že se žáci nechtějí zapojovat do hodin hudební výchovy, nechtějí se aktivně účastnit jednotlivých aktivit, které by měli prohlubovat jak jejich emoční stránku, tak tu uměleckou či tvůrčí. Proč tomu tak je? Domníváme se, že často žáci nejeví zájem o zapojení se do hodin hudební výchovy právě z důvodu nízké atraktivity jednotlivých činností. Jestliže využijeme pouze např. kanál YouTube a nikoli žádné tvůrčí aktivity, činnosti instrumentálního či vokálního charakteru, je velmi nepravděpodobné, že se většina žáků do našich hodin aktivně zapojí, hodina je bude bavit, motivovat, probouzet v nich různé nálady, emoce, pocity, či nová poznání. Tato diplomová práce by tak mohla být přínosná pro například začínající pedagogy na prvním stupni ZŠ, či pedagogy, kteří si nejsou výukou hudební výchovy jisti. Práce obsahuje různé formy a metody nácviu jednohlasé písně tak, abychom žáky dostatečně motivovali, a žáci se do těchto vokálně instrumentálních aktivit zapojili. Dále jsou zde zmíněny činnosti instrumentální. Jak pracovat s rytmem, orffovým instrumentárem, jinými hudebními nástroji nebo nástroji vlastnoručně vyrobenými. Dále jsou v této závěrečné práci zmíněny různé online aplikace a platformy, se kterými lze výuku hudební výchovy více zatraktivnit i žákům, kteří zpívat nechtějí a více by se chtěli věnovat rytmu, instrumentaci, improvizaci či hudební teorii. Domníváme se, že cíle této diplomové práce byly naplněny a také hypotézy, které jsme stanovili na začátku výzkumné části, byly s pomocí dotazníkového šetření podrobně vyhodnoceny a okomentovány.

Seznam použité literatury

Aura musica: časopis pro sborovou tvorbu, hudební pedagogiku a hudební teorii. Ústí nad Labem: PF UJEP, katedra hudební výchovy České mládeže 8 400 96 Ústí nad Labem, 2019. ISSN 1805-4056.

Aura musica: Časopis pro sborovou tvorbu, hudební teorii a pedagogiku. Ústí nad Labem: PF UJEP, katedra hudební výchovy České mládeže 8, 400 96 Ústí nad Labem, 2021. ISSN 1805-4056.

CHLÁDKOVÁ, Blanka. *První pěvecké kroky: Základní studijní úkoly, technické problémy a hlasová cvičení. 1.* Praha, 1988

BLAŽKOVÁ, O., LIŠKOVÁ, Y. *Metodika výuky hudební výchovy na 2. stupni základních škol a středních školách z pohledu pedagogické praxe – náměty pro začínající učitele.*

Člověk a výchova: Časopis pro waldorfskou pedagogiku. Semily: Asociace waldorfských škol, 2007.

DANIEL, Ladislav. *Intonace a sluchová analýza. 1 / Ladislav Daniel.* 1960. ISBN 8070673516.

VÁŇOVÁ, Hana. *Hudební tvořivost žáků mladšího školního věku / Hana Váňová.* 1989. ISBN 8070581492.

HUDEBNÍ VÝCHOVA 3: *Metodická příručka.* Praha: Taktik International, s.r.o., Argentinská 38, 17000 Praha 7, 2021. ISBN 978-80-7563-255-5.

Hudební výchova: časopis pro hudební a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní. 28. Praha: © Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, Praha 2020 MK ČR E 6248, ISBN 1210–3683, 2020.

Hudební výchova: *časopis pro hudební a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní*. 15. Praha: © Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta Praha 2004 MK ČR E 6248, 2018. ISSN 1210-3683.

Hudební výchova: *časopis pro hudební a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní*. 27. Praha: © Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, Praha 2019 MK ČR E 6248, ISBN 1210-3683, 2019.

Hudební výchova: *časopis pro hudební a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní*. 26. Praha: © Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, Praha 2018 MK ČR E 6248, ISBN 1210-3683, 2018.

HUSLER, Frederick a Yvonne RODDOVÁ-MARLINGOVÁ. *Zpěv: vrozené fyzické vlastnosti hlasového orgánu: návod k rozvíjení zpěvního hlasu*. Ostrava: F-PRINT, 1995. ISBN 80-901883-0-3.

KOMÁRKOVÁ, Šárka. *Muzikopohádky*. Vydání první. Praha: Portál, 2021. 103 stran. ISBN 978-80-262-1729-9.

LIŠKOVÁ, Marie. *Zpíváme si s dětmi* Marie Lišková. 2005. ISBN 8024708558.

MAJTNER, Jaroslav. *Hlasová výchova / Jaroslav Majtner*. 1908. ISBN 8070675098.

Múzy v škole. 25. Banská Bystrica, 2019. ISSN 1335–1605.

Múzy v škole. 26. Banská Bystrica, 2020. ISSN 1335–1605.

SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele / František Sedlák, Hana Váňová*. 2013. ISBN 9788024620602.

SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy / Marie Slavíková*. 2003. ISBN 8070432616.

SOVÁK, Miloš. Logopedie předškolního věku. 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984.

SYNEK, Jaromír. *Vybrané kapitoly z didaktiky HV I*. Olomouc: Univerzita Palackého Olomouci, 2004. 65 s. ISBN 80-244-0964-X.

TICHÁ, Alena a Milena RAKOVÁ. *Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími: od narození do 8 let*. Vyd. 3. Praha:Portál,2014.166 s. ISBN 978-80-262-0629-3.

TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let* / Alena Tichá. 2005. ISBN 807178916X.

VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, Jarmila. *Didaktika zpěvu pro sólisty, sborové pěvce a budoucí pěvecké pedagogy*. Vyd. 2. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, 96 s. ISBN 8070828420.

Elektronické zdroje

Carl Orffquote: Elemental Music is never just music. It's bound up with ... | Quotes of famous people. Quotes of Famous People: The Biggest Collection of Quotes, Thoughts, and Aphorisms [online]. Dostupné z: <https://quotepark.com/quotes/1925224-carl-orff-elemental-music-is-never-just-music-its-bound-up/>

Claves, ozvučná dřívka. Hudební nástroje [online]. Copyright © AUDIO PARTNER s.r.o. [cit. 05.01.2023]. Dostupné z: <https://kytary.cz/bici/perkuse/detske-perkuse/claves-ozvucna-drivka/>

Česká Orffova společnost – official web. Česká Orffova společnost – official web [online]. Copyright © Česká Orffova společnost. Všechna práva vyhrazena. Created by [cit. 03.01.2023]. Dostupné z: <http://www.orff.cz/>

DANIEL, Ladislav. Instrumentální složka HV. Metodický portál: Články [online]. 08. 11. 2005, [cit. 2023-01-03]. Dostupný z WWW: https://clanky.rvp.cz/clanek/390/INSTRUMENTALNI-SLOZKA-HV.html. ISSN 1802-4785.

DANIEL, Ladislav. Jak rozumět očekávanému výstupu <i>žák zpívá intonačně čistě a rytmicky přesně</i>. Metodický portál: Články [online]. 22. 11. 2005, [cit. 2022-11-11]. Dostupný z WWW: https://clanky.rvp.cz/clanek/401/JAK-ROZUMET-OCEKAVANEMU-VYSTUPU-I-ZAK-ZPIVA-INTONACNE-CISTE-A-RYTMICKY-PRESNE-I.html. ISSN 1802-4785.

Vyznam-slova.com-Vyhledávání ve slovníku. Vyznam-slova.com-Vyhledávání ve slovníku [online]. Dostupné z: <https://www.vyznam-slova.com/>

Dřevěné rytmické nástroje Archivy – Tandem. Aktuality – Tandem [online]. Copyright © 2021 Mgr. Jaroslav Jenček [cit. 05.01.2023]. Dostupné z: <https://jenckova.cz/kategorie-produktu/drevene-rytmicke-nastroje/>

Goldon 34120 - Hudební centrum s.r.o. Hudební nástroje, zvuk a nahrávání – Hudební centrum s.r.o. [online]. Copyright © 2023 [cit. 05.01.2023]. Dostupné z: https://www.hudebnicentrum.cz/goldon-34120_z30352/

Muzikant 2023 [cit. 05.01.2023]. Dostupné z: <https://www.muzikant.cz/goldon-sada-zvonku-s-drzadlem-33880-162802>

Hlasová hygiena aneb desatero tipů, jak pečovat o hlas | Muzikantiakapely.cz. Muzikanti a kapely | Hudební magazín pro muzikanty [online]. Dostupné z: <https://muzikantiakapely.cz/magazin/hlasova-hygiena-aneb-desatero-tipu-jak-pecovat-o-hlas/>

Hlasová hygiena: PĚVECKÁ TECHNIKA. PĚVECKÁ TECHNIKA [online]. Copyright © 2013 Všechna práva vyhrazena. [cit. 07.11.2022]. Dostupné z: <https://pevecka-technika.webnode.cz/hlasova-hygiena/>

Hudební výchova - 1. stupeň | revize ICT RVP v ZV. Jak jste na tom? [online]. Copyright © MŠMT ČR [cit. 18.01.2023]. Dostupné z: <https://revize.edu.cz/clanky/hudebni-vychova-1-stupen>

Hudební výchova – Výukové zdroje. Wordwall | Create better lessons quicker [online]. Dostupné z: <https://wordwall.net/cs-cz/community/hudebn%C3%AD-v%C3%BDchova>

Informační systém [online]. Copyright © [cit. 07.11.2022]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/ped/podzim2015/ZS1BP_HLV1/Hlasova_vychova.pdf

JAROŠ, DANIEL. Zpěv khoomei: Zpěv khoomei. ORL ambulance, centrum léčby hlasových poruch, Rychnov nad Kněžnou [online]. Rychnov nad Kněžnou, 2009, 17.7.2013 [cit. 2022-11-05]. Dostupné z: <http://www.hlascentrum.cz/>

Kahoot – Guru ve škole. Guru ve škole [online]. Copyright © 2023 [cit. 19.01.2023]. Dostupné z: <https://www.guruveskole.cz/kahoot/>

LearningApps – Guru ve škole. Guru ve škole [online]. Copyright © 2023 [cit. 19.01.2023]. Dostupné z: <https://www.guruveskole.cz/learningapps/>

LIŠKOVÁ, Marie. Tvořivé hry – kukačkové tercie (interval sestupné malé tercie, analýza intervalu v hudebním díle). Metodický portál: Články [online]. 19. 01. 2005, [cit. 2022-11-26]. Dostupný z WWW:<<https://clanky.rvp.cz/clanek/148/TVORIVE-HRY-KUKACKOVE-TERCIE-INTERVAL-SESTUPNE-MALE-TERCIE-ANALYZA-INTERVALU-V-HUDEBNIM-DILE.html>>. ISSN 1802-4785.

HUDEBNÍ NÁSTROJE – TAMBURINA. Vítejte na stránkách Tamburíny – TAMBURINA [online]. Copyright © Pobo Page Builder [cit. 24.03.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/hudebni-nastroje/>

Montessori hračky: Hudební hračky. Montessori hračky [online]. [cit. 2023-01-05].
Dostupné z: <https://montessorihracky.cz/cs/20-hudebni-hracky>

O nás – Česká Orffova společnost. Česká Orffova společnost – official web [online].
Copyright © Česká Orffova společnost. Všechna práva vyhrazena. Created by [cit.
03.01.2023]. Dostupné z: <http://www.orff.cz/cs/AboutUs>

Postavení hudební výchovy v RVP ZV a její metodologická východiska. Metodický
portál RVP ZV [online]. 2004 [cit. 2022-11-01]. Dostupné z:
<https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/42/POSTAVENI-HUDEBNI-VYCHOVY-V-RVP-ZV-A-JEJI-METODOLOGICKA-VYCHODISKA.html>

Postoj a dýchání: PĚVECKÁ TECHNIKA. PĚVECKÁ TECHNIKA [online].
Copyright © 2013 Všechna práva vyhrazena. [cit. 04.11.2022]. Dostupné
z: <https://pevecka-technika.webnode.cz/zasady-peveckeho-postoje-a-peveckeho-dychani/>

Quizizz – Guru ve škole. Guru ve škole [online]. Copyright © 2023 [cit. 19.01.2023].
Dostupné z: <https://www.guruveskole.cz/quizizz/>

Rolničky, činelky, zvonky | muzikant.cz e-shop. Hudební nástroje |
Muzikant.cz [online]. Copyright © Muzikant 2023 [cit. 05.01.2023]. Dostupné
z: <https://www.muzikant.cz/perkuse/ostatni-perkuse/rolnicky-cinelky-zvonky/>

Rumba koule, maracas – Hudební centrum s.r.o. Hudební nástroje, zvuk a nahrávání –
Hudební centrum s.r.o. [online]. Copyright © 2023 [cit. 05.01.2023]. Dostupné
z: https://www.hudebnicentrum.cz/bici_k4/perkuse_k94/rumba-koule-maracas_k522/

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: Národní ústav pro vzdělávání.
[online]. Praha: MŠMT, 2021, [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani.html>

Stručná metodika boomwhackers | Internetový magazín |= ZAKATEDROU.CZ =|. Internetový magazín |= ZAKATEDROU.CZ =| | Magazín pro učitele 1. stupně ZŠ [online]. Dostupné z: <http://zakatedrou.cz/?p=129v>

Studio 49 RT 250 Ruční bubínek s přírodní membránou – TAMBURINA. Vítejte na stránkách – TAMBURINA [online]. Copyright © PoboPageBuilder [cit. 05.01.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/rucni-bubinek-s-prirodni-membranou-rt-250/>

SVOBODA, Jiří. Artikulační cvičení. JS Info [online]. 2021 [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <http://www.jsinfo.cz/komdov/artikula.htm>

Takt ~ Kytaristka.cz. Zpěvník a akordy ~ Kytaristka.cz [online]. Dostupné z: <https://kytaristka.cz/slovník/takt>

Tamburina blog Orffovy nástroje. Vítejte na stránkách – TAMBURINA [online]. Copyright © PoboPageBuilder [cit. 04.01.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/blog/orffovy-hudebni-nastroje-a-jejich-prinos-pro-skoly-kvalita-dlouhovekost-a-spektrum-moznosti/>

Vyrob si brčkofón – YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2023 Google LLC [cit. 09.01.2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=fGpsl-4-9Bw>

Vyrob si fanfrnoch! - Nesladkář. Nesladkář – adventní kalendář bez sladkostí [online]. Copyright © Copyright 2020 Nesladkář [cit. 09.01.2023]. Dostupné z: <https://nesladkar.cz/blog-post/vyrob-si-fanfrnoch/>

Vyrobte si domácí hudební nástroje – Nastraž uši. Hudební hrátky do třídy i do kuchyně – Nastraž uši [online]. Dostupné z: <http://www.nastrazusi.cz/hudebni-nastroje/>

Wordwall – Guru ve škole. Guru ve škole [online]. Copyright © 2023 [cit. 19.01.2023]. Dostupné z: <https://www.guruveskole.cz/wordwall/>

Seznam obrázků

Obrázek 1: fonogestika (Sedlák 1968).....	29
Obrázek 2: Modely stoupající a klesající melodie (Synek 2004).....	30
Obrázek 3: Intonační schody(Synek 2004).....	31
Obrázek 20 Běží liška k Táboru (Synek 2004).....	52

Seznam grafů

Graf č. 1.....	62
Graf č. 2.....	62
Graf č. 3.....	63
Graf č. 4.....	63
Graf č. 5.....	64
Graf č. 6.....	64
Graf č. 7.....	65
Graf č. 8.....	66
Graf č. 9.....	67
Graf č. 10.....	67
Graf č. 11.....	68
Graf č. 12.....	70
Graf č. 13.....	70
Graf č. 14.....	71
Graf č. 15.....	71
Graf č. 16.....	74
Graf č. 17.....	74
Graf č. 18.....	75
Graf č. 19.....	78

Seznam tabulek

Tabulka č. 1	69
Tabulka č. 2	73
Tabulka č. 3	75
Tabulka č. 4	77
Tabulka č. 5	78

Seznam příloh

Příloha č. 1 „Moje pole“
Příloha č. 2 "Můj koníček vraný"
Příloha č. 3 Víla a trpaslík
Příloha č. 4 Dobrá čarodějka Bylinda
Příloha č. 5 Domeček ve Skřítkově
Příloha č. 6 Opička Bětka
Příloha č. 7 Sluníčko
Příloha č. 8 Hoří
Příloha č. 9 Víla Hračkajda
Příloha č. 10 Tady, venku
Příloha č. 11 Káča našla ptáče
Příloha č. 12 Ozvěna
Příloha č. 13 Bledule
Příloha č. 14 Bzum, bzum, bzum
Příloha č. 15 Rytmický doprovod
Příloha č. 16 Čarodějnice
Příloha č. 17 Vlák
Příloha č. 18 Rozezpívání artikulací
Příloha č. 19 Už ty pilky dořezaly
Příloha č. 20 Holka modrooká
Příloha č. 21 Boomwhackers
Příloha č. 22 Mniši a myši
Příloha č. 23 Vrány
Příloha č. 24 Večerníček
Příloha č. 25 Písnička ke koupání

- Příloha č. 26 Ukolébavka
- Příloha č. 27 Luna a slunce
- Příloha č. 28 Claves
- Příloha č. 29 Drhlo
- Příloha č. 30 Činely
- Příloha č. 31 Triangl
- Příloha č. 32 Zvonek
- Příloha č. 33 Rolničky
- Příloha č. 34 Tamburína
- Příloha č. 35 Dřevěný blok
- Příloha č. 36 Bubínek
- Příloha č. 37 Rumba koule
- Příloha č. 38 Zvonkohra
- Příloha č. 39 Metalofon
- Příloha č. 40 Xylofon
- Příloha č. 41 Boomwhackers
- Příloha č. 42 Carton cajon
- Příloha č. 43 Odkaz na online dotazník k výzkumné části práce

Přílohy

Příloha č. 1 „Oře šuhaj“

Zdroj: TICHÁ, Alena a Milena RAKOVÁ. Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími: od narození do 8 let. Vyd. 3. Praha:Portál,2014.166 s.ISBN 978-80-262-0629-3, str. 93.

Text písně:

1. *Moje pole, moje pole
při mokřince leží,
když já na něj s ploužkem vejdu,
strniště se ježí.*
2. *Dobře orej, dobře zasej,
udělej to čistě,
za tři čtvrtě léta budeš
pšeničku mít jistě.*

Musical score for the song "Oře šuhaj". It consists of six staves of music in G major, 3/4 time. The lyrics are written below the notes. The score includes a vertical label "PODZIM" and the page number "93".

Mo - je po - le, mo - je po - le při mok - řin - ce -
le - ži, když já na něj s plouž - kem vej - du,
str - niš - tě se je - ži.
Tra - la la la la la la la, tra - la la la
la la, tra - la la la la la la la,
tra - la la la la la la

Příloha č. 2 "Můj koníček vraný"

Zdroj: TICHÁ, Alena a Milena RAKOVÁ. Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími: od narození do 8 let. Vyd. 3. Praha:Portál,2014.166 s.ISBN 978-80-262-0629-3, str. 109.

Text písně:

1. *Můj koníček vraný,
jako malovaný.
Hopsa, hej,
hopsa, hejsa, hej.*
2. *Nožky pěkně zdvihá,
ušima si střihá.
Hopsa, hej,
hopsa, hejsa, hej.*
3. *Až tě osedláme,
kam se podíváme.
Hopsa, hej,
hopsa, hejsa, hej.*

Musical score for the song "Můj koníček vraný". It consists of four staves of music in G major, 3/4 time. The lyrics are written below the notes. The score includes a vertical label "PODZIM" and the page number "109".

Můj ko - ni - ček vra - ný, ja - ko ma - lo -
va - ný. Hop - sa hej - sa hej,
hop - sa hej - sa hej, hop - sa hej - sa
hej, hop - sa hej - sa hej,

Příloha č. 3 Víla a trpaslík

Zdroj: KOMÁRKOVÁ, Šárka. Muzikopohádky. Vydání první. Praha: Portál, 2021. 103 stran.
ISBN 978-80-262-1729-9

VÍLA A TRPASLÍK

Musical score for 'VÍLA A TRPASLÍK' in G major, 2/4 time. The score consists of two staves of music with lyrics in Czech. The first staff has chords D, A, D, D, A, G, A above it. The second staff has chords D, A, D, D, A, D above it. The lyrics are: 'VÍ - la zpí - vá ne, ne, ne! Já mám bot - ky dře - vě - né. To jsou mo - je stře - ví - ce, kla - pou ze všech nej - ví - ce. Nech si svo - je ko - že - né, já je ne - chci. Fakt, že ne! (zakřičet)'

Příloha č. 4 Dobrá čarodějka Bylinda

Zdroj: KOMÁRKOVÁ, Šárka. Muzikopohádky. Vydání první. Praha: Portál, 2021. 103 stran.
ISBN 978-80-262-1729-9, str. 40-41.

DOBRÁ ČARODĚJKA BYLINDA

Musical score for 'DOBRÁ ČARODĚJKA BYLINDA' in C major, 4/4 time. The score consists of five staves of music with lyrics in Czech. The chords are: C, Dm, G7, C, F, C, Dm, C, C, G7, C, G, C. The lyrics are: 'By - lín - ky mám tu - ze rá - da, sbí - rá - m je s lás - kou, pé - či. Pro se - be, pro ka - ma - rá - da, vždyť nás všech - ny vy - lé - či. Na be - bič - ka heř - má - nek, me - duň - ka je na spá - nek. ko - pň - va má vi - ta - mí - ny, na ne - du - hy, čas - té splí - ny. By - lín - ky jsou moud - ré, moc - né, já jim dob - ře ro - zu - mím. Jsou nám vždy - ky ná - po - moc - né, ne - moc pro - to lè - čit smím.'

Příloha č. 5 Domeček ve Skřítkově

Zdroj: KOMÁRKOVÁ, Šárka. Muzikopohádky. Vydání první. Praha: Portál, 2021. 103 stran.
ISBN 978-80-262-1729-9, str. 52.

DOMEČEK VE SKŘÍTKOVĚ

Dm A Dm
Do-me-ček je smut-ný, sám, skříť-ka dáv-no ne-hle-dá.

5 A Dm Gm A Dm
Ro - di - nám, těm ne - pra - vým se pěk - ně zpří - ma po - sta - ví.

9 D G A D
Až se jed - nou ob - je - vi - la Hu - deb - ní - ko - va ro - di - na,
Do - me - ček už smut - ný ne - ní, zpí - vá pěk - ně zve - se - la.

13 D G A D G
skříť - ka pak vy - svo - bo - di - la lás - ka k hud - bě
Hu - deb - ní - ko - ví si hudby ce - ní. Za - trp - klost už

16 A D A D
ne - vin - ná. Do - ce - la!
zmi - ze - la.

Příloha č. 6 Opička Bětka

Zdroj: KOMÁRKOVÁ, Šárka. Muzikopohádky. Vydání první. Praha: Portál, 2021. 103 stran.
ISBN 978-80-262-1729-9, str. 73.

Text rozpočítávadla „Opička Bětka“:

1. *My jsme malé opičky(tleskáme),
zacinkají rolničky(cinkáme).
Mori-dum, mori-dům(dupeme),
zabubnujem bum bum bum(bubnujeme).*
2. *My jsme malé opičky(tleskáme),
zatleskají ručičky(tleskáme).
Mori-dum, mori-dům(dupeme),
až zboříme celý dům(bubnujeme).*
3. *Mori-dum, mori-dá(tleskáme),
Opičku nám udělá(tleskáme),
ten anebo ten(tleskáme).*

Příloha č. 7 Sluníčko

Zdroj: KOMÁRKOVÁ, Šárka. Muzikopohádky. Vydání první. Praha: Portál, 2021. 103 stran.
ISBN 978-80-262-1729-9, str. 79.

SLUNÍČKO

D A

1. Co - pak je to za o - táz - ku? I ty ma - lý po - ple - to.
2. Když po - bě - žíš za slu - nič - kem, mů - žeš bě - žet ce - lý věk.

D Hm G A D D Em/D Refrén:

3. Slu - nič - konám ne - u - tí - ká, všich - ni ta - dy ví - me to. Na zá - pa - dě
Stej - ně ni - kdy ne - chy - tíš ho, vždy - ky se dá na ú - těk.

F#m/D G/D D F#m/D D A D Em/D F#m/D G/D

10. za - pad - ne, na vý - cho - dě vy - jde. Ne - ní to nic zá - had - né,

D A D

15. to - ti je - nom při - jde.

Příloha č. 8 Hoří

Zdroj: KOMÁRKOVÁ, Šárka. Muzikopohádky. Vydání první. Praha: Portál, 2021. 103 stran.
ISBN 978-80-262-1729-9, str. 91.

HORÍ

A E7 A

Ho - řil! Ho - řil! Na - še po - le - sí, pam, pam, pam. Ho - řil Ho - řil!

E7 A E /G# A

Kdo ho u - ha - sí? Pam, pam. Tr - pas - li - ci, skřít - ci, ví - ly,

E /G# A E7 A

ma - jí plán, když o - heň kví - lí. Ho - řil! Ho - řil! Oh - ni - vák řá - dí, pam, pam, pam.

E7 A E /G# A

Ho - řil! Ho - řil! Ha - si - cí boj svá - dí. Jak si bo - jov - ní - ci ve - li?

E /G# A A E7 A

Oh - ni - vák za - kro - lít sved - lit! Ne - ho - řil! Ne - ho - řil! Les je u - ha - šen! Pam, pam, pam.

E /F# /G# A E A

Ne - ho - řil! Ne - ho - řil! Ús - pěš - ný byl den, pam, pam!

Příloha č. 9 VÍLA HRAČKAJDA

Zdroj: KOMÁRKOVÁ, Šárka. Muzikopohádky. Vydání první. Praha: Portál, 2021. 103 stran.
ISBN 978-80-262-1729-9, str. 101.

VILA HRACKAJDA

C G G7 C G G7 C

1. Čá - ry, má-ry, a-bra-ka, vy - ča - ru - ji o - bla-ka. Pro Ji - ří-ka
2. Čá - ry, má-ry, a-bra-ka, pře-j si všech-no na své-tě. Vy - ča-ru-ji

6 G G7 C G C C Am

viáč - ky ne-bo ji - né hrač-ky. Ne - buď smut-ná, Hrač-kaj-do má,
i dra-ka na pod-zim či v lé-tě. Proč je mo - je ví - la hra-ček

11 F G C Dm F

vždyť tě pře-ce rá-da mám. Chci tě ně-jak roz-ve-se - lit, dý - chá-nek ti
to - lík smut-ná, bez de-chu? V ob-li-če - ji vel-ký mrá-ček, v o-čích mno-ho

16 G C C Dm F G

u - dě - lám. Pav-lín-ko, jsi hod-ná hol-ka, a-le ví-lu ne-smíš mít.
po-vzde-chů.

21 C Dm F G C

Po - dí - vej, jak smut-ně kou - ká, na svo - bo - du nech ji jít.

Příloha č. 10 Tady, venku

Zdroj: Aura musica: časopis pro sborovou tvorbu, hudební pedagogiku a hudební teorii.
Ústí nad Labem: PF UJEP, katedra hudební výchovy České mládeže 8 400 96 Ústí nad
Labem, 2019. ISSN 1805-4056., str. 77-79

Tady, venku

český text Jiřina Jiříčková

Walter Kern, upravila Jiřina Jiříčková

G Emi C D G Emi C D

Ta - dy, ve - nku, hudba je tu sná - mi, ta - dy, ve - nku, hudba stá - le zní! Hej!

5 G Emi C D G Emi C D

Ta - dy, ve - nku, hudba je tu sná - mi, ta - dy, ve - nku, hudba stá - le zní!

Příloha č. 11 Káča našla ptáče

Zdroj: HUDBA.HRADISTE.CZ. HUDBA.HRADISTE.CZ [online]. Dostupné

z: <https://www.midisoubory.cz/U-NOTY.php?ID=333430b5300400>

9. KÁČA NAŠLA PTÁČE

hudba: J. Uhlíř
text: Z. Svěrák

předehra 4 taktů

The musical score is written in 4/4 time and consists of five staves. The first four staves contain the melody with lyrics underneath. The fifth staff is a piano accompaniment. Chords are indicated above the notes: F, Bb, F, Gm, C, F, Bb, F, Gm, C, F, Bb, C, F, F, Bb, C, F.

Káča našla ptáče je promoklé a pláče kdo poradí Káče komu ptáče dát
Káča našla ptáče je promoklé a pláče kdo poradí Káče komu ptáče dát ni-ko-
mu jinému jenom panu hajnému on ho dá do hnízda ptáče zase zahvzdá ni-ko-
mu jinému jenom panu hajnému on ho dá do hnízda ptáče zase zahvzdá

Jířa našla zvíře co netrefilo k dítě
kdo poradí Jíře komu zvíře dát
Jířa našla zvíře co netrefilo k dítě
kdo poradí Jíře komu zvíře dát
nikomu jinému jenom panu hajnému
hajnému jedině on ho vrátí k rodině
nikomu jinému jenom panu hajnému
hajnému jedině on ho vrátí k rodině

Míra našel výra má po noční a zírá
zajímá se Míra komu výra dát
Míra našel výra má po noční a zírá
zajímá se Míra komu výra dát
nikomu jinému jenom panu hajnému
může mu radu dát kdy má lítat a kdy spát
nikomu jinému jenom panu hajnému
může mu radu dát kdy má lítat a kdy spát

Na dolejší lávce tam Slávka našla savce
kdo poradí Slávce komu savce dát
na dolejší lávce tam Slávka našla savce
kdo poradí Slávce komu savce dát
vždyť je to Pavlata zadělány od bláta
měli ho za zvíře špinavý byl k nevěře
vždyť je to Pavlata zadělány od bláta
měli ho za zvíře špinavý byl k nevěře

dohra

Příloha č. 12 Ozvěna

Zdroj: LIŠKOVÁ, Marie. Zpíváme si s dětmi Marie Lišková. 2005. ISBN 8024708558, str. 23-24

The musical score is written in 2/4 time and consists of two staves. The first staff is labeled 'učitel' and the second 'děti - ozvěna'. The melody is simple and consists of a few notes.

učitel děti - ozvěna

Ne to - pýr Ne - to - pýr
Vla - što - vka Vla - štov - ka
Ku - ka - čka Ku - ka - čka

Příloha č. 13 Bledule

Zdroj: LIŠKOVÁ, Marie. Zpíváme si s dětmi Marie Lišková. 2005. ISBN 8024708558, str. 23-24

Bledule

*Hudba Marie Liškové
Slova Jiří Faltus*

Ku-dy zi-ma u - te - kla, ni - ko - mu nic ne - ře - kla,
a - si za - dem přes plo - ty, jsou tam bí - lé šlá - po - ty.

Příloha č. 14 Bzum, bzum, bzum

Zdroj: LIŠKOVÁ, Marie. Zpíváme si s dětmi Marie Lišková. 2005. ISBN 8024708558, str. 87-88.

Bzum, bzum, bzum

*Nápěv německé lidové písně
Přeložil Václav Fischer*

Mírně rychle

Bzum, bzum, bzum, úl je vče - lí dům.
Vče - li - čky jsou v je - dnom ko - le, tan - čí nad lou -
kou i po - lem. Bzum, bzum, bzum, úl je vče - lí dům.

2. Bzum, bzum, bzum, úl je včeli dům.
Každá včelka má se k dílu, aby snesla dosti pylu.
Bzum, bzum, bzum, úl je včeli dům.
3. Bzum, bzum, bzum, úl je včeli dům.
A v tom domku je dost medu pro babičku i pro dědu.
Bzum, bzum, bzum, úl je včeli dům.

Příloha č. 15 Rytmický doprovod

Zdroj: LIŠKOVÁ, Marie. Zpíváme si s dětmi Marie Lišková. 2005. ISBN 8024708558, str. 88.

Rytmický doprovod

Bubínek
Rumba koule

- ▶ 1.–2. takt – bubínek, hra v rytmu písně.
- ▶ 3.–4. takt – rumba koule – tá tá táá (opakuje rytmus bubínku).
- ▶ 5.–8. Nehrajeme.
- ▶ 9.–12. takt – stejně jako 1.–4. takt.

Příloha č. 16 Čarodějnice

Zdroj: LIŠKOVÁ, Marie. Zpíváme si s dětmi Marie Lišková. 2005. ISBN 8024708558, str. 92-93.

Čarodějnice

Hudba Karel Hába

Slova B. Kratochvíl

Zvolna

Čá - ry má - ry v du - tím stro - mě, hou - sen - ka tam ča - ru - je,
až vy - kou - zlí krá - sné dí - lo, ko - mu z nás ho da - ru - je,
až vy - kou - zlí krá - sné dí - lo, ko - mu z nás je da - ru - je.

2. Čáry máry v tichém koutku čaruje tam dlouhou nit,
/:postýlku z ní uplétá si, v kuklu chce se proměnit:./
3. Čarovala až do jara, až jí praskla postýlka,
/:Housenka se proměnila v překrásného motýlka:./

Příloha č. 17 Vlák

Zdroj: LIŠKOVÁ, Marie. Zpíváme si s dětmi Marie Lišková. 2005. ISBN 8024708558, str. 31-32.

Vlák

Hudba V. Bláha
Slova M. Veselý

Je - de, je - de vlak, sy - či ja - ko drak.
U - li - ční - cky za - hvi - zdá, ztra - ti kou - ře mrak.
U - li - ční - cky za - hvi - zdá, ztra - ti kou - ře mrak.

1. Jede, jede, vlak,
Letí jako pták.
/Kola se mu roztočí
až přechází zrak..!
2. Jede, jede, vlak,
zpívá si: Tak, tak!
/Sedněte si, lidičky,
svezu vám i vak..!

Příloha č. 18 Rozzpívání artikulací

Zdroj: HUDEBNÍ VÝCHOVA 3: Metodická příručka. Praha: Taktik International, s.r.o., Argentinská 38, 17000 Praha 7, 2021. ISBN 978-80-7563-255-5, str. 64-65

Rozzpívání s artikulací:

Ře - zu, ře - zu, dí - vi, ře - zu pě - knouchvi - li. Ře - zu, ře - zu po - le - ná, až mě bo - li ra - me - na.

Příloha č. 19 Už ty pilky dořezaly

Zdroj: HUDEBNÍ VÝCHOVA 3: Metodická příručka. Praha: Taktik International, s.r.o., Argentinská 38, 17000 Praha 7, 2021. ISBN 978-80-7563-255-5, str. 64-65

Už ty pilky dořezaly

živě slezská lidová

1. Už ty pi - lky do - ře - za - ly, už ty mlyn - ky do - mle - ly,
Hlan - ka se zas jen to - čí,
2. Ju - ra e - nom po - ska - ku - je, ma - ju pra - zdne sto - do - ly,
mu - zi - kan - ti po - dí - mu - ji, hrom ať do nich u - ho - ďí!

Příloha č. 20 Holka modrooká

Zdroj: Holka modrooka | Sheet music, Music, Save. Pinterest – Česká republika [online]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/480688960230591183/>

HOLKA MODROOKÁ

Hol - ka mod-ro - o - ká ne - se - dá - vej u po - to - ka Hol - ka
mod-ro - o - ká ne - se - dá - vej tam V po - to - ce se vo - da to - čí
po - de - me - le tvo - je o - čí Hol - ka
mod - ro - o - ká ne - se - dá - vej tam

Příloha č. 21 Boomwhackers

Zdroj: Stručná metodika boomwhackers | Internetový magazín [= ZAKATEDROU.CZ =]. Internetový magazín [= ZAKATEDROU.CZ =] | Magazín pro učitele 1. stupně ZŠ [online]. Dostupné z: <http://zakatedrou.cz/?p=129v>

Skákal pes

Ská - kal pes	přes o - ves,	přes ze - le - nou	lou - ku,
šel za ním	my - sli - vec,	pé - ro na klo - bou - ku.	

Rybička malička

Ry - bi - čka	ma - li - čká	po Du - na - ji	pla - ve,	
chy - til ji	šo - ha - jek	u sa - mé - ho	kra - je.	

Pec nám spadla

Pec nám spa - dla,	pec nám spa - dla,	kdo - pak nám ji	po - sta - ví,						
sta - rý pe - kař	ne - ní do - ma,	a mla - dý to	ne - u - mí.						

Příloha č. 22 Mniši a myši

Zdroj: JURKOVIČ, Pavel. Podpisničky s doprovodem dětských nástrojů. 1977. Praha: Reprint Editio Supraphon, 1981, str. 19.

13. Mniši a myši

Text: Jiří Havel

Živě a plynule

Zpěv

mf

1. Víc než my - ši v tem - né skrý - ši
2. Teď v té chý - ši pod cyp - ři - ši
3. Mni - ši za - se v ji - né ři - ši

Fl.

Zv. s.

X. s. a.

Bub. Tamb.

Činel

f

1. piš - tě - li dva mni - ši v ply - ši.
2. řá - dí my - ši. Kde jsou mni - ši?
3. o té my - ši chás - ce pi - ši;

My - ši řá - dí v na - ši ohý - ši.

Příloha č. 23 Vrány

Zdroj: JURKOVIČ, Pavel. Podpisničky s doprovodem dětských nástrojů. 1977. Praha: Reprint Editio Supraphon, 1981, str. 17.

11. Vrány

Text: Oldřich Sirovátka

Živě *f*

Zpěv sólo Čer-ná vrá - na le - ti sa - ma. Pro své dě - ti.

Zpěv sbor Kam to le - ti? Kde je cho - vá?

X. s. a. *mf* Trgl.

Bicí $\frac{3}{4}$ $\frac{2}{4}$

V le - se do - ma. V černém pe - ři. Černou ka - ši.

Kde tam le - ží? Co jim va - ří? Čím ji mas - tí?

Dř. P.čin. Tamb.

Ko - lo - mas - tí.

Krá, krá, krá, krá, krá, krá, krá, krá, krá, krá, krá, krá.

Čin. Všechny bicí

Příloha č. 24 Večerníček

Zdroj: JURKOVÍČ, Pavel. Podpísničky s doprovodem dětských nástrojů. 1977. Praha: Reprint Editio Supraphon, 1981, str. 13.

7. Večerníček

Text: Pavel Jurkovič

Mírně rychle

Zpěv

Zv.a.

M.a.

mf

Pa - dá, pa - dá zdra - vič - ko hod - ným dě - tem na lič - ko.

Padej, padej, sluníčko,
ať zas vyjdeš raničko.

Až nám usne robátko,
přijď k nám taky, pohádko.

Padá slunko do chládku,
vypráví tam pohádku.

Vyprávěj mu do spánku
o kouzelném verpánku.

Příloha č. 25 Písnička ke koupání

Zdroj: JURKOVIČ, Pavel. Podpísničky s doprovodem dětských nástrojů. 1977. Praha: Reprint Editio Supraphon, 1981, str. 11.

5. Písnička ke koupání

Text: Pavel Jurkovič

Živě

Zpěv *mf*

Pla - vu, pla - vu přes Vl - ta - vu, ve vl - nách si
Na Mu - mla - vě ma - lá vln - ka na - chy - ta - la

X. s. *mf*

X. a. *mf*

my - ju hla - vu, pla - vu, pla - vu přes Luž - ni - ci, la - pá m lí - ny pod po - kli - ci.
pl - no slunka. Šplouchá, šplouchá šplouchadélko na zlo - bi - vě ku - ka - děl - ko.

Příloha č. 26 Ukolébavka

Zdroj: JURKOVIČ, Pavel. Podpísmičky s doprovodem dětských nástrojů. 1977. Praha: Reprint Editio Supraphon, 1981, str. 8.

2. Ukolébavka

Text: Lidový z Moravy

Zvolna *p*

Zpěv Ha - jú, ha - jú

Zv. s. a. *p*

Trgl. $\frac{3}{4}$ *p*

ha - juš - ky, šla Ma - řen - ka na hruš - ky.

p

Vza - li jí tam ka - bá - tek, teď ne - má nic

na svá - tek.

Příloha č. 27 Luna a slunce

Zdroj: JURKOVIČ, Pavel. Podpísničky s doprovodem dětských nástrojů. 1977. Praha: Reprint Editio Supraphon, 1981, str. 28.

20. Luna a slunce

Text: Francouzský lidový

Mírně rychle

Zpěv *mf*

Do-brý ve-čer,
Pa-ne Slun-ce,

Fl. *p*

Zv. s.a. *p*

X. s.a. *p*

Dř. $\frac{2}{4}$ *p*

Trgl. $\frac{2}{4}$ *p*

pa-ní Lu-no, co máš za lu-bem? Svi-tit, a-by šves-tek pl-no
dob-ré rá-no, co máš za lu-bem? Svi-tit, a-by u-zrá-va-lo

zrá-lo dě-tem všem.
jab-ko dě-tem všem.

Příloha č. 28 Claves

Zdroj: Vyhledávání – TAMBURINA. Vítejte na stránkách Tamburíny – TAMBURINA [online]. Copyright © Pobo Page Builder [cit. 10.02.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/vyhledavani/?string=d%C5%99%C3%ADvka>

Příloha č. 29 Drhlo

Zdroj: NINO Percussion Dřevěné agogo – TAMBURINA. Vítejte na stránkách Tamburíny – TAMBURINA [online]. Copyright © Pobo Page Builder [cit. 10.02.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/nino560/>

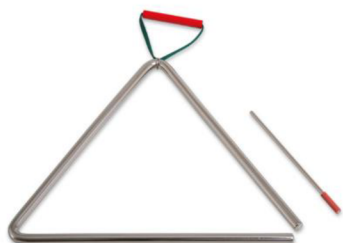
Příloha č. 30 Činely

Zdroj: NINO Percussion činely 8“, mosaz – TAMBURINA. Vítejte na stránkách Tamburíny – TAMBURINA [online]. Copyright © Pobo Page Builder [cit. 10.02.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/nino-br20/>

Příloha č. 31 Triangl

Zdroj: Studio 49 T 25 Triangl – TAMBURINA. Vítejte na stránkách Tamburíny – TAMBURINA [online]. Copyright © Pobo Page Builder [cit. 10.02.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/triangl-t-25/>

Příloha č. 32 Zvonek

Zdroj: Diatonické mačkací zvonky Goldon 33870 - TAMBURINA. Vítejte na stránkách Tamburíny – TAMBURINA [online]. Copyright © Pobo Page Builder [cit. 10.02.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/diatonicke-mackaci-zvonky-goldon-33870/>

Příloha č. 33 Rolničky

Zdroj: Rolničky na držátku GOLDON 33459 - TAMBURINA. Vítejte na stránkách Tamburíny – TAMBURINA [online]. Copyright © Pobo Page Builder [cit. 10.02.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/zvonecky-na-drzratku-goldon-33459/>

Příloha č. 34 Tamburína

Zdroj: NINO Percussion Dřevěná tamburína 10" - jednořadá – TAMBURINA. Vítejte na stránkách Tamburíny – TAMBURINA [online]. Copyright © Pobo Page Builder [cit. 10.02.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/nino14/>

Příloha č. 35 Dřevěný blok

Zdroj: NINO Percussion Dřevěný blok – TAMBURINA. Vítejte na stránkách Tamburíny – TAMBURINA [online]. Copyright © Pobo Page Builder [cit. 10.02.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/nino21-22/>

Příloha č. 36 Bubínek

Zdroj: Studio 49 RT 250/P Ruční bubínek s plastovou membránou – TAMBURINA. Vítejte na stránkách Tamburíny – TAMBURINA [online]. Copyright © Pobo Page Builder [cit. 10.02.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/rucni-bubinek-s-plastovou-membranou-rt-250/>

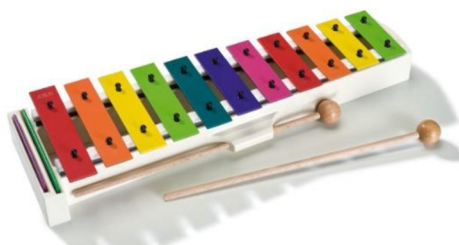
Příloha č. 37 Rumba koule

Zdroj: Planet Music DP266 – Hudební centrum s.r.o. Hudební nástroje, zvuk a nahrávání – Hudební centrum s.r.o. [online]. Copyright © 2023 [cit. 10.02.2023]. Dostupné z: https://www.hudebnicentrum.cz/planet-music-dp266_z23735/?gclid=CjwKCAiA85efBhBbEiwAD7oLQCI79155dHna3TYijR6tPIUDeQ0iH5zYsDLvAngcGz-4WZ1bacbASxoCCWUQAvD_BwE

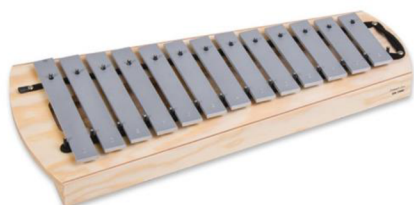
Příloha č. 38 Zvonkohra

Zdroj: Zvonkohra Boomwhackers – Sonor BWG – TAMBURINA. Vítejte na stránkách Tamburíny – TAMBURINA [online]. Copyright © Pobo Page Builder [cit. 10.02.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/zvonkohra-boomwhackers-sonor-bwg/>

Příloha č. 39 Metalofon

Zdroj: Studio 49 SM 1600 Metalofon sopránový diatonický – TAMBURINA. Vítejte na stránkách Tamburíny – TAMBURINA [online]. Copyright © Pobo Page Builder [cit. 10.02.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/metalofon-sopranovy-diatonicky-sm-1600/>

Příloha č. 40 Xylofon

Zdroj: Studio 49 SX 2000 Xylofon sopránový diatonický – TAMBURINA. Vítejte na stránkách Tamburíny – TAMBURINA [online]. Copyright © Pobo Page Builder [cit. 10.02.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/xylofon-sopranovy-diatonicky-sx-2000/>

Příloha č. 41 Boomwhackers

Zdroj: Diatonická sada boomwhackerů BW-DG – TAMBURINA. Vítejte na stránkách Tamburíny – TAMBURINA [online]. Copyright © Pobo Page Builder [cit. 10.02.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/boomwhackers-bw-dg-diatonicka-sada-c-dur/>

Příloha č. 42 Carton cajon

Zdroj: Carton Cajon Basic Natural + palička zdarma – TAMBURINA. Vítejte na stránkách Tamburíny – TAMBURINA [online]. Copyright © Pobo Page Builder [cit. 10.02.2023]. Dostupné z: <https://www.tamburina.cz/carton-cajon-basic-natural/>

Příloha č. 43 Odkaz na online dotazník k výzkumné části práce

Zdroj: <https://forms.office.com/r/dOPxnHZpxM>